

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Kristýna Tesařová

**Interkulturní masmediální komunikace a
hledání dokonalého jazyka**

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: **Kristýna Tesařová**

Vedoucí práce: **PhDr. Otakar Šoltys, Csc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2014

Hodnocení:

Bibliografický záznam

TESAŘOVÁ, Kristýna. *Interkulturní masmediální komunikace a hledání dokonalého jazyka*. Praha, 2014. 105 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Otakar Šoltys, CSc.

Anotace (abstrakt)

Cílem této diplomové práce je kvalitativní analýza výseku mediální dialogické sítě utvořené okolo chemického útoku, který se odehrál 21. srpna 2013 v Sýrii.

Přestože hlavní sociální aktéři následného mezinárodního konfliktu, představitelé Spojených států amerických a Sýrie, prezident Obama, ministr zahraničí Kerry a prezident Asad na druhé straně, se nikdy tváří v tvář nesetkali, masová média jejich reakce usouvztažnila v koherentní dialog mezi západní a východní civilizací a oni to přijali jako součást mezikulturního vyjednávání významů a interpretací reality v rámci globálního masmediálního diskurzu.

Metodologické aparáty konverzační analýzy a členské kategorizační analýzy poskytují nástroj k sledování sekvenčních a kategorizačních aspektů dynamického intertextuálního procesu specifikace a respecifikace klíčových kulturních a politických hodnot přímo v kontextu. Díky pojmu strukturované bezprostřednosti bylo možné v analýze zohlednit také sekvenční uspořádání antecedentů události v historickém kontinuu.

Analýza je založena na tradici etnometodologického výzkumu sociální interakce v masových médiích a inspirována články J. Nekvapila a I. Leudara, které se věnovaly analýze interkulturního dialogu bývalého amerického prezidenta Bushe a vůdce teroristické organizace Al-Káida (a dalších sociálních aktérů) dotýkajícího se události 11. září.

Abstract

The aim of this diploma thesis is a qualitative analysis of a media dialogical network's extract regarding chemical attack in Syria on 21st August 2013.

In spite of the fact that main social participant in the subsequent international conflict, representatives of United States of America and Syria, president Obama, Secretary of State Kerry on one side and president Assad on the other side, have never actually met face to face, mass media interconnected their reactions into a coherent dialogue between west and east civilization and they accepted it as a part of intercultural negotiation of different meanings and interpretations of reality within a global mass media discourse.

Methodological apparatus of conversation analysis and membership categorization analysis provides a tool to observe sequential and categorization aspects of a dynamic intertextual process of specification and respecification of the core cultural and political values in context. Thanks to the term structured immediacy it was also possible to consider sequential ordering of antecedents of the event in historical continuum.

This analysis is based on ethnomethodological research of social interaction in mass media and is inspired by articles of J. Nekvapil und I. Leudar, which were dedicated to the analysis of intercultural dialogue of a former American president Bush and a leader of terroristic organization Al-Kaida Bin Laden (and other social participants) related to events of September 11th.

Klíčová slova

interkulturní komunikace, dialog, intertextualita, etnometodologie, mediální dialogické sítě, konverzační analýza, členská kategorizační analýza, strukturovaná bezprostřednost

Keywords

intercultural communication, dialogue, intertextuality, ethnomethodology, media dialogical network, conversation analysis, membership categorization analysis, structured immediacy

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 16. 5. 2014

Kristýna Tesařová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této práce PhDr. O. Šoltysovi, CSc. za to, že mě seznámil s etnometodologickou analýzou sociální interakce, a otevřel mi tak netušeně zajímavou oblast studia komunikace v rámci masmédií. Dále bych chtěla poděkovat doc. PhDr. J. Nekvapilovi, CSc. za to, že mi doporučil řadu užitečných titulů a článků dotýkajících se přímo tématu mé práce.

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM	3
PROHLÁŠENÍ	5
PODĚKOVÁNÍ	6
OBSAH	1
DISKUZE TEZÍ	3
ÚVOD	3
1. ETNOMETODOLOGIE	5
1.1 ETNOMETODOLOGIE V ČESKÉM PROSTŘEDÍ.....	5
1.2 RESPECIFIKACE SOCIÁLNÍCH FAKTŮ.....	6
1.3 ZÁKLADNÍ TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ ZÁZEMÍ ETNOMETODOLOGIE.....	7
1.3.1 <i>Metody a sociální řád</i>	7
1.3.2 <i>Vykazatelnost/praktická vysvětlitelnost sociálních praktik a reflexivita</i>	9
1.3.3 <i>Indexikalita jazyka</i>	9
1.3.4 <i>Racionalita každodenních akcí</i>	11
1.3.5 <i>Členské vědění</i>	12
1.3.6 <i>Metody výzkumu common sense</i>	13
2. MEDIÁLNÍ DIALOGICKÉ SÍTĚ	15
2.1 TEORETICKÉ ZÁZEMÍ MEDIÁLNÍCH DIALOGICKÝCH SÍTÍ.....	15
2.2 MEDIÁLNÍ DIALOGICKÉ SÍTĚ A MEDIÁLNÍ STUDIA.....	15
2.2.1 <i>Analýza diskurzu a konverzační analýza v rámci mediálních studií</i>	16
2.2.2 <i>Dialogičnost masových médií</i>	17
2.2.3 <i>Rámcování a jeho souvislost se sociální kategorizací</i>	18
2.2.4 <i>Analýza intertextuality v mediálních studiích</i>	19
2.2.5 <i>Kontextualizace a rekontextualizace</i>	20
2.2.6 <i>Metafora sítě v médiích</i>	21
2.3 MEDIÁLNÍ DIALOGICKÉ SÍTĚ A MÉDIA V ÉŘE KONVERGENCE.....	22
2.4 ZÁKLADNÍ RYSY MEDIÁLNÍCH DIALOGICKÝCH SÍTÍ.....	26
2.4.1 <i>Principy konverzační analýzy uplatňované v mediálních dialogických sítích</i>	26
2.4.2 <i>Specifika mediálních dialogických sítí nad rámec klasické konverzační analýzy</i>	29
2.5 MEDIÁLNÍ SÍTĚ JAKO NÁSTROJ ANALÝZY INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE.....	31
3. ČLENSKÁ KATEGORIZAČNÍ ANALÝZA	36
3.1 PRAVIDLA UTVÁŘENÍ ČLENSKÝCH KATEGORIÍ.....	37
3.1.1 <i>Členské kategorie a kategoriálně vázané aktivity</i>	37
3.1.2 <i>Členské kategorizační prostředky</i>	39
3.2 VZTAH ČLENSKÉ KATEGORIZAČNÍ ANALÝZY A KONVERZAČNÍ ANALÝZY.....	40
3.3 ROLE KONTEXTU V ČLENSKÉ KATEGORIZAČNÍ ANALÝZE.....	42
3.4 PŘÍSTUP ČLENSKÉ KATEGORIZAČNÍ ANALÝZY K SÉMANTICE.....	43
3.5 POHLED ČLENSKÉ KATEGORIZAČNÍ ANALÝZY NA SPOLEČNOST.....	44
4. STRUKTUROVANÁ BEZPROSTŘEDNOST	46
5. ETNOMETODOLOGICKY ZAMĚŘENÁ ANALÝZA V RÁMCI MEDIÁLNÍCH STUDIÍ	49
5.1 MEDIÁLNÍ TEXTY JAKO PŘEDMĚT ZÁJMU ETNOMETODOLOGŮ.....	49
5.2 KRITICNOST K FUNGOVÁNÍ MASMÉDIÍ Z POHLEDU ETNOMETODOLOGIE.....	51

5.3	KOLABORATIVNÍ CHARAKTER KATEGORIZAČNÍ PRÁCE.....	52
5.4	KRYSTALIZACE IDENTIT V MASMEDIÁLNÍM DISKURZU	53
6.	ANALÝZA PŘÍKLADU INTERKULTURNÍ MASMEDIÁLNÍ KOMUNIKACE ..	54
6.1	CHARAKTERISTIKA ANALYZOVANÉHO MATERIÁLU	55
6.2	METODA, VÝZKUMNÁ OTÁZKA A CÍL ANALÝZY	56
6.3	PODROBNÁ KVALITATIVNÍ ANALÝZA MATERIÁLU	57
6.3.1	<i>První část mediální dialogické sítě – šok, obvinění, obhajoba, varování a hrozba útoku.....</i>	<i>57</i>
6.3.2	<i>Druhá část mediální dialogické sítě – předání rozhodnutí reprezentantům lidu, uvítání odložení útoku.....</i>	<i>66</i>
6.3.3	<i>Třetí část mediální dialogické sítě – přistoupení k Úmluvě o chemických zbraních, prověření slibu.....</i>	<i>83</i>
6.3.4	<i>Shrnutí výsledků analýzy .....</i>	<i>91</i>
	ZÁVĚR.....	94
	SUMMARY	95
	POUŽITÁ LITERATURA.....	97

Diskuze tezí

Původní tematický rozsah diplomové práce uvedený v tezích byl do značné míry omezen a zaměřen na teoreticko-metodologické zázemí etnometodologické analýzy na úkor filosofického uvažování o důležitosti interkulturní masové komunikace v postmoderní společnosti. Mým prvotním záměrem bylo analyzovat také komunikaci mezi představiteli západního světa a čínského režimu, ale analýza této interakce se ukázala jako neproveditelná z důvodu nedostatku materiálu k analýze z čínské strany. Přestože absenci komunikace z jedné strany je jistě možné z hlediska konverzační analýzy určitým způsobem interpretovat, ustoupila jsem od toho záměru ve prospěch hlubší analýzy jedné mediální dialogické sítě.

Úvod

V této diplomové práci se budu opírat o pojem mediální dialogická síť představující jednu z forem masmediální komunikace, jehož autory jsou lingvista J. Nekvapil a psycholog I. Leudar. Mediální dialogická síť je založena na dalším rozšíření mohutného metodologického aparátu konverzační analýzy o intertextuální dimenzi fungování masmediální komunikace. V této práci se nebudu zabývat vysvětlením základních rysů konverzační analýzy, která v současnosti disponuje takovou šíří přístupů a rozpracovaných otázek, že by bylo nad rámec této práce postihnout i stručně její současný stav. Základní vhled do konverzační analýzy tedy zprostředkuji skrze výklad pojmu mediální dialogická síť.

Jedním z cílů této diplomové práce je snaha přenést těžiště analýzy mediálních dialogických sítí ze samotné konverzační analýzy na etnometodologii jako výchozí disciplínu pro oba dva metodologické aparáty formulované H. Sacksem, konverzační analýzu a členskou kategorizační analýzu, použité k analýze v této diplomové práci. Kromě těchto metodologických aparátů používají ve svých analýzách Leudar s Nekvapilem také pojem strukturované bezprostřednosti. Etnometodologii, pojmu mediální dialogická síť, členské kategorizační analýze i pojmu strukturovaná bezprostřednost bude v této práci věnován úvodní výklad.

Hledání dokonalého jazyka v názvu této diplomové práce je pojem U. Eca (2001), pomocí něhož se snaží ve stejnojmenné publikaci zmapovat přístup k filozofii jazyka a tvorbě umělých jazyků v dějinách lidstva za účelem nastolení celosvětového

porozumění. K hledání dokonalého jazyka přistupuji zde jako k metafoře označující odvěký problém lidské komunikace, jež se v dnešním globalizovaném světě ještě umocňuje. Masová média dnes slouží jako jeden z hlavních prostředí, v nichž se odehrává snaha o interkulturní porozumění, proto se domnívám, že právě mediální dialogické sítě slouží v tomto smyslu jako důležitý prostředek vyjednávání interkulturních hodnot.

Jako základní inspirace v přístupu k analýze materiálu posloužilo pro tuto diplomovou práci několik odborných článků výše uvedených autorů týkajících se interkulturního dialogu mezi hlavními aktéry konfliktu okolo 11. září 2001. V praktické části této diplomové práce bych chtěla demonstrovat teoretické poznatky na analýze konkrétního materiálu. Pro případovou studii jsem si vybrala interkulturní masmediální dialog mezi vedoucími představiteli Spojených států a Sýrie v prvních dnech a týdnech po chemickém útoku v Ghútě. Přestože v tomto případě využívám shodnou konstelaci metodologických aparátů a pojmů k analýze materiálu, který se taktéž tematicky dotýká dialogu představitelů západní a východní civilizace, analyzuji jedinečnou událost zapuštěnou v odlišné geopolitické situaci, nové specifikace a respecifikace kategorií, což dokazuje, že interkulturní vztahy jsou dynamicky utvářeny v závislosti na měnícím se kontextu.

Sledování konstrukce identity v rámci sociální interakce zprostředkované masmédií je v současnosti velmi aktuálním tématem etnometodologicky orientovaného interdisciplinárního výzkumu a tato diplomová práce si klade za cíl rozšířit toto pole výzkumu o další příspěvek, který by dokázal, že tento druh analýzy mediálních obsahů skrývá mnohý potenciál pro mediální studia.

1. Etnometodologie

Přestože tato diplomová práce primárně vychází z mediálních dialogických sítí postavených na půdorysu konverzační analýzy, usiluje zároveň o návrat k společným pramenům konverzační analýzy a členské kategorizační analýzy, k etnometodologické perspektivě, jež nabízí alternativní přístup k tradičnímu sociologickému výzkumu masmédií.

Etnometodologie vstoupila do vědeckého diskurzu knihou H. Garfinkela *Studies in Ethnomethodology* v roce 1967. Garfinkel čerpal filozofické zázemí pro komplexní rekonceptualizaci teorie jednání a sociologie vědění v rámci etnometodologie (Heritage 1984, 5) ze dvou hlavních inspiračních zdrojů - ze strukturně funkcionalistické teorie jeho učitele T. Parsonse a fenomenologie A. Schütze a A. Gurwitsche (Sanigová 2008, 63)¹.

1.1 Etnometodologie v českém prostředí

Před rokem 1989 v u nás etnometodologie existovala jen v podobě několika slovníkových hesel, i když lákala některé československé sociology tím, že svým důrazem na racionalitu každodenních aktivit rehabilitovala common sense² jako protiváhou k oficiální sociologii té doby (Petrušek 2006). Její recepci komplikovala nedostupnost textů a Garfinkelovo esoterické vyjadřování, které je obtížně dekódovatelné i pro rodilé mluvčí³ (Nekvapil 2010, 498). Dnes se etnometodologie v České republice pěstuje jednak mezi sociology orientovanými na kvalitativní výzkum, jednak mezi jazykovědci v podobě konverzační analýzy. Konopásek (2005) v tomto ohledu vnímá etnometodologii v českém prostředí spíše jako druh vědeckého rozboru jazyka, který ztratil své původní sociologické jádro. V mnoha případech slouží etnometodologie spíše jako inspirace než jako samotný teoretický a metodologický podklad výzkumů (Nekvapil 2010, 499). V současnosti je v české etnometodologii standardizována terminologická pluralita (ibid., 501).

---

¹ „Thus although Schutz’s various descriptions of shared stocks of typified knowledge, the typifying fiction of language, etc. may seem to invoke an effectively Parsonian appeal to the ‘common culture’ as the bedrock of intersubjectivity...” (Heritage 1984, 56)

² V této diplomové práci používám originální anglický termín common sense, protože tento termín má ve filozofii a sociologii dlouhou tradici a na rozdíl od českých ekvivalentů (zdravý, případně selský rozum) je s touto tradicí zřetelně spjat jako schopnost přirozeného vnímání každodenní reality, porozumění jí a uvažování o ní, která je společná všem členům společnosti.

³ Francis a Hester (2004, 200) mluví o „initial puzzlement“, které Garfinkelovy myšlenky při prvním seznámení vyvolávají.

1.2 Respecifikace sociálních faktů

Etnometodologie nabízí specifické empirické studium nejrůznějších aspektů sociálního života i specifický teoretický přístup k centrálním problémům sociálněvědních zkoumání či sociologie⁴ (Nekvapil 2010a). Především poskytuje nástroj chápání skutečnosti tím, že se zaměřuje na produkci sociálního řádu. Za výchozí bod se považuje studium sociálních praktik⁵ (Sanigová 2008, 63). Zájem o sociální praktiky jako o prostředky tvorby sociálního řádu pojímá Garfinkel jako nové pojetí sociálního řádu, kterým se vymezil proti přístupu tradiční sociologie, zejména sociologie E. Durkheima⁶. Sociální fakta nepůsobí jako vnější síly na členy společnosti⁷, ale sociální fakta jsou výsledkem jejich uskutečňování (accomplishments)⁸ (Linstead 2006). Jinak řečeno, zatímco tradiční sociologie se věnuje vysvětlování samotných sociálních faktů, etnometodologie se zabývá vysvětlování jejich ustavování (Ten Have: 2003). Objektivní sociální realitu totiž nechápe jako předem danou a stabilní, ale jako kontinuální realizaci koordinovaných metod mezi sociálními aktéry (Garfinkel 1967, vii). Neodlišuje tedy chápání a porozumění jako proces a jeho produkt⁹, ale oběma přisuzuje charakter interpretační práce (ibid., 24) Garfinkel je přesvědčen, že sdílená dohoda mezi komunikačními partnery není pouhým protnutím překrývajícího se vědění, ale procesem, v němž jsou užívány různé metody směřující k dosažení porozumění (ibid., 30). Přičemž vzájemné porozumění má vysoce praktický charakter pro existenci v rámci společnosti (Francis, Hester 2004, 17). V tomto duchu je cílem etnometodologie zmapovat respecifikace sociálních faktů v každodenní lokální interakci

---

⁴ Nejedná se o teorii, kterou běžně aplikuje tradiční sociologie, bez níž by nebylo možné porozumět sociálním aktivitám a interpretovat je, jedná se spíše o přístup k popisu metod, kterými každý z nás již disponuje. Kvůli odmítání apriorních teorií jako předpokladu studia společenských struktur je etnometodologie často obviňována z metodologické naivity (Francis, Hester 2004, 211).

⁵ Je chybné se domnívat, že etnometodologie preferuje mikrosociologický přístup k výzkumu, v rámci etnometodologie je toto označení irelevantní (protože reifikuje sociální kontext), etnometodologie totiž sleduje dovednosti, které produkují jak mikro- tak makrostruktury (Francis, Hester 2004, 18).

⁶ V nedávné době Garfinkel opět otevřel otázku vymezování se vůči Durkheimovi (Garfinkel 2002) a vysvětlil některá nedorozumění, která v tomto směru vznikla během dosavadní vědecké recepce etnometodologie.

⁷ Tradiční sociologii Garfinkel vyčítá, že se ke členům chová jako k lidem neschopným úsudku (judgmental doses), protože je podle jejího výkladu až příliš ovlivňují vnější síly a nejsou zvažovány jejich intence.

⁸ Tradiční sociologie chápe interakční charakter lidského chování jako epifenomenální, tedy jako produkt mnoha základnějších faktorů. (Francis, Hester 2004, 3).

⁹ Dichotomii chápání/porozumění (Begriffen/Verstehen) vnesl do sociologie M. Weber.

(Garfinkel 1967, 60), potažmo klasických konceptů západní vědy a filozofie (Ten Have 2004, 22).

Etnometodologové dodržují princip etnometodologické indiference (Ten Have 2004, 15), čímž se vzdávají všech soudů k předmětu výzkumu a soustředí se zcela na zásady, procedury či tvrzení, jež používají sociálními aktéři k budování místního řádu (Ten Have 2003). Cílem etnometodologie je tyto skutečnosti popsat s ohledem na jejich svérázný charakter (just whatness, quiddity, thisness nebo haecceity v Garfinkelově pojmosloví) (Ten Have 2004, 22), proto je třeba zachovat požadavek jedinečné přiměřenosti metod.

1.3 Základní teoretické a metodologické zázemí etnometodologie

1.3.1 Metody a sociální řád

Sociální řád lze chápat jako „komplexní strukturu výkladu smyslu na sebe navzájem vztažených jednání.“ (Sanigová 2008, 63). Svět každodenních aktivit sdílejí lidé v rámci společnosti či kultury a společně jej pokládají za samozřejmý a nezpochybnitelný (Garfinkel 1967, 35).

Aby sociální aktéři mohli neustále pracovat na přetváření a vytváření řádu, musí mít k dispozici určité metody¹⁰, které k těmto účelům slouží. I tyto metody¹¹ jsou sdílené členy společnosti nebo kultury. Používáním metod dávají členové smysl svým aktivitám, proto je třeba se zabývat studiem každodenních aktivit jako způsoby „dělání či uskutečňování“ sociální reality. Díky identifikování a popisu těchto metod uspořádání každodenních lidských aktivit dokáže etnometodolog rekonstruovat produkovaný sociální řád (ibidem). Z tohoto pohledu je každý člověk praktickým sociologem, protože za praktickými účely je nucen vysvětlovat a řídit své aktivity (ibid., 72). Profesionální etnometodologové se při vysvětlování praktik staví do role sociálního aktéra a snaží se pochopit jeho motivace při budování sociálního řádu.

Při zkoumání sociálního řádu narážíme na problém jeho viditelnosti („seen but unnoticed“, ibid., 44), protože přestože je řád členy spoluutvářen a vzájemně

---

¹⁰ Odtud název etnometodologie, který odkazuje na členy společnosti či kultury a zároveň na metody, které používají k vytváření sociálního řádu.

¹¹ Nejedná se o jednu metodu porozumění, ale o celou řadu metod porozumění, která odráží mnohost způsobů mluvení i znakových funkcí.

respektován, je tak hluboce zakotven ve členském vědění, že členové společnosti či kultury si jeho přítomnost ani neuvědomují (ibid., 37).

Je tedy třeba vyjasnit podstatu praktických aktivit, popsat jejich fungování a stanovit jejich místo v empiricky popsatelné společnosti tím, že zachytíme, jak je struktura každodenních aktivit obvykle a rutinně produkována a upevňována (ibid., 38). Mnohému z toho, čemu partneři rozumí, zůstává nevysloveno (ibid. 39). Mnohému porozumí prostřednictvím postupného odhalování předmětu rozhovoru pomocí jednotlivých časově vázaných výpovědí v průběhu komunikace (na jejich posloupnosti závisí pochopení významu aktivit). Události jsou interpretovány na základě toho, co již komunikační partneři věděli. Komunikační partneři čekají na to, co bude řečeno, aby to mohli použít k interpretaci toho, co již bylo řečeno (ibid., 40). Garfinkel říká (1967, 42): „In short, their seen but unnoticed presence is used to entitle persons to conduct their common conversational affairs without interference.“

Jako metodu odhalování sociálního řádu a upozornění na jeho křehkou stabilitu Garfinkel používal tzv. rušivý experiment (ibidem)¹², při němž měl být obnažen sociální řád jeho dočasným ignorováním ze strany experimentátora. Tento experiment vyvolával v ostatních komunikačních partnerech pocity rozčarování a rozhořčení¹³ (ibid, 43). Komunikační partneři totiž předpokládají, že jejich komunikační partner pracuje se stejnými předpoklady, jejich porozumění se totiž řídí oboustranně schváleným vztahem mezi aktuálními a zamýšlenými jevy předmětu konverzace (ibid., 50).

Společenské porozumění je závislé nikoliv na míře sdílených znalostí sociálních struktur, ale na povaze akcí, které jsou v souladu s každodenními očekáváními, institucionalizovanými znalostmi reálného světa (ibid., 53). To, co je chápáno jako objektivní, slouží jako motivační podhoubí pro citové chování a objektivní fakta jsou motivována citovým chováním (ibidem). Významy událostí jsou produkty sociálně standardizovaných procesů pojmenování, zvěcnění a idealizace zkušeností uživatelů (ibid., 55). Kontext interpretace konkrétní události je určen společenským schématem interpretace obsahujícím standardizovaný systém symbolů a přednastaveným korpusem sociálně garantovaných znalostí (ibid., 56).

---

¹² Praktickou aplikaci tohoto experimentu popsala Bonková (2002).

¹³ Narušení základových očekávání uvrhává komunikačního partnera do nejistoty, která vyžaduje redefinici řádu, který nebyl konsenzuálně validován. Proto se během tohoto experimentu často objevuje otázka na motivy experimentátora chování.

1.3.2 Vykazatelnost/praktická vysvětlitelnost sociálních praktik a reflexivita

V některých odborných pojednáních (Sanigová 2008, 69) o etnometodologii se vykazatelnost/praktická vysvětlitelnost terminologicky směšuje s tzv. reflexivitou, kterou definuje Garfinkel takto: „...activities whereby members produce and manage settings of organized everyday affairs are identical with member's procedures for making those setting ,account-able'. The ,reflexive' or ,incarnate' character of accounting practices and accounts makes up the crux of that recommendation. “ (Garfinkel 1967, 1). Tím Garfinkel upozorňuje na to, že každodenní aktivity mají samovysvětlující charakter (Ten Have 2004, 19).

Garfinkel v samotném úvodu svých Studies říká: „Ethnomethodological studies analyze everyday activities as members' methods for making those same activities visibly-rational-and-reportable-for-all-practical-purposes, i. e. „accountable,“ as organizations of commonplace everyday activities.“ (Garfinkel 1967, VII). Tedy že komunikující uskutečňují aktivity tak, aby byly pro komunikační partnery srozumitelné, případně na požádání lehce osvětlitelné. Garfinkel považuje aktuální aktivity, jimiž jedinci řídí a produkují okolnosti organizovaných každodenních záležitostí, a procedury, které slouží k tomu, aby toto okolnosti objasnily, za totožné (Sanigová 2008, 66). Vykazatelnost/praktická vysvětlitelnost¹⁴ představuje jednu ze základních etnometodologických premis. Z čeho vyplývá, že etnometodologie se nezajímá o žádné vnitřní mentální procesy a emoce, ale pouze o pozorovatelné aktivity (Ten Have 2004, 27).

Oba pojmy jsou tak blízké, že jsou obtížně navzájem vymežitelné. Reflexivita je obecnou všudypřítomnou vlastností objektu, který se vztahuje k sobě samému, vykazatelnost/praktická vysvětlitelnost je pak výsledkem aplikace této vlastnosti v každodenních aktivitách.

1.3.3 Indexikalita jazyka

Indexikální vyjádření je takové vyjádření, jehož smysl nemůže být posluchačem stanoven bez přihlédnutí k biografii autora výroku, k důvodům užitím daného výrazu,

---

¹⁴ Anglický termín accountability v této práci nahrazuji oběma českými ekvivalenty oddělenými lomítkem, protože se domnívám, že oba zachycují jiné důležité aspekty tohoto pojmu. V českém prostředí se používají jako rovnocenné.

okolnostem výroku, předchozímu směřování konverzace a určitému vztahu aktuálních a potencionálních interakcí mezi komunikanty (Garfinkel 1967, 5). Jednoduše řečeno, vyjádření nemůže být porozuměno bez znalosti kontextu výroku, vždy je eliptické, neúplné nebo víceznačné (ibid., 25). Zatímco z hlediska gramatiky eliptické a neúplné věty stojí na pokraji zájmu, etnometodologie se právě na ně zaměřuje jako na zdroje zprostředkující kontext (Garfinkel: 1986, 305). Indexikalita představuje pojítka mezi jazykem a sociální realitou¹⁵ (Heritage 1984, 135).

Indexikalita je v lingvistice běžně přisuzována například deiktickým výrazům, Garfinkel se ale domnívá, že indexikalita je univerzální vlastností jazyka a komunikace, a tedy všechny výrazy jsou indexikální¹⁶.

Úkol etnometodologie spočívá v popisu toho, jak bylo něco řečeno¹⁷, v nahrazování indexikálních výrazů výrazy objektivními prostřednictvím studia racionality každodenních aktivit zapuštěných v lokálním kontextu. Smysl řečeného tedy vyplývá ze vztahu jednotlivých indexikálních výrazů v rámci komunikace a jejich poměru ke kontextu komunikace (Sanigová 2008, 68). Jedná se o nekonečný proces, díky němuž existuje určité napětí, které nikdy není zcela odstranitelné. Ten Have (2004, 21) říká: „...bridging the gulf between on the one hand abstract notions, as expressed in so-called objective, that is context-free expressions, and on the other hand concrete instances which are inevitably tied to local circumstances and contexts, is an endless task.“ Na nekonečnosti upřesňování řečeného je postaveno několik Garfinkelových rušivých experimentů, podle nichž se měli studenti například dožadovat u svého komunikačního partnera přesnějšího popisu líčených událostí nebo zpětně popsat o čem bylo mluveno, aniž by to muselo skutečně zaznít (Garfinkel 1967, 25). Je tedy třeba přijmout, že respecifikace je pouze dočasným a neúplným výsledkem objasňování sociálních faktů (ibid., 54). Sociální fakta nejsou stabilními, v průběhu komunikace se neustále modifikují (ibidem).

Každý si tedy interpretuje smysl řečeného podle sebe, ale zároveň se ho snaží vztáhnout k tomu, jak se řečené interpretuje běžně ve společnosti. Úkolem socializace je jedince tyto způsoby interpretace naučit (Sanigová 2008, 69)

---

¹⁵ Tradiční sociologie přistupuje k jazyku pouze jako k proměnné, která vyžaduje sociologické vysvětlení skrze svůj vztah k dalším sociálním faktorům. Jazyk je v jejím rámci často chápán jako zprostředkující proměnná spojující kauzálně obecné vlastnosti společnosti s vlastnostmi jednotlivců (Francis, Hester 2004, 9).

¹⁶ Na rozdíl mezi indexikálním a objektivním výrazivem je založen rozdíl mezi uměním a vědou.

¹⁷ Etnometodologie předpokládá jednotu formy a významu, tedy to, jak bylo něco řečeno, nám říká také mnoho o tom, co bylo řečeno.

1.3.4 Racionalita každodenních akcí

Odstraňování indexikality pomáhá odhalit, jak se za praktickým účelem odkazuje například ke zdrojům, cílům, výmluvám, příležitostem, úkolům, základům argumentace a k předpovídání adekvátnosti procedur a závěrů. Praktické akce tak nejsou samy tématem výzkumu, ale slouží jako odkazy k tomu, co je řečeno. Porozumění řečenému tedy vede k porozumění akcím. (Garfinkel 1967, 7). Tím se dostáváme k samotné podstatě etnometodologie, kterou Garfinkel (ibid., 11) definuje takto: „I use the term ‚ethnomethodology‘ to refer to the investigation of the rational properties of indexical expressions and other practical actions as contingent ongoing accomplishments of organized artful practices of everyday life.“ Vlastnosti indexikálních výrazů jsou uspořádané a v průběhu komunikace si zachovávají charakter rutinních praktických okolností (ibidem).

Tyto vlastnosti výrazů vykazují takovou racionalitu, která představuje pro veřejnost koherentní výklad chování jedince (Sanigová 2008, 71). Etnometodologie nerozlišuje mezi racionalitou v rámci odborného diskurzu a diskurzu každodenního jednání. Praktická racionalita má své místo v obou komunikačních doménách¹⁸ (Ten Have 2004, 17). Racionalita je vždy demonstrována pro praktické účely.

Interakci tedy řídí racionalita založená na určitých místně omezených předpisech v podobě kvazizákonů sdílenými komunikačními partnery (Garfinkel 1967, 3). Kvazizákony se vytvářejí v průběhu komunikace a je jim porozuměno pomocí ad hoc uvažování¹⁹ (ibid., 23). Tato představa vychází z dvojvrstvého modelu členského vědění, které zahrnuje jak abstraktní rovinu vzorců, v Schützově pojetí typifikací, objektivních výrazů, tak také vrstvu konkrétních případů, indexikálních výrazů (Ten Have 2004, 22). Racionální konstrukci světa danou idealizací, považuje Garfinkel za neoddělitelnou součást tohoto světa (ibidem).

---

¹⁸ V tomto bodě se Garfinkel odchýlil od svých inspirátorů, M. Webera, T. Parsonse a A. Schütze, kteří pracovali s idealizovaným modelem vědy a vědecké racionality.

¹⁹ Ad hoc uvažování hraje stejně podstatnou roli i ve vědě, protože pomáhá aplikovat vědecké metody v praxi např. při kódování je třeba konkrétní situace transformovat do jazyka kódovacích pravidel a operačních definic.

1.3.5 Členské vědění

Etnometodologie se zajímá o členy společnosti jako o nositele kompetencí²⁰ člena určitého kolektivu. K těmto kompetencím patří například schopnost hovořit o sociálních faktech, rozumět jim, spoluutvářet je a sdílet členské vědění o nich (Ten Have 2003). Heritage z tohoto pohledu definuje etnometodologii takto: „Ethnomethodology was originally designed simply as a label to capture a range of phenomena associated with the use of mundane knowledge and reasoning procedures by ordinary members of society (...) thus refers to the study of a particular subject procedures and considerations by means of which the ordinary members of society make sense of find their way about in, and act on the circumstances in which they find themselves.“ (Heritage 1984, 4)

Člen společnosti používá základní očekávání (background expentancies) jako schéma interpretace, které jsou pro ostatní rozpoznatelné a srozumitelné (Garfinkel 1967, 36). Pod základní očekávání Garfinkel shrnuje rutinní představy jednotlivců o sociálních jevech a formách chování úzce souvisejícím s morálním vědomím společnosti (Sanigová 2008, 71). Heritage to doplňuje takto (1984, 101–102): „Garfinkel’s view [is] that ‚norms‘ of all kinds are most productively regarded as constitutive features of ‚perceivedly normal‘ environments. These proposals give us an elegant analysis of the basic features of common-sense knowledge and a economical treatment of the ‚moral force‘ with which common-sense knowledge ‚that anyone knows‘ is invested.“ (chybějící slovo doplněno, K. T.). Jednotlivci musí předpokládat, že za všechny akce, které jsou vykazatelné/prakticky vysvětlitelné musí převzít zodpovědnost v souvislosti s morálním řádem společnosti (ibid., 118).

Kultura určité společnosti je vybudována na základě sdílených základů inferencí²¹, které členové společenství užívají v každodenním životě a o kterých předpokládají, že jim tak rozumí všichni členové společnosti (Garfinkel 1967, 76). Kultura a identita společnosti vzniká v rámci společnosti, nikoliv mimo ni (ibid., 77). Vytváření smyslu, jak podotýká Francis a Hester (2004, 24) tak představuje obousměrný proces zahrnující i produkci i recepci: „...members of society make sense

---

²⁰ Stejně jako se v lingvistice předpokládá, že každý jedinec je nositelem gramatické kompetence, je také nositelem kompetence kulturní, která mu říká, jak o něčem mluvit. Žák Garfinkela, A. V. Cicourel, zakladatele kognitivní sociologie, dokonce přirovnal sociální strukturu k hloubkové struktuře generativní gramatiky.

²¹ Buchholtz a Hall (2004) mluví o tzv. „tactics of intersubjectivity“.

of what they observe and they produce talk and action in ways that enable definite sense to be made of what they are doing“.

V pozadí interakce stojí předpokládaný vzorec, jehož lze identifikovat díky tzv. dokumentární metodě, k přistupování ke skutečnosti jako k žitému dokumentu zaměřujícího se na hledání určujícího vzorec (více o metodě v kapitole o členské kategorizační analýze) (Sanigová 2008, 71). Tento normativní vzorec²² skrývá širokou rozmanitost naprosto rozdílných realizací významu (Garfinkel 1967, 78). Členové kultury mají tendenci si vykládat skutečnosti v souladu s normativním pořádkem sociálních struktur, zohledňují typičnost, pravděpodobnost, srovnatelnost, kauzální strukturu, technickou účinnost a morální požadavky sociálních akcí vzhledem k institucionalizovaným vlastnostem kolektivity (ibid., 94).

1.3.6 Metody výzkumu common sense

Etnometodologie hledá takové metody výzkumu, které by se vypořádaly s problémem neviditelnosti common sense (Ten Have 2004, 31). Výzkumné metody musí tedy buď popsat metody, které členové užívají k vytváření sociálního řadu, nebo narušit základová očekávání a sledovat, jakým způsobem členové společnosti reagují na jejich absenci. Jinak řečeno, jejich cílem je to, aby common sense ztratil status zdroje a stal se tématem analýzy. (ibid., 32) Jak bylo řečeno výše, v tomto případě se jedná o speciální Garfinkelovu metodu rušivého experimentu, při níž se z experimentátora stává na dobu pokusu cizinec neznalý kontextu komunikace (ibidem). Druhá metoda, sebezpozorování, kompenzuje některé etické problémy rušivého experimentu a je založena na tom, že výzkumník sám sebe umístí do nezvyklé situace a dokumentuje, jakým způsobem se s tím metodicky vyrovnává (ibid., 33) Může se tedy ocitnout v roli cizince i v roli nováčka (ibidem). V etnometodologii se ale také používá metoda tradičně etnografická, terénní práce, která umožňuje pozorování každodenních praktik v jejich přirozeném prostředí (ibidem). Při této výzkumné metodě je výzkumník také cizincem, dělá si poznámky o svých pozorováních a v případě nejasností se dotazuje na vysvětlení přímo členů pozorované kultury (ibidem). Poslední z metod umožňuje popisovat metody na základě transkriptů audio- či videozáznamů přirozené komunikace (ibid, 34). Mezi prvními třemi metodami a čtvrtou metodou panuje podstatný rozdíl,

---

²² Potřebu hledat vzorce Garfinkel demonstruje na experimentu, při němž subjekt výzkumu výzkumníkovi vykládal problémy, s kterými se v životě potýká, a výzkumník mu na jeho dotazy k tomu odpovídal náhodně ano nebo ne. Subjekt si vysvětloval jeho reakce jako zapadající do podkladového vzorce rady.

zatímco první tři metody vyžadují vytvoření speciálních okolností, díky nimž se činnost, která vede k utváření významu, stává více nápadnou, a tak je lépe přístupná zkoumání, čtvrtá metoda pracuje s obyčejnou každodenní komunikací (Ten Have 2003).

V této diplomové práci budu využívat poslední metody, která byla rozpracována zejména v konverzační analýze. Transkripty jsou užitečnou pomůckou při analýze každodenních sociálních akcí, ale je třeba si uvědomit, že se jedná o idealizované rekonstrukce původní komunikační situace (Ten Have 2004, 34). Doprovodný záznam komunikace usnadňuje analytikovi práci a přispívá k objektivizaci. Někteří výzkumníci simulují intersubjektivní členské porozumění konfrontováním svých zjištění s kolegy, ostatní se spoléhají na své členské vědění (ibidem). Výzkum je v tomto případě složen ze dvou fází²³. V první fázi člen použije své členské vědění k porozumění materiálům (fáze sebereflexe) a v druhé své porozumění materiálům analyzuje z procedurální perspektivy²⁴ (ibid., 35–36).

---

²³ Francis a Hester (2004, 26) rozlišují fáze tři, jako druhou fázi označují analýzu materiálů, kterou Ten Have chápe jako předcházející samotné analýze.

²⁴ Tuto fázi Ten Have (2012, 44) nazývá také „acquired immersion.“

2. Mediální dialogické sítě

Jak již bylo řečeno v úvodu, pojem mediálních dialogických sítí vznikl v článcích J. Nekvapila a I. Leudara v průběhu 90. let a rozvíjí se dodnes, doposud autoři publikovali 22 článků²⁵ v různých odborných periodících ve čtyřech různých jazycích. Nekvapil s Leudarem se často dívají na tutéž problematiku z různých úhlů, využívají různé dílčí oblasti konverzační i široce pojaté etnometodologické analýzy a seznamují se stejnou látkou nové odborné publikum. Kromě těchto článků se pojem mediální dialogická síť objevil v posledních letech i v několika dalších odborných článcích, které se věnují zejména analýze politické komunikace v médiích, např. Dupret, Ferrié (2008), Dupret, Klaus, Ferrié (2009) nebo Arkachis, Tsakona (2010).

2.1 Teoretické zázemí mediálních dialogických sítí

Metodologický aparát mediálních dialogických sítí vzniká v interdisciplinárním prostředí, na pomezí mediálních studií, lingvistiky a dalších sociálních věd (např. kulturní antropologie, sociální psychologie, kvalitativní sociologie). V posledních článcích Nekvapil s Leudarem kromě základního aspektu mediálních dialogických sítí, sekvenčnosti, analyzují i kategorizační aspekty sociální interakce v masmediálním diskurzu.

2.2 Mediální dialogické sítě a mediální studia

Pojetí mediálních dialogických sítí nabízí jedinečný způsob kvalitativní analýzy mediálních obsahů tím, že modeluje masmédií zprostředkovanou interakci mezi sociálními aktéry událostí pomocí metafory sítě. Pojem byl prozatím z teoretického i metodologického hlediska v mediálních studiích téměř nepovšimnut. Přitom sociologické zázemí, z něhož toto pojetí čerpá je vysoce kompatibilní se současným stavem vývoje konstruktivisticky zaměřené analýzy médií.

---

²⁵ Tato diplomová práce se zaměřuje pouze na ty články autorů, které metodologicky vykládají pojem mediální dialogická síť a na poslední fázi vývoje pojmu zaměřující se na globální intermediální komunikaci ve válce s terorismem. Nevěnuje se alternativní metodě zkoumání stereotypu k pojetí kognitivnímu, které se dotýká předmětu této práce jen vzdáleně.

2.2.1 Analýza diskurzu a konverzační analýza v rámci mediálních studií

Od začátku svého formování věnovala mediální studia zvýšenou pozornost komunikaci mezi mediálními producenty a konzumenty, tato perspektiva se odráží například v oblasti mediálních účinků. Změna komunikačního modelu z lineárního na konstitutivní přenesla těžiště zájmu z producentů na konzumenty mediálních obsahů, ze sdělení na významy (Kraus 2008). Texty již nebyly analyzovány jako celky, ale jako potenciaální zdroje významů, na jejichž utváření se zdaleka nepodílí pouze producenti textů. V masmédiích totiž dochází k vyjednávání významů.

V 70. letech se obrátila pozornost na diskurz. Na komunikaci v masových médiích přestalo být nahlíženo pouze jako na pouhé předávání sdělení na ose mezi producenty a konzumenty mediálních obsahů, ale jako na komplexní kulturní a sociální proces, na manifestaci komunikační události. Van Dijk říká: „Discourse is no longer just an 'intervening variable' between media institutions or journalist on the one hand, and an audience on the other hand, but also studied in its own right, and as a central and manifest cultural and social product in and through which meanings and ideologies are expressed or (re-)produced.“ (Van Dijk 1985a, 5). Vztah mezi mediálními texty a sociokulturními kontexty jejich produkce, distribuce i recepce se stává klíčovým a analýza diskurzu vyžaduje mnohem systematictější přístup (ibidem). V současnosti je tedy vysoce nepřesné redukovat výzkum v rámci mediálních studií zaměřený na mediální obsahy pouze na strukturalistickou sémiotickou analýzu²⁶ a obsahovou analýzu, jak to například učinil McQuail (2009).

Nicméně analýza diskurzu je stále disciplínou, která stojí mimo mediální studia, přestože existují snahy některé přístupy uzpůsobit výzkumu mediálního diskurzu (např. Carpentier, De Cleen 2007²⁷), a jejichž nástrojů mediální studia pouze využívají ke svým účelům, čímž dochází k tomu, že často sledují pokroky v analýze diskurzu se značným zpožděním (Van Dijk 1985a). Přitom mediální diskurz jako předmět výzkumu se stále zřetelněji posouvá do středu zájmů mnohých sociologů, psychologů a sociolingvistů (např. Bell, Garrett 1998).

S analýzou diskurzu se také v mediálních studiích zachází jako se sumou velmi různorodých přístupů zabývajících se sociálním kontextem komunikace (Bell, Garrett

---

²⁶ Strukturalistická sémiotika je založena na tom, že pojímá význam jako společensky sdílený ovšem na nevědomé úrovni a jeho formování si nejsou členové společenství vědomi (Francis, Hester 2004, 12).

²⁷ Autoři tohoto článku se například zabývali revizí teorie diskurzu Ch. Mouffové a E. Laclaua.

1998, 2). Domníváme se ovšem, že je důležité odlišovat oblast analýzy diskurzu a konverzační analýzy, protože přístup konverzační analýzy se k jazykovému materiálu se od této obtížně definovatelné sumy přístupů výrazně liší. Zatímco přístupy hlásící se k analýze diskurzu obvykle chápou za klíčové zaměření sociálních akcí v rámci diskurzu, konverzační analýza se věnuje konstituování diskurzu skrze sociální akce jako takové (Wooffitt 2010). Z hlediska konverzační analýzy je také bezpředmětné rozlišení mezi diskurzem jako lokálním užitím jazyka v kontextu (ze sociolingvistické perspektivy) a diskurzem jako souhrnem vědění o určitém tématu (vyplývající z Foucaultova díla)²⁸ (Hodges 2011, 6). Diskurz, o němž mluvíme v rámci konverzační analýzy, je vždy situačním a zároveň slouží jako zdroj interakčně vyjádřeného členského vědění.

2.2.2 Dialogičnost masových médií

Filozofické pozadí dnešního výzkumu na poli kritických teorií médií tvoří jednak symbolický interakcionismus²⁹ (Mead 1934), který spatřuje utváření významu ve výměně symbolických obsahů v rámci sociální interakce (viz Sandstorm, Fine, Martin 2001), jednak sociální konstruktivismus (Berger, Luckmann 1966), který má podobně jako etnometodologie svůj inspirační zdroj v antiesencialistické filosofii A. Schütze, tlumočícího americkému kontinentu fenomenologii E. Husserla a zabývá se také tím, jak je členy společnosti konstruována přirozená a samozřejmá (taken-for-granted) realita.

Nicméně přes výše zmíněné podhoubí obou těchto oblastí je dialogičnost ve vyjednávání prezentované reality mezi sociálními aktéry obecně v mediálních studiích považována za druhotnou v poměru ke komunikaci mezi producenty a konzumenty. Monologičnost je často pokládána za předpoklad masmediální komunikace, vertikální mód komunikace bývá v tomto smyslu přečeňován (Spitulnik 1996, 164). Příkladem je pojem zprostředkovaná kvaziinterakce (Thompson 2004), z jehož podstaty vyplývá, že masmediální komunikace je na rozdíl od komunikace interpersonální výrazně monologická a asymetrická, přestože je považována za nejkompexnější formu sociální interakce. Thompson říká: „A právě proto, že zprostředkovaná kvaziinterakce je svou povahou monologická a zahrnuje produkci symbolických sdělení pro neurčitý soubor potenciaálních příjemců, je vhodné ji označit za určitý druh *kvaziinterakce*.“

---

²⁸ Pokud je diskurz chápán jako dominantní a mocensky prosazovaný, pak je to důsledkem používáním specifických členských metod.

²⁹ Symbolický interakcionismus na rozdíl od etnometodologie odmítá objektivitu, respektive intersubjektivitu produkovanou sociální interakcí.

(Thompson 2004, 72). Podobný názor spolu s tím, že masmediální texty nejsou nikomu konkrétnímu adresované, sdílí i někteří analytici mediálních textů, kteří se hlásí k etnometodologii (např. Jayyusi 1991), přestože konverzační analýza nahlíží na diskurz jako na sumu dialogických interakcí vytvářejících kontinuálně sociální řád (Van Dijk 1985b).

V rámci masmediálního diskurzu můžeme pozorovat dvojí orientaci promluv – na mediálního konzumenta a na sociálního aktéra (případně novináře, který zprostředkovává jeho názory), například politické prohlášení v tisku míří na veřejnost i na politické protivníky, nebo vystoupení v debatě v televizním studiu míří na televizního diváka a zároveň na komunikačního partnera, případně politického oponenta vně studia. Časoprostorová odtrženost jednotlivých replik nemusí nutně předznamenávat monologickou komunikaci, představuje ale na rozdíl od monologičnosti charakteristický znak masové komunikace, která řetězí časoprostorově odtržené komunikační události (Fairclough 1995, 37). Domnívám se tedy, že je vhodnější mluvit o zvláštním druhu dialogičnosti masmediální komunikace (Nekvapil, Leudar 2004b), který je konstitutivním prvkem intertextuality v mediálním diskurzu³⁰.

2.2.3 Rámcování a jeho souvislost se sociální kategorizací

Pokud bychom se zaměřili na to, jaké teoretické a metodologické zázemí pocházející z oblasti interpretativní sociologie našlo v mediálních studiích širší uplatnění, museli bychom zcela jistě zmínit rámcování (framing) E. Goffmana (1974), které má velice blízko k členské kategorizační analýze, jež bude v této diplomové práci použita k analýze materiálu. Rámce jsou komplexnější než členské kategorie, nabízejí celá schémata sdílené definice situace, které vytvářejí v sociální interakci účastníci komunikace. Také kategoriálně vázané aktivity nabízejí jisté typizované scénáře jednání (Šmídová Matoušková 2008).

Proces rámcování je ale v mediálních studiích často vnímán poněkud jednostranně, předmětem studia je především rámcování konkrétního textu ze strany autora, méně často je sledováno společenské vyjednávání rámců zprostředkované médii a jejich upevňování v mediované sociální interakci.

---

³⁰ „Das Konzept der ‚dialogischen Netzwerken‘ betont der prinzipiell intertextuellen Charakter medialen Sprechens.“ (Nekvapil, Leudar 2003a, 213).

2.2.4 Analýza intertextuality v mediálních studiích

Na intertextualitu³¹ je v mediálních studiích tradičně nahlíženo ze dvou hledisek, studie buď vycházejí z toho, že producenti textu vkládají významy do textu, nebo že intertextuální dimenze vzniká až interpretačními praktikami publika (Ott, Walter 2000). V prvním pojetí jsou texty analyzovány jako texty literární, například z makropohledu literárních žánrů i mikropohledu objevování jednotlivých aluzí, obojí je součástí textové strategie autora.³² Tento přístup vychází zejména z díla M. Bachtina (1973), jenž byl inspirací pro rozvoj zájmu o intertextualitu vůbec. Ač je tento přístup zakotven v roli autora, jež je pro mediální studia méně významná³³ než pro literární vědu, obohatil uvažování o intertextualitě o klíčovou funkci dialogičnosti (Agger 1999). Dialogičnost rozpracovala dále J. Kristeva (1999) v poststrukturalistickém duchu, podle něhož text není utvářen pouze hlasem autora, ale stává se mozaikou citací, absorpcí a transformací jiného textu. Druhé pojetí vychází zejména z kulturních studií a upřednostňuje publikum jako tvůrce významu (Ott, Walter 2000). Opět se ale pohybujeme na obou pólech jenom jednoho rozměru dialogičnosti v médiích.

Třetí pilíř mediálních studií, mediální texty, jsou předmětem studia především v analýze diskurzu, texty jsou zde chápány jako nástroje zprostředkování intertextuálních řetězců (Solin 2004). Solin (ibid., 267) o nich mluví jako o „intertextual relations in public discourse as a form of mediation through which claims produced within one domain are taken up in other domains and travel across domains.“ Někteří analytici chápou intertextuální vazby jako sociální praktiky, jiní jako mocenské vazby. Sledují se jednak vztahy textů k specifickým apriorním textům, jednak k určitému abstraktnímu systému konvencí³⁴. Mezi konvencemi a konkrétními texty dochází k vytvoření tzv. intertextuální mezery (intertextual gap), cílem při formování diskurzu je tuto mezeru minimalizovat, aby byl diskurz maximálně interpretovatelný (Briggs, Bauman 1992).

---

³¹ Lingvističtí antropologové mluví někdy o intertextualitě v mluveném diskurzu jako o interdiskurzivitě (Hodges 2011, 5).

³² Ke vzniku tohoto pojetí přispěla nejen představa o aktivním publiku, ale také kritika textu jako uzavřené entity a jednoty autora ze strany některých sémiotiků a literárních teoretiků, např. R. Barthes, J. Derrida nebo J. Kristeva.

³³ „Media production can be conceptualized, in the literary and textual vein, as a form of *authorship* where, instead of a single author, a 'cast of authors' made up of both vertical and horizontal actors produce the text. These actors enmeshed in a complex system of relationships and influences, all have some degrees of responsibility and influence for the final shape of the (inter)texts that they produce...“ (Igani 2011, 17)

³⁴ Tyto dva přístupy k pojetí intertextuality rozlišují někteří autoři také terminologicky, např. G. Genette odlišuje tzv. architekturní od intertextuality, A. Devitt mluví o tzv. generické a referenční intertextualitě a N. Fairclough tento rozdíl pojímá jako odlišnost mezi konstitutivní a manifestovanou intertextualitou.

Nejen díky příchodu nových médií, ale i kvůli vzniku globálního mediálního diskurzu se objevila potřeba revidovat pojem intertextuality. Např. Igani (2011) navrhla nový pojem megatextualita, který „describe[s] (chybějící část tvaru byla doplněna v souladu se syntaktickou valencí, pozn. K. T.) the at once intertextual and globally discursive characteristics of media textuality. (...) ‘Megatextuality’ can be considered a descriptive, analytical attempt to extend the concept of intertextuality, conceptually integrating the political-economic context of megamedia and its globally formed and employed discursivity and textuality.“ (ibid., 4, 18).

Globální mediální diskurz se tak vyznačuje mnohem větší propojeností a obrovskou multiplicitou mediálních textů (ibid., 8). Objevuje se snaha nahradit povrchní chápání intertextuality jako stop jiného textu komplexnějším pojetím, jež chápe intertextualitu jako interakci mezi texty, jejichmi producenty a konzumenty (Meinhof, Smith 2000). Toto pojetí nám umožňuje „to think about media discourse as being qualitatively continuous with the experience of everyday life.“ (ibid., 3). Intertextualita tak již není chápána jako vztah mezi určitými texty, ale spíše jako samotná podmínka fungování masových médií a interakce v rámci nich (Igani 2011, 13).

2.2.5 Kontextualizace a rekontextualizace

Mediální dialogické sítě přináší nejen způsob, jak pohlížet na intertextuální rozměr komunikace v médiích, ale umožňují i pochopit i to, jak se jednotlivé výroky dekontextualizují a následně rekontextualizují³⁵. Hodges (2011, 8) tento proces popisuje takto: „Intertextual connections involve a process whereby a given piece of discourse is lifted from one setting where it is recontextualized. (...) When a piece of discourse is moved from one context to another, it carries along aspects of the earlier context, but it is also transformed in the new context.“ Dále Hodges (2011, 150) dodává: „Variation occurs as the discourse moves across contexts; and creativity exists in the reanimation and re-accentuation of prior statements in ways that reshape and resignify the dominant discourse.“

Klíčovou inspirací v tomto ohledu byl pro pojetí mediálních dialogických sítí Gumperzův pojem kontextualizace (Gumperz 1982). Kontextualizace je chápána jako dynamický proces, v němž komunikující strany považují určité detaily komunikačního

---

³⁵ Derrida (1977) se svým pojmem iterability chápe zvláštnost jako opakovatelnou, nikoliv jako neustále se měnící podle nového kontextu.

kontextu za relevantnější než jiné. Úkolem analytiků je pak rozeznat tzv. kontextualizační klíče, které vedou k odhalení kontextuálních presupozic.

2.2.6 Metafora sítě v médiích

Metafora sítě, kterou Nekvapil s Leudarem použili při vytváření pojmu mediální dialogická síť, představuje velmi oblíbenou metaforu³⁶ v sociálních vědách (Erickson 2012), jako její nevýhodou Erickson (ibidem) označuje nevyhnutelné zjednodušení procesu komunikace na abstraktní model opomíjející jednání, které by nezapadalo do představy sítí.

V mediálních studiích získalo asi největší renomé pojetí M. Castellse (2005), které model sítí aplikuje na nové společenské paradigma. Technologický vývoj podle něj stimuloval společenskou transformaci a vyvrcholil ve vznik tzv. společnosti sítí (network society) propojující svět na globální úrovni. Ze sítí podle něj dnes již nelze uniknout, protože jsou nejen součástí masové komunikace, ale vůbec naší existence v rámci společnosti. Castells říká: „Thus, the network society constitutes socialized communication beyond the mass media system that characterized the industrial society (...) However, what results from this evolution is that the culture of the network societies largely shaped by messages exchange in the composite electronic hypertext made by the technologically linked networks of different communication modes. In the network society, virtuality is the foundation of reality through the new forms of socialized society.“ (Castells 2005, 14) Kvůli posílené propojenosti světa a oboustranné závislosti jednotlivých domén společnosti na sobě navzájem hraje identita, kolektivní či individuální, stále důležitější roli jako základní zdroj sociálního významu (ibidem).

Jayyusi (2007a) se domnívá, že přístup k analýze mediálního diskurzu je třeba zcela přehodnotit s ohledem na dnešní internacionalizaci masových médií a sledovat právě síť napříč globálním diskurzem masmédií. Říká: „Internationalizing media studies means tracing the transversal networks of action/discourse (and thus consequence) which are enabled and extended, yet routinely concealed and sanitized by practical media work in given sites. It also means critically re-historicizing media

---

³⁶ Mezi příklady použití metafory sítě můžeme jmenovat například sociologickou teorii tzv. actor network theory B. Latoura, která zahrnuje nejen sociální interakci mezi osobami, ale třeba i mezi objekty a organizacemi, F. Kittler zvolil metaforu sítě při analýze německé literatury, W. Bachtel aplikoval model sítí na modelování mentálních reprezentací ve své filozoficko-psychologické koncepci tzv. parallel processing in networks.

studies, and reassessing the models and dichotomies in use, the language and presumptions of much work, and the disciplinary disconnections that have often prevailed in an area of inquiry which, from the beginning, was intended to be interdisciplinary.” (Jayyusi 2007, 253).

Pro pojetí mediálních dialogických sítí je obzvláště důležité časoprostorové překlenutí mezi jednotlivými uzly sítě. Tuto perspektivu většina konverzačních analytiků zaměřující se na analýzu masmediálních textů nevyužívá, protože analyzuje pouze interakce v rámci časoprostorové jednoty. Přesah k pojetí Nekvapila a Leudara můžeme spatřovat u Schegloffa (2007b), jenž pracuje s tzv. interakčními vlákny (interactional threads), které v jeho definici představují úryvky sociální interakce vyžadující kontextové zakotvení oddělené od situace promluvy časově i interakčně. Podobně jako metafora sítě, která našla široké uplatnění v nejrůznějších oborech sociálních věd, tak i metafora vlákna je hojně užívána k zachycení některých způsobu participačních možností nových médií.

Díky tomu, že mediální dialogické sítě jsou založeny na párové sekvenčnosti časově odtržených masmediálních replik, je možné je v rámci masmediálního diskurzu považovat nejen za vhodný nástroj analýzy intertextuality v rámci specifického mediálního diskurzu, ale také za metodologický aparát sloužící k analýze masové komunikace na globální úrovni. Doslova autoři říkají: „The concept of ‘dialogical network’ is an obvious methodological tool which can be used to investigate what is often vaguely referred to as ‘globalization of discourse.’ “ (Leudar, Nekvapil 2004b, 264)

2.3 Mediální dialogické sítě a média v éře konvergence

Pojem mediální dialogické sítě Leudar s Nekvapilem založili na podstatě fungování tradičních masových médií³⁷, tištěných a vysílacích. Pojem demonstrují na typických žánrech těchto masmédií, např. zpravodajských článcích, politických prohlášeních otištěných v novinách a televizních debatách zprostředkujících politickou diskuzi. Díky diplomové práci K. Provázkové (2009) víme, že pojem mediálních dialogických sítí je také aplikovatelný na masová média před Sametovou revolucí, tedy

---

³⁷ Pokud budeme rozlišovat mezi médii jako komunikačními prostředky a masmédií jako prostředky masové komunikace, měl by se pojem mediální dialogická síť nazývat spíše masmediální dialogická síť, protože pracuje s charakteristikami masové mediální komunikace.

před zásadní změnou sociálních podmínek masové komunikace. Z pohledu mediálních studií je ale mnohem důležitější se ptát, jaký vliv na podobu mediálních dialogických sítí měla proměna technologických možností masmediální komunikace spolu se změnou sociálních podmínek komunikace v prostředí nových médií. Jsou mediální dialogické sítě pouze modelem tradiční masové komunikace, nebo nabízejí potenciál i pro popis komunikace například na sociálních sítích? Jakým způsobem se tyto sítě integrují, proplétají a transformují v kontaktu s tradičními masovými médii?

Cílem této diplomové práce není odpovědět na tuto rozsáhlou teoretickou otázku, nicméně dá se předpokládat, že revize mediálních dialogických sítí bude kvůli výrazným kvalitativním změnám v procesu komunikace v tomto dynamickém prostředí nutná,³⁸ aby pojem mediální dialogická síť poskytl užitečný nástroj pro analýzu současné komunikace v rámci veřejného diskurzu. Komunikaci prostřednictvím nových médií již nelze pro svou neustálenost z veřejného diskurzu vylučovat, protože může předznamenávat vývoj masové komunikace v budoucnosti, ale také proto, že bychom se tím vzdávali možnosti analyzovat oblast veřejné komunikace, jež má stále větší vliv na společenský i politický vývoj. Zde se pouze ve stručnosti pokusím naznačit některá úskalí, s nimiž se bude muset analytik zaměřující se na masmediální komunikaci v tomto prostředí nevyhnutelně potýkat.

V éře tzv. konvergence médií³⁹ je masmediální obsah obvykle zprostředkován v mnoha podobách na různých platformách dostupných přes internetové rozhraní, vytvářený mnoha různými autory (uplatňuje se v něm heteroglosie) a jednotlivé obsahy jsou tvořeny více druhy kódů (jsou multimodální), přičemž je obtížné rozhodnout, jaký kód je primární a dominantní⁴⁰, např. v rozhovoru s celebritou, k němuž je přiloženo video z rozhovoru. Androutsopoulos (2011) říká: „...we might say that participatory and convergent digital environments are characterized by processes of multimodality and multiauthorship: their content is produced by multiple participants, simultaneously and in part independently of each other; and they host and integrate complex

---

³⁸ Přestože zdroje, s nimiž pracujeme v této diplomové práci, pochází primárně z tradičních masových médií, dostupné jsou jen díky prostředí nových médií, proto se sice z produkčního hlediska jedná o obsahy tradičních masových médií, ale z uživatelského hlediska jsou dostupné v prostředí nových médií, které podporují jejich multimodalitu.

³⁹H. Jenkins (2008, 2–16) chápe konvergenci jako „flow of content across multiple media platforms, the cooperation between multiple media industries, and the migratory behavior of media audiences who will go almost anywhere in search of the kinds of entertainment experience they want. (...) Media convergence is more than simply a technological shift. Convergence alters the relationship between existing technologies, industries, genre, and audiences.“

combinations of media and semiotic modes. Uživatel masových médií je v prostředí internetu konfrontován s komplexními mnohvrstevnatými komunikáty, jejichž kódy se překrývají i doplňují zároveň. Nadále tedy není možné při analýze pracovat pouze s jedním kódem.

Samotná architektura Internetu, založená podle Manoviche (2001) na 5 základních principech: numerické reprezentaci, modularitě, automatizaci, variabilitě a transkódování, umožňuje komunikaci opírající se o proměnlivost a neustálenost mediálních obsahů v prostředí Internetu. Výhody této komunikace využívají zpravodajské portály v rychlosti publikování nebo pozdější aktualizaci mediálních obsahů.

Nová média nabídla nové uplatnění některým formálním a obsahovým rysům médiích starších, proto je na ně nahlíženo na prostor remediace (Bolter, Grusin 2000) a překračováním hranic jednotlivých médií skrze transmediální vyprávění (Jenkins 2008) zprostředkovalo uživatelům hlubší zážitek z jejich konzumace. Lze to považovat za rysy intertextuality v širším slova smyslu.

Další strukturální charakteristikou Internetu je hypertextové uspořádání informací, které umožňuje nahlížet na komprimované mediální dialogické sítě ve spleti odkazů jako na výseky společenského vědění (Barnet 2000). Intertextuální spoje jsou díky hypertextu mnohem průhlednější a úspornější, na malém rozsahu může tak být na jedno kliknutí dosažitelná velká část mediální dialogické sítě, a to nejen v masových médiích působících v internetovém prostředí, ale zejména na sociálních sítích, kde uživatelé intertextovou návaznost signalizují tzv. hashtagy, díky nimž je možné si prohlédnout celou mikrobloginovací intertextuální síť (Zappavigna 2011).

Elektronická média přinášejí rozostření předělu mezi soukromým, veřejným a poloveřejným prostorem, což má dopad na podobu komunikace. Meyrowitz říká (2006, 85–154): „Elektronická média hlouběji integrují informační systémy slučováním původně soukromých situací se situacemi původně veřejnými. (...)... posun od tištěných médií k elektronickým je zároveň posunem od formální jevištní informace k neformální zákulisní informaci. (...) Vzhledem k tomu, že nová pravidla přístupu na různá místa slučují mnohé dříve odlišené sociální situace, staré vzorce chování ‚střední zóny‘.“ Nová média jdou v tomto trendu ještě dál, protože díky své hybridní podstatě jsou tyto prostory již těžko oddělitelné. Sociální sítě propojují veřejný prostor (nabízí uživatelům např. kanály státní správy, politických stran atd.) a zároveň soukromý či poloveřejný prostor osobní prezentace. Různé přístupy k mediálním obsahům, ať skrze

tradiční nebo nová média, vyžadují soupeření a synchronizaci reprezentací statu quo v širším tzv. hypermediálním prostoru (Kraidy 2006), kde dochází k hybridizaci osobních prostorů, praktik, žánrů, technologií online médií s tradičními masovými médii (Chadwick 2011). Sociální média se také stávají i nástrojem tradičních masových médií jako zdroje autentické reality v nedemokratických politických podmínkách (Sakr 2013). S rozšířením domén masové komunikace souvisí i rozvoj tzv. sekundární orality (Ong 2006).

Nová média mají vliv i na splývání sociálních rolí, zejména na splynutí role producenta a konzumenta mediálních obsahů v tzv. prosumera (Bruns 2006). Díky větší míře participace⁴¹ mohou uživatelé Internetu nejen diskutovat pod uveřejněnými články a psát si vlastní blogy, ale i vstupovat do televizní debaty svými dotazy, podílet se na vytváření mediálního obsahu při mimořádných situacích apod. Tato změna také vyústila ve vznik kyberkultury⁴² a formování kolektivní inteligence (Lévy 2001). Nová média přispívají k ustanovení nové skupinové identity i nové formy socializace.

Aktivní uživatelé nových médií hrají stále důležitější roli také v politice a jsou hybatelem politických změn, které živelně vznikají v alternativním prostoru nových médií (Hermida, Lewis, Zamith 2012) a konkurují oficiální politice cenzurovaných tradičních masových médií. V tomto prostředí se vytvářejí zezdola paralelní (v určitém smyslu divergentní) mediální dialogické sítě. Sociálními aktéry událostí a praktickými historiky se tak stávají obyčejní uživatelé sociálních sítí, nikoliv prominentní osobnosti politiky. Narušení tradičního chápání autority a hierarchie je dalším charakteristickým znakem komunikace v prostředí nových médií.

V neposlední řadě se bude každý analytik nutně potýkat s čistě praktickými otázkami výzkumu této komunikace, například s tím, jak může zachytit neustálou proměnu mediálních obsahů, kde stanovit hranici, kdy je mediální dialogická síť ukončená, protože po čase se může objevit replika, která síť opět oživí.

Dostáváme se k samotnému modelu sítí, který jak jsme popsali výše, navazuje na některé představy o fungování médií v současném globalizovaném světě v éře konvergence, na druhou stranu modelování komunikace v prostředí nových médií může v určitých aspektech připomínat více než síť spíše rhizomatické uspořádání (Deleuze,

---

⁴¹ Participaci odlišuje Jenkins (2008) od interaktivity, kterou považuje na rozdíl od participace jako formy zapojení publika do mediální komunikace formované kulturními a sociální protokoly za potenciál technologický.

⁴² „The biggest change may be the shift from individualized and personalized media consumption toward consumption as a networked practice.“ (Jenkins 2006, 255).

Guattari 2006). Podobný vývoj mohl zasáhnout i krystalizaci historických událostí, které nemusí představovat lineární proces, ale spíše neustálý tok proměn několika rozdílných historií s odlišnou stratifikací (De Landa 1997).

2.4 Základní rysy mediálních dialogických sítí

Jak bylo řečeno v úvodu, mediální dialogické sítě jsou aplikací principů konverzační analýzy na komunikaci v rámci masmediálního diskurzu, proto stejně jako v běžném dialogu můžeme sledovat návaznost a propojení jednotlivých replik, textů. Samozřejmě, že díky prostředí podmíněnému technologickými prostředky přenosu sdělení i sociálními návyky souvisejícími s konzumací a produkcí sdělení, v němž mediální dialogické sítě vznikají, mají také řadu specifík. V této kapitole se budeme věnovat jednak principům konverzační analýzy, jež se promítají v mediálních dialogických sítích, jednak specifickým, které je oproti běžné konverzaci činí mediální dialogické sítě specifickou formou masmediální komunikace.

Základní rysy mediálních dialogických sítí autoři vyložili hned v několika publikacích (Nekvapil, Leudar 2002a; Nekvapil, Leudar 2003a; Leudar, Nekvapil 2004b; Nekvapil, Leudar 2006a).

2.4.1 Principy konverzační analýzy uplatňované v mediálních dialogických sítích

Základy aparátu konverzační analýzy (conversation analysis, CA) vybudoval sociolog H. Sacks se svými spolupracovníky (viz např. Sacks, Schegloff, Jefferson 1974, Sacks 1989), kteří analyzovali telefonáty do Centra pro prevenci sebevražd v Los Angeles. Konverzační analýza vychází ze základní etnometodologické myšlenky o existenci sociálního řádu⁴³ v pozadí každodenních aktivit. Na konci 60. let se začala osamostatňovat jako disciplína, která se zaměřuje na zkoumání produkce sociálního řádu v běžné řečové komunikaci (Liddicoat 2007, 4). Těžištěm jejího zájmu je detailní analýza záznamů rozhovorů prostřednictvím transkriptů. Analýzou se snaží odhalit „architekturu intersubjektivit“ (Heritage 1984) a způsoby, jakými jsou skrze organizaci

---

⁴³ Sacks se také inspiroval Goffmanovým pojetím interakčního řádu (1983).

rozhovoru usouvztažňovány akce v interakci (Nekvapil, Leudar: 2002a)⁴⁴. Konverzační analýza slouží k osvětlení lokální logiky akcí, emické⁴⁵ racionality praktik (Ten Have 2012, 210).

Konverzační analytikové jsou přesvědčeni, že základním prostředkem organizace dialogu je střídání replik⁴⁶. Sacks, Schegloff a Jefferson (1974, 700) uvádějí: „turn-taking seems basic form of organization for conversation – ‚basic‘, in that it would be invariant to parties, such that whatever variations the parties brought to bear in conversation would be accommodated without change in the system, and such that it could be selectively and locally affected by social aspects of context.“ Některé repliky činí následující repliku relevantním doplněním, normativním očekáváním (např. na otázku by měla následovat odpověď), takové dvojice replik se nazývají sekvenční páry (adjacency pairs) (Sacks 1989).

Sekvenčnost nepůsobí pouze na jednotlivé repliky⁴⁷ v rámci běžného dialogu, ale vystupuje také jako hlavní organizační princip konzistence mediálních dialogických sítí, který je doplněn o strategickou volbu slov, tematickou a argumentační kontinuitu⁴⁸ (Nekvapil, Leudar 2008b). Pokud nahlížíme na jednotlivé příspěvky sociálních aktérů jako na verbální akce ve společném dialogu, můžeme jednotlivé akce definovat v rámci sekvenčního páru například jako prohlášení – jeho odsouzení, požadavek – jeho odmítnutí, přivolání podpory – odpověď nebo výzva – odezva na ni atd. (Nekvapil, Leudar: 2006a). Sociální aktér vždy provádí plánování repliky (turn-design) (Ten Have 2012, 137). Pojem preferenční organizace (preference organization) označuje skutečnost, že mluvčí vybírají z alternativních akcí ty strukturně jednodušší a častější (Liddicoat 2007, 110). Absence normativně očekávané odpovědi je také předmětem interpretace (Nekvapil, Leudar 2006). Pokud dojde k absenci reakce od sociálního

---

⁴⁴ Přičemž konverzační analýzu zajímají metody, které mluvčí používají při produkci a interpretaci v rámci rozhovoru, problémy, které jsou nuceni při rozhovoru řešit a prostředky, které k jejich řešení využívají.

⁴⁵ Konverzační analýza preferuje emický přístup, který je oproti etickému, zaměřený na to, co je relevantní a specifické pro členy společnosti či kultury samotné (Ten Have 2012, 34).

⁴⁶ Repliku je možné chápat jako významový celek tvořící výpověď nebo výpovědi, který pronesl jeden mluvčí a nebyl nikým v řeči vystřídán.

⁴⁷ V konverzační analýze bývá jednotka podílející se na střídání replik také nazývána „turn constructual unit“ (Liddicoat 2007, 54).

⁴⁸ „These networks are not ‚phatic communions‘ done for the sake of communicating; rather they are motivated by historical, social and political problems. The cohesive resources can only be used if participants are brought together in the first place by a problem that needs to be resolved. This problem provides a theme for the network and locates the participants in a common ‚argumentative space‘“ (Nekvapil, Leudar: 2004b, s. 263)

aktéra s příslušnou kompetencí, která se vztahuje k tématu dialogické sítě, pak se jedná o „signifikantně nápadnou absenci“ (Nekvapil, Leudar 2002a, 493).

Odpovědí na metodologickou otázku „Jaké texty zahrnout do mediální dialogické sítě?“ je podle Nekvapila a Leudara (2002a) relevance jednotlivých textů z hlediska samotných sociálních aktérů.

V místě, kde mluvčí ukončí svou repliku, nastává místo relevantní z hlediska střídání mluvčích (transitional relevance place) (ibid., 57), kdy může dojít k zvolení nového mluvčího, spontánní reakci jiného mluvčího, případně k pokračování původním mluvčím (ibidem). Pokud se původní mluvčí vzdá slova a nikdo další se ho neujme, pak mediální síť lokálně končí (Nekvapil, Leudar 2002a). Ukazuje to, že povinnost reagovat je slabší než během obyčejné konverzace, především z důvodu nepřímé pouze mediované konfrontace s prvním částí párové sekvence (Nekvapil, Leudar 2006a, 42). Obecně to ale nevylučuje možnost, že síť může být opakovaně oživena.

Vedle mechanismu střídání replik je další oblastí, kterou Nekvapil s Leudarem také zpracovali v pojetí mediálních dialogických sítí, oblast opravných sekvencí. Opravné sekvence jsou jedním z řešení problémů, které vznikají během komunikace (Hutchby 2002, 59). K vytvoření opravné sekvence dochází, pokud samotný mluvčí nebo jeho komunikační partner považují původní repliku za z určitého hlediska chybnou nebo nedostačující (ibidem, 57). Obvykle se rozlišují 4 základní typy opravných sekvencí: Pokud sám mluvčí zaznamená chybu a sám ji opraví (self-initiated self-repair), pokud mluvčí objeví svou chybu, ale opravu provede jeho komunikační partner (self-initiated other-repair), pokud chybu odhalí komunikační partner, ale opravu provede mluvčí, který se chyby dopustil (other-initiated self-repair) a pokud komunikační partner identifikuje i opraví chybu mluvčího (other-initiated other-repair). (ibid., 61). V mediálních dialogických sítích může tuto funkci zastávat například omluva, uvedení na pravou míru, upřesnění atd. Tyto sekvence mohou být nejen dvoučlenné, ale i tříčlenné, upozornění na nedostatek může představovat samostatnou reakci (Nekvapil, Leudar 2002a, 495).

Celé řadě dalších témat, kterým je věnována pozornost v rámci konverzační analýzy, jako např. překryvům replik, pauzám nebo presekvencím, se Nekvapil s Leudarem zatím ve spojitosti s mediálními dialogickými sítěmi nevěnovali. Zde je možné spatřovat potenciál pro další rozpracování pojmu mediální dialogická síť. Tento potenciál je ovšem omezen tím, že síť podléhá podmínkám komunikace v institucionalizovaných masmédiích, především omezeným možnostem žurnalistických

žánrů (Hutchby 2006, 164). Hutchby (2002, 154) doslova říká: „formal institution interaction involves ‘specific and significant narrowings and respecifications of the range of options that are operative in conversational interaction’.“

2.4.2 Specifika mediálních dialogických sítí nad rámec klasické konverzační analýzy

Mediální dialogické sítě mají ale i svá specifika oproti běžným dialogům, jedná se zejména o to, že jednotlivé texty jsou distribuovány v různém čase a prostoru, proto tímto způsobem mohou komunikovat i lidé, kteří se nesetkali tváří v tvář, ale jejich komunikaci zprostředkovala instituce masových médií. Leudar s Nekvapilem (2003a, 213–214) říkají: „Politiker und andere Personen, die über ein Thema in den Medien sprechen, sprechen häufig andere, nicht anwesende Personen an. Die Medien sind insofern vernetzt, als Zeitungen berichtet, was im Radio oder Fernsehen gesagt wurde, und Personen, die ‘auf Sendung’ sind, sich auf diese Zeitungsberichte beziehen. (...) Manchmal nehmen die Teilnehmer dabei an zwei ‘Gesprächen’ gleichzeitig teil – mit den Anwesenden und den Abwesenden.“ Jak pozná reagující, že výrok byl adresován jemu? Díky mediálnímu zprostředkování se cítí „komunikačně zasažen“ (Nekvapil, Leudar 2002a, 494), i když není přímo osloven komunikačním partnerem, protože nemusí být v okamžiku proslovení výroku fyzicky přítomen. Komunikační partner může být přímo jmenován, nebo například pouze naznačen odkazem na určitou členskou kategorii, na níž je vázán určitý predikát (ibidem).

Ne každý příspěvek se může stát součástí mediální dialogické sítě. Prostor v masmédiích jistě přednostněji dostanou lidé, kteří jsou v události přímo zaangażováni, nebo mají pravomoc do ní zasahovat, jsou nositeli specifických komunikačních pozic (Nekvapil, Leudar 2006b). Přístup do masmédií tedy snáze získá poslanec než obyčejný občan jako divák, čtenář nebo posluchač. Jeho hlas možná zazní například v čtenářské rubrice, ale rozhodně na něj nebude reagovat tolik dalších replik jako na článek s citacemi poslance.

Druhým hlavním rysem mediálních dialogických sítí je zmnnoženost masmediálních příspěvků (Nekvapil, Leudar 2002a, 483), to znamená, že hned několik sociálních aktérů obvykle reaguje na první část párové sekvence a naopak, že druhá část párové sekvence je reakcí na více variant obsahů parafrázujících výrok sociálního aktéra konstituující první část sekvence (Nekvapil, Leudar 2004b, 264) Varianty částí

sekvence se mohou objevit v mnoha podobách mediálních výstupů napříč celým masmediálním diskurzem, o tomtéž mohou například napsat zároveň různé noviny nebo se může referovat na různých televizních kanálech (Nekvapil, Leudar 2002a, 483). Také heterogenita jednotlivých (mediálně inscenovaných i čistě nemediálních) komunikačních událostí (např. tiskových konferencí, soukromých rozhovorů, politických prohlášení atd.) patří mezi charakteristické znaky mediálních dialogických sítí (Nekvapil, Leudar 2004b).

Novináři vystupují v roli zprostředkovatelů jednotlivých sekvencí dialogu mezi sociálními aktéry (ibidem). Tato role vyžaduje nejen přístup k určitým technologickým prostředkům masového šíření informací, ale také moc, kterou obnáší profese novináře, jednotlivé fragmenty sítě uveřejňovat a propojovat je s jinými fragmenty⁴⁹ (ibidem). Novináři reprodukuje dialogické sítě, čímž přispívají k zvětšení jejich dosahu a účinku (Nekvapil, Leudar 2004b, 249).

Novináři ale mají na vytváření mediálních dialogických sítí mnohem větší podíl než pouze zprostředkování replik v rámci mediální dialogické sítě, iniciují jejich vznik (sítě pak nejsou spontánní, nýbrž elicitované) (Nekvapil, Leudar 2002a, 492), ale i reflektují jejich dosavadní průběh jako koherentního sociálního dění (odrážejícího se často v titulku jejich příspěvku) (Nekvapil, Leudar 2003a, 215)⁵⁰. Nemají tedy pouze roli neutrálních mediátorů (ibid., 252), svojí prací mohou ovlivňovat, co je vybráno za relevantní⁵¹ pro další vývoj sítě. „The journalist brought the actions together as dialogically contingent and he did not do this arbitrarily but because of politicians' own obvious and expressed relevancies – what is relevant to him are mutually relevant dialogical actions (who reacted to whom, how and why)⁵² and it's quite immaterial whether these exchanges were face to face or not.“ (Nekvapil, Leudar 2006a, 31).

Masmédia také rekontextualizují výroky, čímž samozřejmě přidávají často hodnotící prvek, a tak se podílejí na vyjednávání významů (ibidem). Někdy novináři

---

⁴⁹ V tradičních masových médiích je tvorba mediálního obsahu několikasupňovým procesem, na němž se podílí reportér/zpravodaj/redaktor, korektor, editor a šéfredaktor, který má poslední slovo při uveřejnění příspěvku. Jednotlivé kroky práce s výroky (jejich zaznamenání, zprostředkování, rekontextualizování atd.) sociálních aktérů tedy mohou být rozloženy mezi řadu pracovníků redakce.

⁵⁰ Každý mediální obsah je sám o sobě malou mediální dialogickou sítí, v němž v rámci zastoupení obou stran vyjednávání ve jménu zachování objektivit vystupují jako repliky jednotlivé citáty sociálních aktérů dané události, jimiž se mediální texty posléze zapojují do dalších mediálních dialogických sítí (Nekvapil, Leudar: 2004b).

⁵¹ V prostředí mediálních studií se často hovoří o filtru zpravodajských hodnot, podle kterého se novinář rozhoduje, jaká událost je vhodná k mediálnímu zpracování.

⁵² Jednou ze základních pouček žurnalistické zpravodajské práce je si odpovědět na 5 otázek, které v angličtině začínají na W (who?, what?, where?, when?, why?).

přebírají zprávy z tiskových agentur a upravují je (přepisují, přestylizovávají nebo vypouštějí některé pasáže, modifikují titulek, spojují několik zpráv dohromady atd.) (ibidem) Mediální dialogické sítě jsou tak ve výsledku částečně rekonstruované i konstruované (Nekvapil, Leudar 2004b).

Pokud se zamyslíme nad existencí sítí v určitém sociálním a politickém kontextu, je zjevné, že bohaté mediální dialogické sítě jsou příznačné pro demokracii, která je založena na veřejné diskuzi a vyjednávání společenských témat⁵³. To ale například neznamená, že před rokem 1989 by se v českých masmédiích mediální dialogické sítě neformovaly (jejich existenci potvrdila ve své diplomové práci K. Provázková, 2009) ale demokratické prostředí představuje pro dialogické sítě živnou půdu a podporuje jejich bohatý rozvoj oproti totalitnímu období dějin (Nekvapil, Leudar 2003a, 231).

Mediální dialogické sítě tedy nejsou pouhým konstruktem analytiků, jedná se o struktury, na něž se sami účastníci komunikace orientují (přestože oni ani novináři tento pojem neužívají) (Nekvapil, Leudar 2002a, 484).

2.5 Mediální sítě jako nástroj analýzy interkulturní komunikace

V poslední fázi rozvoje mediálních dialogických sítí vypracovali jejich autoři symbiózu pojmu s členskou kategorizační analýzou. U členské kategorizace se zaměřují na její situační charakter i pragmatický komponent. Dosud se Nekvapil s Leudarem věnovali zejména komunikaci na lokální mediální scéně, tentokrát si vybrali mediální dialogické sítě rozpínající se mezi jednotlivými kulturami na globální úrovni, na diskurz vznikající v situaci násilného konfliktu⁵⁴ – na veřejné prezentace útoků na WTC v New Yorku a na Pentagon ve Washingtonu 11. 9. 2001⁵⁵. Prostřednictvím veřejných prohlášení sledovali, jak jsou koordinovány jednotlivé prezentace sociálních aktérů

---

⁵³ Nejvíce diskutované jsou přirozeně události, které jsou společensky kontroverzní (Nekvapil, Leudar: 2004b).

⁵⁴ Tyto analýzy nejsou jediné v oblasti násilných konfliktů, na něž by byly aplikovány nástroje členské kategorizační analýzy, možné je připomenout např. tzv. montrealský masakr analyzoval Eglin a Hester (1999).

⁵⁵ K tématu 11. 9. a jeho následků vznikla řada akademických prací. Kromě publikací individuálních mu byly věnované i speciální čísla časopisů *Discourse and Society* (roč. 15, č. 2&3) a *Journal of Language and Politics* (roč. 4, č. 1). Nicméně autoři mediálních dialogických sítí se domnívají, že většina těchto studií je vytvořena v zaseté západní perspektivy pohledu na konflikt, protože nezohledňují propojení v interakci mezi sociálními aktéry události na obou stranách konfliktu.

skrze masmédiá. V mediálních dialogických sítích se utváří identita nepřítele a naplňují se kategorie my a oni dle aktuálních potřeb.

Masmediální prezentace neposkytují pouze popis událostí minulých, ale i jejich morální odůvodnění a připravují půdu i pro události budoucí. Prezentace násilného konfliktu musí oslovit masmediální publikum, právě proto je založená na logice každodenních sociálních praktik. Veškeré jednání je ale též situačně podmíněné.

Časová dimenze zde hraje klíčovou roli, kategorie, nebo dokonce celé soubory kategorií se totiž neustále modifikují. Proměňování jejich obsahu lze sledovat prostřednictvím studia členských kategoriálních prostředků, kterými sociální aktéři vymezují morální, politické, sociální i náboženské charakteristiky konfliktu⁵⁶. Používání kategorií se řídí podle určitých pravidel.

Autoři si jsou vědomi, že politický diskurz je do značné míry utvářen stranickým argumentováním, proto argumentace využívají jako zdroje pro určování kategorie. Kategorie je možné odvozovat z argumentů (indikují je), mohou být jejich prostřednictvím změněny (transformují je), nebo dokonce stanoveny (pak je konstituují). Nekvapil, Leudar a jejich spolupracovníci se věnují nejobecnějšímu standardizovanému relačnímu páru my a oni, který umožňuje zahrnovací i vylučovací aktivitu. Vymezení těchto kategorií není od počátku pevně dané, naopak se neustále vyvíjí, přesuny mezi členy skupiny označené my a oni jsou považovány za žádoucí.

V celkem třech publikacích (Leudar, Marsland, Nekvapil 2004a; Nekvapil, Leudar 2006b; Leudar, Nekvapil 2007) byla analyzována politická prohlášení hlavních a vedlejších aktérů konfliktu – dvě prohlášení k národu prezidenta Spojených států G. W. Bushe, dvě prohlášení vůdce teroristické organizace Al-Káida U. bin Ládina poskytnuté televizi Al-Džazíra, projevy britského premiéra T. Blaira, českého prezidenta V. Havla, českého ministra obrany J. Tvrdíka a některých představitelů britských muslimů⁵⁷.

Americký prezident Bush pronesl ještě v den útoku projev k národu, kde útoky označil jako „záměrné“, „smrtonosné“, „d'ábelské“ a „opovrženímhodné činy“ (Nekvapil, Leudar 2006b, 358). Podle jeho interpretace zasáhly jak americký způsob života, tak svobodu a příležitost, kterou Spojené státy nabízejí. Kategorii zasažených z přímých

---

⁵⁶ Chang a Mehan (2006) upozorňují na to, že Bush přesunul výměnu názorů v konfliktu z diskurzu racionálního do diskurzu náboženského, alternativní výklady události a způsoby argumentace (právní, racionální a intelektuální) byly specifickými diskurzivními strategiemi potlačovány.

⁵⁷ V každé ze zmiňovaných publikací je konstelace vybraných sociálních aktérů přizpůsobena čtenářskému publiku, postupně je korpus rozšiřován o výroky některých dalších aktérů.

obětí útoků rozšířil a zahrnul do ní všechny občany země, společnost jako celek. Také pachatelé útoků, kteří zemřeli na místě činu, nejsou jedinými členy kategorie oni (zahrnuje mezi ně i zodpovědné osoby a ty, co jim poskytují útočiště). Bush uznává fyzické následky útoků, ale nikoliv následky morální a psychické, protože se podle něj teroristům nepodařilo „vystrašit zemi, uvrhnout ji v chaos a přinutit ji k ústupkům“ (ibid., 359). Obě zneprátené strany konfliktu vidí prizmatem dobra a zla: „Dnes naše země spatřila zlo...“ (ibidem). Rozdíl mezi my a oni staví na morálních, politických a sociálních základech. Kategorii my rozšiřuje oproti prvotnímu vymezení na všechny vykonavatele spravedlnosti, což je náznakem otevřenosti kategorie pro potencionální spojence v plánované odvetě a výzvou k připojení na jeho stranu⁵⁸. V druhém prohlášení Bush naznačuje, že odvěta bude mnohem většího rozměru, útoky nazývá „akty války“ (Nekvapil, Leudar 2006b, 361). Jako napadané v tomto případě jmenuje svobodu a demokracii, což implikuje, že zasaženými jsou vlastně všechny státy vyznávající hodnoty svobody a demokracie. Kategorie tak dosáhla maximální možné šíře – proti teroristům staví obránce západní civilizace.

Bin Ládinovo první prohlášení je médií uveřejněno až poměrně dlouhou dobu po útocích (24. 9. 2001) a pozoruhodné je také, že v něm není uvedena ani zmínka o útocích. To, že tento projev byl k prohlášení dialogicky spjat, bylo zásluhou novinářů BBC, kteří ho považovali za relevantní (pravděpodobně z hlediska tematické blízkosti). Konstrukci my a oni provádí konzistentně z náboženského hlediska⁵⁹ – na jedné straně stojí muslimští bratři (muslimové z Palestiny, Afghánistánu, Iráku, Iránu, Pákistánu a dalších arabských zemí, naopak vyloučení jsou odpadlíci od víry a pokrytci, kteří útoky odsoudili) a na druhé straně stojí americké křížácké síly a jejich spojenci. Náboženskou perspektivu pohledu umocňuje tím, že atentátníky nazývá mučedníky. Konflikt chápe jako součást „obrany islámu“ a „muslimské bitvy“ (ibid., 368). V druhém svém projevu už explicitně odkazuje k útokům, používá přitom extrémní formulace, mluví o „zničení nejdůležitějších budov“ a „zemi naplněné hrůzou“ (ibid., 370). Přiznává, že Američané prožívají utrpení, ale ve srovnání s utrpením muslimům ho považuje za zanedbatelné, protože trvá po mnohem delší časové období (je v podstatě pouze jednorázovým aktem). Nerozlišuje také mezi přímými a nepřímými utlačovateli muslimů, všichni jsou nazváni „zabijáky ničícími, co je muslimům posvátné“ (ibid., 372). Stejně jako

---

⁵⁸ Za tímto účelem Bush využívá tzv. korolár, prostřednictvím něhož vyzývá ostatní, aby se připojili ke kategorii my.

⁵⁹ Přirozeně to neznamená, že by se v Bushově projevu neobjevily náboženské prvky, ale distinkce mezi my a oni na nich není postavena.

v případě Bushe je cílem jeho prohlášení získat co nejvíce spojenců mezi muslimy před nadcházejícím konfliktem.

Blair i Havel v podstatě přijímají Bushovu interpretaci událostí, ale již od počátku zacházejí dále a nazývají konflikt útokem na civilizovaný svět a hodnoty svobody a demokracie (dříve než k tomu ve svém vyjádření dospěl Bush). Útočníky považují za fanatiky a šílence, kteří mají nedostatek rozumu a tolerance. Obzvláště Blair se snaží usilovně rozdělit muslimy do kategorie my a oni a vyvázat se z náboženského rozdělení těchto kategorií. Do kategorie oni zařazuje pouze muslimské fundamentalisty (oproti slušným a právo respektujícím muslimům). Na rozdíl od Bushe ale uznává, že útoky by mohly mít náboženský původ (ovšem v podobě motivací spojených s perversí víry). Blairovy náboženské náznaky jsou neurčité a umožňují jednotlivým představitelům aplikovat vlastní náboženský registr. Ve stejném duchu vidí situaci představitelé britských muslimů, zejména zástupci Muslim Council of Britain, kteří útoky odsuzují a vyslovují obavy ze zkratkovitého jednání proti muslimům obecně. Český ministr obrany Tvrdík mluví ze své pozice podložené právním statutem NATO jako spojenec Spojených států.

Z analýzy vyplývá značná symetričnost prohlášení protivníků v konfliktu, doplnění hlediska světského náboženským⁶⁰, a potažmo vybudování dvou protikladných a zároveň paralelních identit, nositelů soupeřících kategorií (obránci civilizace/nevěřící křižáci – obránci islámu/teroristé). Tyto alternativní prezentace událostí jsou na sobě závislé a výrazně propojené.

V dalších dvou příspěvcích (Nekvapil, Leudar 2010; Nekvapil, Leudar 2011) pracují autoři se stejným korpusem materiálů jako v předcházejících analýzách, ale jejich zájmy se posunují, zabývají se tím, jaké metody používají sociální aktéři k formulaci historických vysvětlení (ve svých aktivitách, skrze ně a kvůli nim)⁶¹ a jak je možné v tomto kontextu aplikovat pojem historické bezprostřednosti (více viz kapitola Strukturovaná bezprostřednost).

Prezident Bush líčí útoky z 11. 9. 2001 jako historický zlom, vůbec neodkazuje na historické antecedenty (kromě blízké minulosti), ale soustředí se jen na lokálně rozšířenou přítomnost a zmiňuje též prospektivní lokální detail, který je svou podstatou historický. Hodnoty americké společnosti popisuje jako trvalé, zachycené ve vakuu

---

⁶⁰ Existuje hypotéza, že Bushův projev byl určen zároveň pro dvojí publikum, světské i náboženské, viz Lincoln (2003).

⁶¹ Nekvapil s Leudarem připomínají pojem tematické pole A. Gurwitsche přibližující nové významové nabývání.

času. Tímto si činí nárok na budoucí dění, a tak projektuje normativní budoucnost v podobě odplaty.

Premiér Blair taktéž konstruuje budoucí historii, k minulosti se vztahuje, ovšem jen odkazem na vágně formulované presupozice (historie je pro něj mýtus). Ze své interpretaci zcela vylučuje retrospektivní dimenzi (což je velmi nápadné), aby zvýšil závažnost současného dění jako něčeho dosud nebývalého.

Na tuto interpretaci přistupují i britští muslimové, pro něž je ale zásadní projektovaná budoucnost v podobě pronásledování muslimů v impulzivní odvetě. Snaží se zabránit viktimizaci nevinných muslimů. Na historické antecedenty upozornil jen britský poslanec M. Sarwar, ovšem formuloval je také poněkud obecně – jako britskou koloniální minulost a útlak muslimů po celém světě. Historické porozumění událostem ovšem chápe jako obligatorní.

Oproti výše zmíněným aktérům Bin Ládín zasazuje útoky do rozsáhlého a dlouhodobého konfliktu náboženství. V tomto kontextu vnáší do diskurzu historii evokující pojmy – křížák a křížácká výprava. Současný konflikt na rozdíl od předchozích aktérů nechápe jako něco nového, ale jako jednu bitvu, pokračování v dlouhodobém boji. Útoky líčí jako reaktivní teror na dlouhodobou agresi proti představitelům islámského náboženství. Obranu chápe jako důsledek minulosti.

Interpretace dějinných událostí obou stran konfliktu je navzájem komplementární. Sociální dění má indexikální charakter, je specificky strukturováno (rámce a scény jsou selektivně uplatňovány) tak, aby bylo dosaženo cílů sociálními aktéry – aby byl zvýšen nebo snížen význam události a událost byla žádoucím způsobem vysvětlena.

3. Členská kategorizační analýza

Členská kategorizační analýza (membership categorization analysis, MCA) slouží k zmapování používání členských kategorií a dalších nástrojů členské kategorizace při běžných aktivitách, jejich vytváření skrze ně a kvůli nim. Sleduje budování kategorizačního řádu, předpokládaného členského vědomí sociálních struktur, na lokální úrovni a jejím cílem je popis procedur, které členové určitého společenství využívají k vytváření v konkrétní události zakotvených kategorií. Kategorie nejsou tedy předem dané, ale jsou výsledkem kategorizační práce sociálních aktérů (Hester, Eglin 1997, 3).

Základy tohoto metodologického aparátu byly vypracovány H. Sacksem mezi lety 1963–1964 a publikovány v roce 1972 ve dvou příspěvcích, v tzv. *The Search for Help Paper* (1972a) a v *The Baby Cried Paper* (1972b). V prvním příspěvku se Sacks zabýval tím, na koho se obrací lidé uvažující o sebevraždě, kteří volají do Centra pro prevenci sebevražd. Sacks se zaměřil na to, jak jsou používány členské kategorizační prostředky na základě toho, jaké mají členové kategorií určitého souboru (např. rodiny) vůči sobě normativní závazky (tzv. programatickou relevanci kategorií v standardizovaném relačním páru, podrobněji viz níže) poskytnout pomoc druhému v nouzi. V případě absence člena druhé kategorie souboru nebo neplnění jeho závazků, na jejich místo nastupuje odborník, jehož profesionální znalosti umožňují vybudování alternativního souboru kategorií obsahující třídy odborník a laik (Schegloff 2007a, 463). V druhém příspěvku Sacks analyzoval úryvek z vyprávění malého dítěte v podobě dvou vět „The baby cried. The mommy picked it up.“ (Sacks 1972b, 330). Sacks si uložil na základě této analýzy vypracovat základy metodologického aparátu členské kategorizační analýzy: „One of my task is going to be to construct apparatus, which will provide for the foregoing facts to have occurred; an apparatus, i. e., which will show how it is, that we come to her the fragment as we do. (...) What one ought to seek to build is an apparatus which will provide for how it is that any activities, which members do in such a way as to be recognizable as such to members, are done, and done recognizably.“ (Sacks 1972b, 330–332). Sacks vysvětluje například, že přestože není explicitně řečeno, že dítě je s matkou jsou příbuzensky spjato, tyto dvě věty tak přirozeně chápeme, protože matka a dítě prezentují členy dvou kategorií v jednom souboru členského kategoriálního prostředku, standardizovaného relačního páru.

V obou případech bylo Sacksovým cílem nabídnout analýzu common-sense porozumění výseku komunikace (Schegloff 2007a, 465).

3.1 Pravidla utváření členských kategorií

Členské kategorie jsou vlastnostmi, které je možné v určitých kontextech připsat členům dané populace, jsou to klasifikace nebo sociální typy, které se při popisu vztahují k členu populace. Pomocí kategorizace lidí či jejich vztahů dochází k praktickému vysvětlení toho, jakého druhu tito lidé jsou, jak se chovají a jaké názory lze od nich očekávat. (Hester, Eglin 1997, 3).

3.1.1 Členské kategorie a kategoriálně vázané aktivity

Členské kategorie nejsou jen pojmenování, nálepkou nějaké osoby, jsou bohaté na inference (inference-rich) a odrážejí common-sense uvažování společnosti a kultury, která je užívá (Schegloff 2007a, 465). Některé kategorie a kategorizační inventáře jsou považovány za stabilnější a souvisí s kulturním zázemím. Kategorie slouží jako nositelé motivů jednání a jejich prostřednictvím dochází k vytváření morálního řádu (Hester, Eglin 1997, 8). Členské kategorie jsou také odolné vůči tomu, aby při nalezení výjimky nedocházelo k jejich okamžitému revidování, ale výjimka ze stanoveného pravidla je chápána skrze svou odlišnost jako defektní člen kategorie (ibidem). Význam kategorií je ale vždy závislý na jejich lokálním použití, vytváří se dynamicky v interakční výměně komunikantů. Stokoe říká (2012a, 300): „As categories come interactionally and textually into view, they are given a taken-for-granted and enduring veracity.“

Jak připomíná Schegloff (2007b, 434), členskou kategorizaci nelze ztotožňovat s referencí k osobám, protože zaprvé k osobám lze odkazovat i jinými způsoby než skrze užití kategorií, a zadruhé protože odkazování je jen jednou z kategorizačních praktik, kterých je celá řada. Jednou z nich je také generalizace (Hauser 2011), která je založena na reflexivním vztahu mezi osobou či osobami podléhajícími generalizaci a kategorií, která slouží jako nástroj generalizace. Generalizace může být tímto způsobem chápána jako jeden ze způsobů identifikace.

Při stanovování členských kategorií se uplatňují dvě pravidla - konsistenční a ekonomické. Konsistenční pravidlo je založeno na konzistenci mezi kategorizováním jednoho člena a všech členy dané populace. Pokud je tedy jeden člen populace

kategorizován pomocí určité kategorie z inventáře, pak ostatní členové mohou být také kategorizovány touto kategorií, případně jinou kategorií z téhož inventáře (Sacks 1972a, 33). Druhé pravidlo omezuje redundanci v použití kategorií a stanovuje referenční adekvátnost, říká, že je dostačující pouze jedna kategorie k popsání člena dané populace. (ibidem, 34). Příмым důsledkem konzistenčního pravidla je tzv. posluchačská maxima (hearer's maxim), která zachycuje vázanost kategorií a je uplatňována, pokud je užito více kategorií ke kategorizování dvou a více členů určité populace, tyto kategorie jsou chápány jako patřící do jednoho souboru (Hester, Eglin 1997, 5).

Dvě pozorovatelovy maximy (viewer's maxims) se váží k tzv. kategoriálně vázaným aktivitám (category-bound activities, CBA), k aktivitám, které jsou spatřovány jako očekávatelné u osob, které jsou členy určitých kategorií, a jimi náležitě prováděné (ibidem). První zní: Pokud někdo vidí kategoriálně vázanou aktivitu, pak jí může vidět tak, že ji provádí člen kategorie, k níž je aktivita vázána (ibid., 6). Druhá pozorovatelova maxima stanovuje vztah mezi dvěma kategoriálně vázanými aktivitami a členy kategorie takto: Pokud někdo vidí dvojici aktivit a existuje-li norma, podle níž by měla jedna aktivita souviset s druhou, pak pozorovatel uvidí ty, kteří aktivitu vykonávají, jako členy jedné kategorie a bude chápat tyto aktivity jako aktivity prováděné v souladu s normou (ibid.). Členská kategorie, k níž se váže určitá aktivita, hraje důležitou roli v identifikaci jejího vykonavatele (ibidem, 7). Neočekávané kombinace aktivity a určité kategorie (category-activity puzzle) jsou, jak zmiňuje Stokoe (2012a, 282), založeny na výběru zcela opačné aktivity, než kterou bychom běžně připisovali určité kategorii.⁶²

Dalším nástrojem členské kategorizační analýzy jsou tzv. členské kategoriální predikáty, kterými jsou členovi přisuzovány na základě dané členské kategorie práva, pověření, povinnosti, znalosti, charakteristické vlastnosti a kompetence (Hester, Eglin 1997, 5).

Členské kategorie jsou organizovány do souborů, jejichž kategorie k sobě v rámci jedné kultury nějakým způsobem patří (go together), např. kategorie manžel a manželka. Jedna kategorie může samozřejmě vystupovat v různých souborech kategorií. Některé soubory kategorií je možné v rámci kultury považovat za objektivní, tedy za

---

⁶² Stokoe (2012, 282) připomíná, že na tomto principu jsou často vystavěny vtípy. Tento princip ale neslouží jen k pobavení, ale i k upevnění členského vědění a lze ho považovat i za zpravodajskou hodnotu.

takové, které lze chápat jako invariantní ve vztahu k mluvčímu a recipientovi, některé dokonce za tzv. pn-adekvátní, např. věk nebo pohlaví⁶³. To znamená, že v těchto souborech je kategorizován jakýkoliv člen neomezené a nedefinované populace (Schegloff 2007a, 467). Někdy mají kategorie v určitém souboru hierarchické pozice, pak se mluví o tzv. pozičních kategoriích, např. dospělý a teenager (Sacks 1972b, 282).

3.1.2 Členské kategorizační prostředky

Kategorie jsou uspořádány do několika druhů analytických nástrojů: členských kategorizačních tříd, souborů nebo prostředků (membership categorization device, MCD). Poslednímu jmenovanému nástroji je v členské kategorizační analýze věnována tradičně největší pozornost (Hester, Eglin 1997, 3). Členské kategorizační prostředky zahrnují soubor kategorií, nejméně však jednu kategorii, a pravidlo jejich aplikace na populaci, nejméně o jednom členu (Sacks 1972b, 332). Speciálním typem členského kategorizačního prostředku je standardizovaný relační pár, který se vyznačuje tím, že členové jednotlivých kategorií jsou k sobě vázáni povinností a morálními závazky, např. dítě a rodič (Stokoe 2012a, 282). Oboustrannou vázanost a fungování jednotlivých kategorií v rámci členského kategorizačního prostředku jako členů týmu lze shrnout pod pojem duplikativní organizace (Stokoe 2012a, 282). Některé členské kategorizační prostředky připomínají svou podobou uspořádání tým, v němž je stanoven pevný počet členů, proto je snadné určit, jací členové chybějí, respektive jaké kategorie v členském kategorizačním prostředku chybí (Sacks 1972a, 38). Vlastnosti členských kategorizačních prostředků varíují s ohledem na situaci promluvy. Podléhají buď tzv. neměnnosti rozdělení kategorií (partitioning constancy), to znamená, že kategorie zůstávají neměnné a dostávají se do nových souborů a podléhají nových pravidlům aplikace, členské kategorizační prostředky se takto transformují, nebo jsou proměnlivé, a tak se mění i rozdělení populace do alternativních tříd v rámci členského kategorizačního prostředku (Schegloff 2007a, 468).

---

⁶³ V současné postmoderní společnosti se ale i tyto soubory stávají proměnlivou záležitostí. Dokládá to například možnost volby pohlaví na sociální síti Facebook, která byla v poslední době značně rozšířena, viz [www <http://technet.idnes.cz/facebook-nabizi-na-vyber-vice-pohlavi-dsy-sw_internet.aspx?c=A140214_063015_sw_internet_skr>](http://technet.idnes.cz/facebook-nabizi-na-vyber-vice-pohlavi-dsy-sw_internet.aspx?c=A140214_063015_sw_internet_skr) [cit. 11. 3. 2014].

3.2 Vztah členské kategorizační analýzy a konverzační analýzy

Kategorizační a sekvenční aspekty sociální interakce jsou úzce propojeny, jsou vzájemně konstitutivní a závislé na sobě při každé komunikační události (Hester, Eglin, 10). Jeden z aspektů je často upozaděn v empirických analýzách (ibidem, 2, 49). Konverzační analýza disponuje několika generacemi konverzačních analytiků vypracovaným formálním aparátem, ale upozaděné kategorizační fenomény samy fungují v pozadí (Hester, Eglin 1997, 50). Konverzační analytici například často pracují s interakcemi institucionální povahy, kde jsou pevné členské kategorie součástí formální organizace instituce (např. v komunikaci s lékařem, je předem stanovena role lékaře a role pacienta), jako formální indikátor této skutečnosti slouží pojmenování mluvčích v transkriptu jejich společné konverzace (Hester, Eglin 1997, 51). Metodologické upozadění členských kategorizačních aspektů umožňuje konverzační analýze se plně soustředit na sekvenční aspekty, na druhou stranu kategorizační aspekty sociální interakce mohou sloužit jako užitečné vodítko při hledání významu sekvenční organizace interakce (ibidem, 53).

Oba tyto aspekty vychází z etnometodologie a byly rozpracovány H. Sacksem, členská kategorizace je raným produktem jeho práce, později se zaměřil spíše na aspekt sekvenčnosti (ibid.). V současnosti existuje určité pnutí mezi analytiky, kteří se zaměřují na porozumění všedních mikroudálostí a zprostředkování jednotlivých významů a analytiky, pro něž je analýza interakčně utvářených významů prostředkem ke studiu budování sociálního řádu (sociální struktury a instituce). První skupina se obyčejně hlásí ke konverzační analýze, druhá ke klasické garfinkelovské etnometodologii (Konopásek 2005).

Mezi analytiky užívající nástroje členské kategorizační analýzy (např. Stokoe 2012a) se objevují i názory, že existence členské kategorizační analýzy je kvůli menší míře systematickosti metodologického aparátu⁶⁴ ohrožena. Schegloff (2007a, 476) totiž mluví o členské konverzační analýze jako o „wild and promiscuous.“ Stokoe se domnívá, že je třeba její aparát systematizovat a nabídnout návod k aplikaci metody (Stokoe 2012a), čímž by se podle ní zastavil stále pokračující divergentní vývoj obou metodologických aparátů (ibidem, 279). Proto Stokoe (2012a, 280) stanovila spolu s 10

---

⁶⁴ Systematickosti aparátu Stokoe poměřuje podle toho kolik příruček či učebních textů poskytujících praktický návod, jak analýzu provádět, bylo k daným metodologickým aparátům publikováno. V tomto ohledu členská kategorizační analýza silně zaostává za konverzační analýzou.

klíčovými pojmy (definovanými výše) členské kategorizační analýzy v pěti bodech postup analýzy: 1. shromáždíte data z domácího i institucionálního prostředí, jak záznamy interakce, tak další materiály v závislosti na zaměření studie, 2. identifikujete soubory členských kategorií, člensky kategorizačních prostředků a popisů odrážející užití kategorií, 3. lokalizujete sekvenční pozice každého případu nalezené kategorie, 4. analyzujete zaměření plánu akce a akci samotnou v rámci repliky i celého textu, 5. vyhledejte důkazy, které vysvětlují, jak se recipienti zaměřují na členskou kategorii, členský kategorizační prostředek nebo popis, v kterém kategorie rezonuje, na důsledky použití kategorií v interakci, na společně se vyskytující dílčí vlastnosti formulací kategorií a na způsoby, jakými mluvčí v rámci replik a mezi nimi budují kategorizaci, nebo jí odolávají. Z pohledu této konkrétní analýzy považuji tento „návod“ za praktický, nicméně nikoliv za nutný předpoklad analytikovi práce. Gardener (2012) je přesvědčen, že řešení proti ohrožení členské kategorizační analýzy představuje pokus obohatit s ní již propracovaný aparát konverzační analýzy. Tvrdí, že právě propojení identifikování členských kategorií a prostředků s jejich proměnami napříč sekvencemi, činí tuto mnohovrstevnatou analýzu sociální interakce unikátní. Fitzgerald (2012) dodává, že vzhledem k historickým okolnostem vývoje se dá předpokládat, že konverzační analýza se takto obohatí, ale právě díky flexibilnímu metodologickému aparátu může členská kategorizační analýza těžit ze své snadné aplikovatelnosti v nových širších oblastech sociologického zájmu, jako např. v oblasti konstrukce sociální identity, a nabízí pole vhodné pro experimentování v kombinování členské kategorizační analýzy s dalšími pro analýzu sociální interakce využitelnými metodologickými aparáty. Za tímto účelem Housley a Fitzgerald (2002) prosazují „reconsidered model“ členské kategorizační analýzy⁶⁵.

Propojenost obou aspektů sociální interakce se odráží také v Garfinkelem propagované dokumentární metodě interpretace, která je založena na neustále opakovaném efektu zpětné vazby, pracujícím na podobném principu jako hermeneutický kruh⁶⁶. Hester a Eglin (1997, 55) princip metody vysvětlují takto: „The

---

⁶⁵ „Such a combined analytic approach presents a real opportunity for accomplishing the aims of both CA and MCA. From an MCA perspective, introducing sequential features, such as the timing of turns, as part of the category analysis highlights that categories are an integral reflexive part of talk-in-interaction and that divorcing the analysis of category membership from such local deployment is liable to lead to a severely impoverished account. Meanwhile, from a CA stance, bringing in the analysis of category membership features, such as the identity construction of interlocutors, as part of the sequential analysis highlights that the local organization of the talk-in-interaction is steeped in membership work”. (Kilby, Horowitz 2013, 739)

⁶⁶ Garfinkel (1967, 94) tento proces chápe jako kontinuální „membershiping.“

„documentary method of interpretation“ comprises „family“ of lay sense-making practices whereby members co-jointly assemble coherence to an array of particulars by interpreting them in terms of an underlying pattern. The particulars are, individually and collectively, taken as ‘indexing’ or ‘pointing to’ such a pattern and as warranting its imputation in turn, the pattern is employed to render the particulars identifiable as a related homologous collection.“ Utváření smyslu v sociální interakci tedy můžeme považovat za kulturně metodické. Metodičnost sociálních akcí je neustále monitorována common sense (ibid.). Uvědoměním si propojenosti obou aspektů se chci přiblížit zpět k disciplíně, z níž oba metodologické aparáty vyšly – k etnometodologii (ibid, 57). Spojení obou aspektů lze sledovat v technikách vázání v párové sekvence, ve specifické adekvátnosti jedné repliky k druhé (ibid, 59). I výběr typu sekvence je kategoriálně závislý (ibid. 65). Vše lze shrnout ve vztahu obou aspektů ke kontextu: Kategorie v sekvencích párech mohou být na kontextu na první pohled nezávislé, protože se řídí logikou střídání replik, ve skutečnosti jsou ale citlivé ke kontextu kvůli procedurální orientaci svých členů k členům vzdálených kategorií (ibid. 72).

3.3 Role kontextu v členské kategorizační analýze

Jak jsme řekli výše, kategorie mají vždy indexikální charakter, rozvíjejí se v stále se měnícím kontextu (Hester, Eglin 1997, 25). Kategorie jsou vždy lokálně utvářené, zapuštěné v kontextu a reflexivně konstituované (ibidem). Jejich oddělení od kontextu není možné, protože se rozvíjí vzájemně s kontextem (ibid., 26)⁶⁷. Kategorie není určena kontextem, je konstituována skrze rysy kontextu a rysy kontextu jsou konstituovány skrze smysl pro kategorii (ibidem). Tato relační konfigurace umožňuje budování smyslu a jeho porozumění pouze přímo lokálně (ibid., 27). Úkolem etnometodologie je odhalit tyto konfigurace analýzou procesů, kterými vznikají. Etnometodologové proto pracují s korpusem konkrétních textů jako se zdrojem pro analýzu tvoření významů (ibid.). Kultura se tvoří v jednání, v praktických členských aktivitách a praktickém usuzování, zdroje užité k produkování smyslu pro kategorii jsou součástí kategorizace jako takové (ibid., 28).

Problémem, který často nastává při analýze sociální interakce v interkulturním pojetí, nebo v monokulturním pojetí z pohledu cizince, je adekvátní znalost kontextuálních informací sdílených komunikanty kulturního společenství. Je otázkou,

---

⁶⁷ Komunikační chování je podle Heritage (1984, 242) jak „context-shaped“, tak „context-renewing.“.

nakolik je možné vyčíst kontextuální informace z interakce a nakolik je třeba je s komunikanty sdílet. De Kok (2008) se domnívá, že konverzační analýzu tuto otázku zanedbává (procedurální relevance je pro ni důležitější než kontextuální informace) a sklouzává k tomu, že participantů jsou chápáni stejně jako ve formální sociologii jako „culture dopes“ (Garfinkel 1967). Navrhuje tedy dočerpání znalostí o kontextu z rozhovoru se samotnými aktéry, což nepovažují za metodu, která by byla ve všech případech aplikovatelná. Pokud je ale interakce zprostředkována masmédií pro mezinárodní publikum, pak se dá předpokládat, že mluvčí musí používat takové praktiky, aby kontext dostatečně objasnil těmto recipientům, respektive sociální aktéři jsou si vědomi, že nekomunikují jen se svými politickými partnery a protivníky, ale i s konzumenty masových médií.

3.4 Přístup členské kategorizační analýzy k sémantice

Členské kategorie, kategoriální predikáty i členské kategorizační prostředky jsou příklady indexikálních výrazů, jejich význam je kontextuálně zakotven, a tedy lokálně a temporálně podmíněný. Vlastnosti indexikálních výrazů jsou uspořádané, jejich uspořádanost se vytváří v průběhu komunikace (Hester, Eglin 1997, 11). Cílem etnometodologie je popsat výsledek konkrétních procesů, které vedou k jejich porozumění (ibid., 12).

Tento přístup stojí v kontrastu s dekontextualizovanou formou kategorizace, která jazyk chápe pouze jako zdroj pro odhalování kultury, znalostí, významů atd. nezávislý na použití jazyka a členském úsilí ve vytváření významu v určitém prostředí (ibidem) Např. kognitivní antropologie přistupuje k výrazům jako k lexematickým symbolům, generativní sémantika usiluje o formální popis neměnných struktur vědomostí, kterými členové populace disponují k produkci smysluplných výpovědí. Tyto struktury jsou předpokladem k úspěšné jazykové produkci (ibidem). Etnografická sémantika například pracuje se soubory výrazů, jejichž společné rysy dané společnosti sdílí. Tyto soubory vytvářejí sémantické domény (ibidem). Podle tohoto přístupu je kultura uložena v kategoriích v myslích členů společnosti, pracuje s nevyřčenými předpoklady, které determinují zkušenost, jsou předem dané a objektivní a determinují zkušenost. Etnometodologie se na rozdíl od přístupů využívajících dekontextualizovaný model sémantiky zaměřuje na lokálním kontextu závislou a lokální kontext utvářející dimenzi kategorizace (ibid. 13).

V Sacksově přístupu spatřují někteří analytici rozpory kvůli náznakům dekontextualizovaného modelu (ibid. 14). Vidí ji v Sacksově metodě, díky níž odděluje porozumění s použitím common sense a předem existující dekontextualizovaný aparát, který činí porozumění možným. Na členské kategorizační prostředky je nahlíženo jako na objekty (reifikuje je) (ibid, 15). Dále rozlišuje mezi přirozenými a příležitostnými soubory nebo třídami kategorií, což předpokládá nějaké předem dané kategorie odlišné od kategorií, které se tvoří až v závislosti na tématu komunikace (ibid., 16).

Pro etnometodologii jsou ale zásadně všechny kategorie chápány jako radikálně příležitostné (occasioned) (ibidem). Je tedy třeba rozlišovat mezi předem daným aparátem členské kategorizační analýzy, kterými členové populace disponují, a tím, že použití tohoto aparátu je vždy záležitost situační a vždy se naplňuje v určitém kontextu komunikace (ibid. 17). Na druhou stranu právě lokální charakter a vázanost členského kategorizování, konstituování kategorií v jejich užití, a potažmo kulturního řádu Sacks často zmiňuje (ibid. 19). Všechny kategorie a jejich soubory mají primárně více významů, které získávají určitost až v konkrétním kontextu komunikace, absence kontextuálního detailu je nemožná (ibid., 18). V těchto intencích můžeme mluvit o víceznačnosti členských kategorií, které mohou patřit k různým souborům kategorií nebo členských kategorizačních prostředků. Každá kategorie může být kombinovaná s jinou kategorií (ibid., 20), právě téma rozhovoru se projevuje výběrem různých kategorií do souboru (ibid., 21). Stokoe (2012b, 347) připomíná v diskuzi nad tématem víceznačnosti členských kategorií, že kategorie může být přítomna buď implicitně a odhalena skrze kategoriálně vázanou aktivitu, nebo může být explicitně zmíněna až s rozvojem konverzace. Etnometodologická členská kategorizační analýza nahlíží na kulturu jako na něco, co se utváří jednáním, které neustále zprostředkovává sociální struktury (Hester, Eglin 1997, 153).

3.5 Pohled členské kategorizační analýzy na společnost

Členská kategorizační analýza, shodně se svou mateřskou disciplínou, etnometodologií, spočívá v revizi základů sociologie v sociálních faktech, sociálních strukturách (ibid, 154). Sociální struktury nejsou něčím předem daným, ale něčím, co komunikace dynamicky utváří. Obyčejné laické metody praktického usuzování (folk sociology) znovu stanovují formální sociologické znalosti (ibid., 156). Členská

kategorizační analýza nabízí také porozumění základním doménám a tématům sociologického výzkumu (ibid., 159).

Pokud se na etnometodologickou členskou kategorizační analýzu podíváme z hlediska tří standardních sociologických perspektiv, odpovídá zaměření na jednotlivého aktéra i na kolektiv členským kategorizačním prostředkům, v nichž jsou aktéři organizováni, a jejich vlastnosti odpovídají predikátům, které se vážou k těmto teoretickým kategoriím aktérů (ibid. 161). Na společnost je tradičně nahlíženo jako na systém, v němž jednotliví aktéři zastávají určité role (ibidem), úkolem členské kategorie je tyto role jako kategorie identifikovat.

Každá z forem společnosti (nebo jejích historických fází) se vyznačuje dominancí určitých tříd kategorií, které se projevují zejména ve standardizovaných relačních párech (např. feudál v páru feudál – vazal) (ibid., 162). Změna společenského paradigmatu je tedy spojena s transformací stálých konstelací kategorií ve prospěch nového hegemonního kolektivu (ibidem). Symbolický interakcionismus zachycuje sociální jednání kulturními predikáty (znalosti, víra, hodnoty, normy atd.), které jsou vázané k určitým kolektivům ve společnosti. Na tyto kulturní predikáty lze nahlížet jako na výsledky kategoriálně vázaných strategických praktik konstruovaných na základě sociální konfigurace dané společnosti (ibidem).

V neposlední řadě členské kategorie a kategorizování slouží i pro vytváření morálního řádu společnosti, protože „motive-attribution and moral assessment [are] done via the selection and use of categories and predicates... (chybějící část slovesa doplněna, K. T.)“ (Hester, Eglin 1997, 154). Členská kategorizační analýzy nabízí podle Housleyho a Fitzgeralda (2009, 359) metodologický nástroj, jak je populace „...morally constituted and accounted for in practice which in turn can inform questions about the sociological understanding of normative regulation and norms-in-action in relation to the current state of cultural and morality politics where questions of ‘recognition’ have become paramount. (...) The contribution of such an approach is a programme of research that unravels the precise processes and contextual arrangements associated with mundane civility, prejudice, communicative rationality, understanding and moral conflict that suffuse the mediated (and non-mediated) public sphere.“

4. Strukturovaná bezprostřednost

Utváření historie se etnometodologové příliš nezabývají a Nekvapil s Leudarem (2010, 623) jsou přesvědčeni, že tato oblast výzkumu je nejen u nás zanedbávána⁶⁸. Etnometodologický přístup k analýze historie/historií je radikálně odlišný od ostatních přístupů k analýze historie, např. k přístupu etnohistorie. Lynch (2009, 88) ho vymezuje takto: „Like ethnohistorians, ethnomethodologists have an interest in *people's histories*, but not in order to represent cultural histories or to reconstruct how such histories relate to an actual past. Instead, the interest is in *how* histories – whether professional accredited or not – are assembled through concerted, and sometimes contentious, actions.“ Studium historických vysvětlení v každodenní řeči se věnuje také historicky orientovaná kritická diskurzivní analýza (např. Wodak), k analýze ale používá jiné metodologické nástroje než etnometodologie (soubor vybraných textů je sestaven analytikem, ne díky přihlídnutí k tomu, co sami analytikové považují za relevantní) (Nekvapil, Leudar 2010, 623).

Zájem o historii je možné spatřovat již v Garfinkelově dokumentární metodě, jejímž cílem je retroaktivní konstruování nekonečné série potenciaálně možných příběhů na základě původních materiálů, a potažmo v Sacksově zájmu o analýzu vyprávěných příběhů (ibid., 89). Lynch (2009, 90) prameny tohoto zájmu přibližuje takto: „Garfinkel demonstrates how any historical account dissolves into seemingly arbitrary piecing together of fragmentary evidence into a coherent story.“ Garfinkel tak podle Lynche (1999, 98–99) obrátil pozornost k historii v perspektivě současných aktivit, Lynch říká „I think this has distinctive relevance for a ‘history of the present’, as it addresses how present-day political actors (and others) lay down historical tracks (or attempt to cover such tracks) in a prospective-retrospective fashion. This is not simply an effort to delve into phenomenological time-consciousness: the history in question is material, and materialized.“

Zajímavý přístup k etnometodologické analýze historie zvolili Lynch a Bogen (1999), kteří se věnovali produkci historických faktů ve svědectví v kauze Írán-Contras. Lynch a Bogen (1999, 55) vysvětlují předmět své analýzy takto: „The televised hearings provided a vivid spectacle of a struggle between interrogators and witnesses, a struggle that largely concerned efforts to convert testimony into historical evidence, and

---

⁶⁸ Výjimku u nás tvoří např. sborník autobiografií *Otevřená minulost* (Konopásek 1999).

reflexively to use the emerging historical record to solicit and constrain further testimony. “

Autoři pojmu mediální dialogická síť Nekvapil s Leudarem se zaměřují ve svém posledním společném článku (2010) na to, jak se „dělá historie“ z hlediska etnometodologie v politickém diskurzu. Jednou z hlavních inspirací jim byla filozofie R. G. Collingwooda (1998). Leudar (2009, 43) tvrdí, že zásadní myšlenkou Collingwooda dotýkající se oblasti historické psychologie je, že kritéria vyšších psychologických fenoménů jsou historicky kontingentní a lze jim porozumět pouze v souvislosti se současnými sociálními, kulturními a politickými podmínkami. Historičnost se tak stává reflexivním aspektem zkušenosti (ibidem). Leudar (2009, 52) o jeho přístupu říká: „Collingwood therefore sets up history as not being just about the past but as something that challenges us in the present and changes our knowledge of ourselves.“ Collingwood mluví o metodě tzv. znovupřehrávání (re-enactment), jejímž prostřednictvím dochází usouvztažňování a strukturování historických odkazů v promluvách (ibidem), a tak je nakládáno s historií jako se zdrojem významů pro současné aktivity. Na rozdíl od Collingwooda, který metodu znovupřehrávání připisoval pouze profesionálním historikům⁶⁹, Nekvapil s Leudarem (2010, 621) ji chápou jako univerzální metodu všech, kteří metodicky uskutečňují a interpretují nejrůznější sociální aktivity, a tak se stávají praktickými historiky (Garfinkel 1967).

Strukturovaná bezprostřednost (structured immediacy) je pojem I. Leudara a jeho spolupracovníků z oblasti diskurzivní psychologie (Leudar et al. 2007). Byl vyvinut za účelem zkvalitnění psychoterapeutické práce, která zahrnuje řízené propojování mezi terapeutickým sezením a prostředím, v nichž se pacient pohybuje či pohyboval (ibid., 877). Pojem definují takto: „‘Structured immediacy’ relates to the way that matters of context are made immediate to doings in and identity of an occasion, with relevant contexts being actualized in and through those doings.“ (Leudar et al. 2007, 863)⁷⁰. Pacienti se tak orientují na interakční a kontextuální uspořádání lokálních interakcí „tady a teď“ konstituovaných exoforickými okolnostmi, které sami řídí (ibid., 865). Strukturní bezprostřednost je tedy původně způsobem, jak analyzovat sekvenční rozměr popisů podaných v rámci psychoterapeutického sezení. Autoři (Leudar et al 2007, 872) říkají: „Such analysis provides understanding of how

---

⁶⁹ Collingwood rozlišoval mezi historií a minulostí, historie je podle něj vytvářena pouze historiky.

⁷⁰ Pojmem používaný v literární teorii, který je blízký strukturované bezprostřednosti, je tzv. chronotyp, který Bachtin (1981, 84) definoval jako „intrinsic connectedness of temporal and spatial relationship.“

therapeutic interactions draw on the interaction resources of participants, and are locally managed and sequentially structured.“

Nekvapil s Leudarem (2010) tento pojem aplikují na krysťalizaci historických událostí v politickém diskurzu, konkrétně na politické projevy vyřčené v rámci globálního konfliktu. Jsou přesvědčeni, že historičnost je součástí každodenních aktivit a je nezbytná při vysvětlování každodenních aktivit (Nekvapil, Leudar 2010, 623). Praktičtí historikové se k historii v lokálních aktivitách vztahují tím, že současné aktivity zařazují k dostupným historickým rámcům, poskytují jim historicky podmíněné významy⁷¹ (ibidem). Historické okolnosti tak nejsou ničím na sociálních aktérech a jejich jednání nezávislým, naopak právě oni tvoří lokální historičnost zaměřením na z jejich pohledu relevantní lokální detail (prospektivní či retrospektivní), které se v tomto kontextu stávají konsekventními (ibidem)⁷². Lokální historičnost je konstruována v rámci historického kontinua, což podstatě odpovídá sekvenčnímu uspořádání aktivit v rámci tradičního rozhovoru⁷³.

---

⁷¹ Irvine (1989) používá v této souvislosti pojem „chain of authentication“, čímž intertextuální vztahy potvrzují hodnotu předmětu, o němž se vede řeč.

⁷² „...the collective memories drawn upon as source domain for understanding the “war on terror” represent canonical episodes from the nation’s history and provide ready-made meanings for making sense of new issues. (...)The incongruities between two events are ignored.” (Hodges 2011, 30–31).

⁷³ Konstrukce historických událostí intertextuálně odpovídá pojmu „chain complex“ Vygotského (1987, 139 - 141), o němž Hodges (2011, 35) říká: „Meanings from historical source domain are carried over to the domain of terrorism by connecting one to the next as links in a chain. “

5. Etnometodologicky zaměřená analýza v rámci mediálních studií

V této kapitole se budu zabývat etnometodologickou perspektivou uplatňovanou v mediálních studiích. Kvůli napětí mezi konvenční sociologií a etnometodologií se tato perspektiva omezeně uplatnila také v mediálních studiích. Kromě článků, které se zaměřují na lingvistické, diskurzivní i komunikační jednotlivosti z hlediska etnometodologie, vyšly v posledních letech 3 v této oblasti důležité sborníky s úvodní kapitolou k tématu. Ve sborníku *Media Studies: Ethnomethodological Approaches* editor P. L. Jalbert (1999a) zaměřuje pozornost zejména na otázku kritičnosti k fungování masmédií z pohledu etnometodologie (viz níže), ve sborníku *Language, Interaction and National Identity. Studies in the social organization of national identity in talk-in-interaction*, který sestavil S. Hester a W. Housley (2002a), je ústředním tématem formování národní identity z etnometodologického hlediska a ve sborníku *Media, Policy and Interaction* R. Fitzgeralda a W. Housleyho (2009) je kladen důraz na propojení prostředí zpravodajských masmédií, sociální interakce a politického diskurzu v etnometodologicky zaměřené analýze.

Dupret, Nekvapil, Leudar, Ferrié (2007) říkají, že výhodou epistemologické pozice, která vychází z etnometodologického odvětví mediálních studií, je skutečnost, že na monolitický mediální diskurz lze nahlížet jako na specifické situační diskurzy adresované konkrétním konstruovaným publikům mediálních konzumentů v určitém kontextu a za určitým účelem. Diskurzy se mění s kontextem stejně jako identity participantů. Podstatou fungování diskurzu je dialogičnost a polyfoničnost, ustavování sociálního řádu v mediálním diskurzu probíhá dynamicky prostřednictvím kolaborativní práce.

5.1 Mediální texty jako předmět zájmu etnometodologů

V centru etnometodologického výzkumu mediálních studií stojí komunikační událost, text. Jalbert (1999b, 37) říká: „The analyst, by contrast, who restricts himself to that form of analysis which begins and ends with the *text*, which locates the *text* at the centre of his analytical attention, is *never* interested in criticizing producers or recipients, their background commitments or organizational affiliations. He is interested only in portraying as faithfully as possible the intelligibility structures and devices

inhering in the text as well as the background commitments which interact with any such structures or device so as to generate a given possible understanding and assessment of it.“ Apriorní soudy jsou tak chápány jako něco, co je součástí domény analyzovaných dat, nikoliv analytikova postoje k nim (ibid., 48). Cílem analýzy je podle Jalberta (1999, 33) „...to avoid explicit *advocacy* of a contending position within the analysis itself, to be able to identify succinctly the parameters of socially distributed points-of-view with which one may be in personal disagreement as well as those with which one may be in agreement, and to argue for an analysis without presupposing the validity (or otherwise) of the critical viewpoint being advanced.“

Sharrock a Coleman (1999) nesouhlasí s přístupem S. Halla k dekodování mediálního sdělení jako s třemi typy čtení textu (preferovaným, dohodnutým a opozičním), které chápou jako vysoce technicistní a ztrácející kontakt s konkrétními praktickými potřebami reálných konzumentů masmédií. Hester (2002) demonstruje, jakým způsobem změna publika, na něž je mediální obsah orientován, změní i výběr kategorizačních prostředků při popisu identické události skrze členskou kategorizační analýzu tří druhů televizních zpravodajských kanálů – lokálního, národního a mezinárodního charakteru. Hester (ibidem) tvrdí, že zde tedy existuje konzistence mezi reprezentačními kontexty a typem nabízeného příběhu. Stetson (1999) naopak na své analýze zaměřené na kauzu tragického úmrtí japonského učitele dokládá, že v případě nejednoznačnosti lze stejnou událost popisovat různými způsoby, jedna fyzická událost je tak na sociální rovině různě reprezentována. O tom, jaká reprezentace získá dominantní postavení, je neustále vyjednáváno, jak zacycují Eglin a Hester (1999) případovou studii o montrealském masakru, kdy se dlouhé týdny po události v masmédiích diskutovalo o podstatě zločinu a sociální deviaci zaměřené proti ženám jako o členském kategorizačním fenoménu.

Z hlediska členské kategorizační analýzy jsou častým předmětem výzkumu titulky, které jsou místem, kde je třeba zdůraznit to, co se odchyluje od společenské normy, respektive jsou místem, v němž se mediálnímu konzumentovi dostává ujištění, že svět koresponduje s ideologickou orientací a technologickým zázemím média (Dupret, Ferrié 2008). Hester a Eglin (1997) upozorňují na jinou funkci titulku, na usouvztažnění jednotlivých aktérů děje, tak aby konzument porozuměl události na pozadí své znalosti fungování společnosti, říkají: „The status of the words *as* a new headline and the identity of the story being told by them, are the news reader’s locally

ordered, relationally configured and reflexively constituted accomplishment.” (1997, 42–43).

5.2 Kritičnost k fungování masmédií z pohledu etnometodologie

Přestože etnometodologie je založena na principu etnometodologické indiference (viz výše), nevzdává se kritičnosti, k níž ovšem není přistupováno jako k apriornímu postoji, ale jako ke specifické praktické akci vycházející z vnitřní logiky významových opcí (Nekvapil 2002, 514). Tento přístup umožňuje nahlížet na událost nejen z hlediska sociálních aktérů (což například vyžaduje i etnografie a symbolický interakcionismus) ale také se systematicky zaměřovat na detaily lidského chování v reálném čase a artikulaci deskriptivních výrazů odrážející kompetence členů společnosti (ibidem).

Tím, že masová média deklarují, že reprezentace reality, kterou zprostředkovávají, je objektivní, dávají najevo, že uznávají specifický masmédií institucionalizovaný způsob intersubjektivního nahlížení na realitu. Stetson (1999, 95) říká: „...practical testimony to the *power of intersubjectivity*, it is possibility of, the very fact of existence of, *mass media*. (...) Thus, analysis of media materials can and must illuminate broader, commonsense, practical reasoning which transcends the particularity of newspaper (or television) account: one can generalize from the analysis of their resources to the analysis of the resources shared by wider public, because the news media must do this themselves for practical purposes in working up *their* (vernacular) accounts.“ Bjelić (2007) se domnívá, že médii produkovaný obraz světa má málo společného s objektivitou v běžném slova smyslu, masmédiá spíše produkují vlastní reprezentaci reality. V tomto smyslu Bjelić (1999) polemizuje s francouzskými kritickými teoretiky masových médií, J. Baudrillardem a P. Viriliem, kteří jsou přesvědčeni, že kontakt s realitou z masmédií zcela vymizel a nahradil jej spektakl. Podle Bjeliće (ibidem) je mylné poměřovat reprezentaci reality zprostředkovanou masmédií s vnější skutečností. Masová média totiž pracují s rekontextualizací a detemporalizací obrazu jako s prostředkem, který uzpůsobuje kontext účelům sdělení. Narace pak slouží k tomu, aby v těchto intencích obraz uchopila, zpráva se tak stává ilustrací ilustrace (Bjelić 2007). Bjelić tak odmítá nejen jejich apriorně kritický přístup, ale také samotnou teorii kódu, jejíž existence je založena na fixovaném referentu znemožňující přijmout pohled na masmediální komunikaci jako na proměnlivou

konstelaci různých perspektiv (Nekvapil 2002, 517). Jayyusi (2007b) tvrdí, že média mají svou vlastní praktickou morální logiku, která spočívá v tom, jak organizují různé kulturní praktiky jako institucionalizované. „Embedded, that is, within the rhetoric of ‘objectivity’ of a news account, and of news reporting (at its supposed ideal best), *is the potential collapse of the notion of the objectivity of the world into the notion of the objectivity of the account of the world.*” (Jayyusi 2007, 21). Reprezentace stereotypů jako standardizovaných významů je cílem novinářské práce, má praktickou stabilizační funkci v amorfním světě událostí a ulehčuje produkci a reprodukci významů v rámci mediálního průmyslu. Na problematiku reprezentace reality je ale z etnometodologického hlediska nahlíženo nikoliv jako filozofický problém, ale jako na praktickou záležitost. Dupret a Ferrié (2007), kteří se zabývali sebe prezentací vybraných televizních kanálů v arabském světě a tím, jakým způsobem projektují úzké propojení své a konzumentovy identity, říkají, že výsledkem působení masmédií je ontologicky subjektivní a epistemologicky objektivní reprezentace reality.

5.3 Kolaborativní charakter kategorizační práce

Řada etnometodologicky zaměřených členských kategorizačních analýz masmediální komunikace vychází z toho, že skutečnost v mediálních obsazích je kolaborativně utvářena. Například Fitzgerald (2012), který analyzoval morální řád (re)produkovaný v talk show, došel k závěru, že veřejné vystoupení známých osobností silně rezonuje s potřebou společenského rituálního trestání za prohřešky proti morální a společenské normě sloužící k upevnění těchto norem. Historiky, které hosté ve studiu vyprávějí, jsou činěny prakticky vysvětlitelnými skrze jejich morální a normativní uspořádání v členských kategorizačních prostředcích. Rautajoki (2012) nahlíží na téma vyjednávání morálního řádu jako na napětí mezi třeba body – hostem, novinářem a anticipovaným publikem. Z kategorizování se nedozvídáme něco pouze o kategorizovaném, ale i o kategorizujícím (ibidem). Podle Marra, Francise a Randalla (1999) je profesionalita novinářské práce vytvářena lokální proměnlivostí hranice mezi novináři, fanoušky a sportovci. Říkají: „Such boundaries, that are endlessly lifting, produced out of a set of ‘known in common’ practices.“ (129–130). Hester a Fitzgerald (1999) analyzují, jak vzniká zábava v radiovém pořadu se vstupy posluchačů spočívající v rozmístění členských kategorií, predikátů a kontrastů mezi nimi. Jedná se vlastně o za účelem pobavení konstruovanou kategoriálně kontrastivní práci. Housley (2002)

ukazuje, že i diskurzivní strategie, kterou běžně považujeme za individuální reakci v podmínkách politické debaty, jsou výsledkem společného utváření prostředku morální diskrepance. Kolektivně konstruovanou profesionální praktikou můžou být i tak na první pohled marginální záležitosti jako jsou záběry na politiky, kteří poslouchají své oponenty (Broth 2008).

5.4 Krystalizace identit v masmediálním diskurzu

Identita je v rámci etnometodologie vnímána nikoliv jako zdroj analýzy, ale jako téma, které je hodno analýzy samo o sobě (Antaki, Widdicombe 1998). Blízký a vzdálenější kontext je v diskurzu propojen právě prostřednictvím situovaných identit (Zimmerman 1998). Za klíčové principy, které tvoří předpoklad analýzy identity v masmédiích, považují Antaki a Widdicombe (1998) kategorie spojené s charakteristikami jejich rysů, indexikálnost a příležitostný charakter těchto kategorií, sekvenční aspekty kategorizační práce, strukturu konverzace a to, jak a kým jsou kategorie činěny relevantními (ibidem). Dupret a Ferrié (2007) stanovují vlastní principy analýzy identity založené na etnometodologické podstatě, mluví o demonstované relevanci kategorií, procedurální následnosti, dostupnosti a ověřitelnosti kategorizace, analýze přirozené komunikace v kontextu. Abdallah (2008) upozorňuje na to, že identita by měla být analyzována v komplexním a skutečném kontextu každodenní interakce, jen tak lze zachytit všechny její úrovně, aniž bychom některé opomenuli kvůli vědeckému postoji, který zaujímáme.

Analýza národní identity představuje specifický druh analýzy identity, který hraje v dnešní globalizované společnosti důležitou roli. Potřebu analýzy tohoto fenoménu připomínají Hester a Housley (2002b, 4) v úvodní kapitole na tento fenomén zaměřeného výše zmíněného sborníku. Říkají: „Furthermore, these studies represent an attempt to rescue the phenomena of national identity and illustrate and demonstrate its relevance and location with and to local parameters of everyday interaction and social organization. The methods of accomplishing, displaying, contesting, negotiating, managing and recognizing national identity are therefore of fundamental import to the studies in this collection.“

R1: Let me ask you this, have you spoken to President Obama?

A: Never.

R1: Have you ever spoken to him?

A: No.

R1: Are you interested in speaking to our President?

A: That depends on the content. It's not a chat. (laughing)

(rozhovor s prezidentem Asadem pro Fox News, ř. 368–373)⁷⁴

6. Analýza příkladu interkulturní masmediální komunikace

Výše uvedený citát z rozhovoru televize Fox News se syrským prezidentem Asadem ilustruje komunikaci v rámci mediálních dialogických sítí, sociální aktéři se nesetkávají tváří v tvář, ale masová média usouvztažňují jejich jednání, jako by reagovali na sebe navzájem. Sociální aktéři se konfrontují s usouvztažněním prohlášení ze strany médií a reagují na to, co pronesli komunikační partneři, jako na repliky ve společném dialogu. Mezinárodní politika je jednou z oblastí, na jejímž utváření se masová média podílejí tím, že zprostředkovávají na obrovskou vzdálenost dialog mezi vysokými představiteli různých států, národů, kultur i jazyků.

V této části diplomové práce se soustředím na analýzu jedné mediální dialogické sítě, respektive výseku mediální dialogické sítě, jejímž prostřednictvím došlo k vyjednávání interkulturních a politických hodnot a významů v konfliktu mezi východním a západním světem. Konflikt vyvolal chemický útok v oblasti Ghúta na východním předměstí Damašku, který se odehrál 21. srpna 2013. Ze zprávy vyšetřovací komise OSN⁷⁵ vyplývá, že k zabíjení bylo použito 350 litrů jedovatého plynu sarinu. Obrázky a videa, která se brzy poté rozšířily po sociálních sítích a ovládly celý Internet, vzbudily mezinárodní pohoršení a byly prvním impulsem pro vznik mediální dialogické sítě.

---

⁷⁴ *F: Dovolte mi se zeptat na toto, mluvit jste s prezidentem Obamou?*

P: Nikdy.

F: Mluvil jste s ním vůbec někdy?

P: Ne.

F: Máte zájem mluvit s naším prezidentem?

P: Záleží na tom o čem. Není to žádné nezávazné popovídání. (se smíchem)

(Vlastní překlad) A = prezident Asad, R1 = reportér č. 1

⁷⁵ Zpráva je v plném anglickém znění dostupná na [www](http://www.un.org/disarmament/content/slideshow/Secretary_General_Report_of_CW_Investigation.pdf):

<http://www.un.org/disarmament/content/slideshow/Secretary_General_Report_of_CW_Investigation.pdf> [cit. 18. 4. 2013].

6.1 *Charakteristika analyzovaného materiálu*

Jako materiál této analýzy bylo použito celkem 17 ucelených textů, rozhovory se sociálními aktéry konfliktu prezidenty B. Obamou a B. Asadem a ministrem zahraničí Spojených států J. Kerrym a projevy obou představitelů Spojených států. Pro tuto žánrovou asymetrii jsem se rozhodla proto, že projevy amerických představitelů hrají jako specifický mediální žánr důležitou roli v zahraniční politice Spojených států a jsou redistribuovány skrze celou řadu masmédií⁷⁶, dotváří tedy část masmédií neelicitované mediální dialogické dítě. Také poměr mezi počtem textů představitelů obou stran konfliktu je asymetrický, a to z toho důvodu, že americká masmédiá jsou početnější a mají lepší přístup ke svým státním představitelům než naopak, ale pokud světová masmédiá dostanou příležitost uskutečnit rozhovor s prezidentem Asadem, pak jsou rozhovory mnohem rozsáhlejší, čímž se tyto nepoměry v materiálové základně do určité míry vyvažují. Nejdůležitějším kritériem výběru textů je etnometodologická podmínka, že texty ilustrují přirozený vývoj mediální dialogické sítě, proto byly zahrnuty ty texty, na něž se orientují sami sociální aktéři.

Všechny příspěvky byly publikovány v měsíčním období od 21. srpna, od dne, kdy byl spáchán chemický útok v Ghútě. Zahrnuty byly zejména mediální obsahy audiovizuálního rázu, které zprostředkovala americká (CNN, CBS, ABC, Fox News, PBS), ale i jiná světová média a tiskové agentury (Rossiya 24 TV, SANA, Le Figaro). Naopak vynecháno bylo z důvodů rozsahu analyzovaného materiálu obrovské množství novinových zpráv a zpráv na internetových zpravodajských portálech, které reprodukuje a produkuje mediální dialogickou síť jako mozaiku k sobě vztažených sociálních akcí. Tato perspektiva by byla také velmi zajímavým vzhledem na jednu z podstatných částí mediální dialogické sítě. Nicméně jsem zvolila mediální obsahy, které zprostředkovávají v co největší míře přímou interakci mezi sociálními aktéry, v nichž je role médií v interakci převážně zprostředkovací, přestože směřování odpovědí státních představitelů je do určité míry ovlivňováno otázkami novinářů (jejich národní, kulturní a jinou příslušností), jimž je rozhovor poskytnut.

---

⁷⁶ „...most televised presidential speeches are typically delivered live to a limited audience of mainly partisan supporters and later recontextualized in media coverage for playback to the nation. Thus, the speech giver is speaking to multiple audiences at once, and importantly, is implicated in a wider dialogue with those audiences in the Bakhtinian sense of dialogism.” (Hodges 2011, 12)

Rozhovory byly pořízeny v angličtině bez překladatele a jejich transkripty příkládám v příloze této práce. Citáty uvádím v originále s vlastním českým překladem v poznámce pod čarou.

Všechny transkripty mediálních obsahů byly získány z internetových portálů samotných masmédií, nebo ze specializovaných portálů zprostředkovávajících je v plném znění pro účely veřejnosti – z portálu Global Research nezávislé výzkumné a mediální organizace Centra pro výzkum globalizace a z portálu Bílého domu.

6.2 Metoda, výzkumná otázka a cíl analýzy

Oba zvolené metodologické aparáty, konverzační analýza a členská kategorizační analýza, jejichž principy byly představeny v předcházejících kapitolách, patří mezi nástroje kvalitativní analýzy médií využívající induktivního přístupu, proto nepracují s žádnými formulacemi hypotéz a jejich testováním⁷⁷. Vzhledem k tomu, že výsledkem každé etnometodologicky zaměřené analýzy je popis jedinečné interakce, lze výzkumnou otázku formulovat takto: Jak se sociální aktéři podíleli na vytváření sociálního řádu v rámci konfliktu, z hlediska sekvenčního uspořádání replik a kategorizační práce, jak činili sekvenčně relevantní určité historické významy?

Jako metodu analýzy používám analýzu transkriptů, které slouží jako rekonstrukce toho, co bylo řečeno/učiněno v rámci interkulturního vyjednávání. Přestože jsem měla ve většině případů k dispozici i videozáznamy (které mi pomohly v hlubším pochopení některých pasáží a detailech interakce), rozhodla jsem se nezaznamenávat, jak je to v konverzační analýze běžné, i podrobnější verbální a neverbální nuance, které při analýze intertextuality netvoří natolik nezbytnou součást transkriptu. Stejně tak jsem došla k závěru, že není nutné naznačovat řečové celky uspořádáním do strof (jak to činí např. Hodges 2011), přestože projevy obsahují určité významové frázové předěly, nepovažuji tuto jejich vlastnost za zásadní, jako určující chápou členění rozhovorů dle hranic replik jednotlivých mluvčích. Jediným pomocným označením, které v této práci s materiálem využívám, je číslování řádek napomáhající orientaci v textu.

---

⁷⁷ „CA research does not involve formulation and empirical testing of *a priori* hypothesis, rather, it uses inductive search procedures to identify regularities in verbal and/or non-verbal interaction.“ (Bell, Garrett 1998, 165).

Materiál jsem rozdělila podle jednotlivých sekvenčních úseků interakce do třech částí. Měla jsem k tomu, jak praktické, tak teoretické důvody. Přispívá to podle mého názoru k větší přehlednosti úseku mediální dialogické sítě s několika zásadními předěly dávám tím najevo, že sekvenční hledisko mediálních dialogických sítí je základním vodítkem předkládané analýzy. V rámci jednotlivých částí jsem se podrobně zabývala sekvenčním a kategorizačním aspektem sociální interakce, způsobům, jak bylo nakládáno s historickými významy z hlediska sekvenčnosti. Neopomenula jsem ani to, jak používali sociální aktéři rekontextualizace a jak reflektovala dosavadní průběh sítě masmédiá.

6.3 Podrobná kvalitativní analýza materiálu

Chemický útok představoval z pohledu Spojených států narušení určitého normálního lidskoprávního, mezinárodněpolitického i normativního morálního řádu⁷⁸, který působil podobně jako Garfinkelův rušivý experiment aplikovaný ve velkém měřítku a vyvolal potřebu koherentního vysvětlení porušení a budování nového řádu⁷⁹, které chci ukázat na následující analýze.

6.3.1 První část mediální dialogické sítě – šok, obvinění, obhajoba, varování a hrozba útoku

V prvním rozhovoru, který poskytl Obama již druhý den po útoku pro CNN, nedošlo k přímému obvinění syrského režimu z podílu na chemickém útoku, ale byl pouze vyslán apel na vyšetřování celé akce, respektive na sběr důkazů na místě, a formulována žádost cílená na syrskou armádu o vysvětlení role v útoku (ř. 8–14). Obama chápe incident jako porušení mezinárodní normy o použití chemických zbraní (ř. 27). Pokud se zaměříme na kategorizační praktiky aktérů, vyjeví se před námi řád

---

⁷⁸ Narušení řádu bylo také spouštěcím mechanismem konfliktu mezi Západem a Východem po událostech 11. září. Chang a Mehan (2006) to popisují takto: „Tyto události zničily existující přesvědčení a normální zaběhnuté způsoby amerického života a vyvolaly veřejnou krizi; v sociologické terminologii bychom mohli mluvit o "porušení" (*breach*) normálního řádu. (...) Etnometodologové ukázali, že po takových narušeních se lidé snaží vytvářet nové koherentní významy, které jim dovolují znovu aplikovat stabilní vzorce každodenního života, a často to dělají tak, že se uchylují ke své už existující vědomostní bázi. V této době krajní nejednoznačnosti a nejistoty nabídl Bushova vláda určitou koherentní reprezentaci událostí. Budeme ji nazývat 'scénář války s terorismem'.“

⁷⁹ Jak dokazuje Dunmire (2009), přestože události 11. září jsou prezentovány jako ty, co vše změnilo, ve skutečnosti přispěly k větší metastabilitě americké globální hegemonie tím, že výklad událostí umožnil vyloučit z diskurzu akce, které by narušily integritu ‚režimu pravdy‘ prosazovaného Bushovou administrativou.

interakce ještě v ostřejších konturách: Obama se kategorizuje jako rozvážný prezident, který hned nevyslyší volání po okamžité akci, ale rozvažuje, co je v zájmu lidu (ř. 38–39, 88–89). Svou interpretaci konfliktu staví na standardizovaném relačním páru prezident – jeho lid, přičemž roli prezidenta přisuzuje členský kategoriální predikát, který chápe jako povinnost jednat v zájmu lidu. Situaci v Sýrii považuje za problematickou (ř. 16–17), a tímto odůvodňuje, že konkrétnější kategorizace strůjce útoku a obětí zatím není zcela jasně proveditelná. Asada obecně kategorizuje jako jednoho z blízkovýchodních vůdců autoritářských režimů. Je přesvědčen, že v těchto státech je třeba usilovat o obnovení smyslu demokratického procesu, čímž implicitně kategorizuje Spojené státy jako ochránce a propagátory demokratického uspořádání (ř. 67–68). Spojené státy americké popisuje jako nepostradatelný národ, s nímž je kategoriálně vázaná aktivita chránit nejen své zájmy, ale i zájmy ostatních, pokud je narušena mezinárodní norma bezpečnosti (ř. 41). Z hlediska strukturované bezprostřednosti se Obama vztahuje k válce v Afghánistánu jako příkladu války, za níž Spojené státy po letech stále platí „daň“, proto považuje za zásadní rozvažování, zda cena za ochranu mezinárodního práva není příliš vysoká (ř. 63–67).

Kerry ve svém projevu o tři dny později nepřistupuje k záležitosti z perspektivy mezinárodního práva ani politiky jako Obama, ale z hlediska porušení morálního řádu, jeho repliku je možno pojmenovat jako šok, zděšení z masakru nevinných obětí⁸⁰. Říká: „What we saw in Syria last week should shock the conscience of the world. It defies any code of morality. Let me be clear: The indiscriminate slaughter of civilians, the killing of women and children and innocent bystanders, by chemical weapons is a moral obscenity.” (ř. 3–6)⁸¹. Kerry explicitně vyjadřuje, že jeho porozumění incidentu je „založeno na faktech poučených svědomím a vedených zdravým rozumem“. (ř. 30–32, vlastní překlad). I když na první pohled vysílá stejný apel ohledně potřeby incident důkladně vyšetřit jako Obama, morální zaměření jeho projevu již doprovází obvinění Asadova režimu ze spáchání morálního zločinu (ř. 32–40). Vyšetřování OSN nepovažuje za rozhodující, protože jeho cílem není se dozvědět, kdo útoky provedl, ale zda vůbec byly provedeny, a to je již prý jasné (ř. 45–47). Morální apel slouží tedy nejen jako důkaz, že útoky nejsou vykonstruované, ale opravdu proběhly, což Kerry

---

⁸⁰ Kerry zde pracuje s emocionalizací faktů tím, že mluví o absolutních měřících morálky, podobným způsobem argumentace se vyznačovala i Bushova argumentace založená na náboženských metaforách (Bhatia 2007).

⁸¹ „To, co vidíme v Sýrii poslední týdny, by mělo šokovat svědomí světa. Vzdoruje to jakémukoliv pojetí morálky. Dovolte mi to vysvětlit: Bezohledný masakr civilistů, zabíjení žen a dětí a nevinných svědků chemickými zbraněmi je morální obscenita.“ (Vlastní překlad)

deklaruje hned několikrát v průběhu rozhovoru (např. ř. 28–29, 32–33), ale také jako důkaz, že za nimi stojí Asadův režim. Domnívá se, že syrský režim by měl horlivě dokazovat svou nevinu a jeho údajné chování (odmítání spolupráce s vyšetřovateli OSN) neodpovídá někomu, kdo je nevinný (ř. 55–56), respektive nejedná se o kategoriálně vázanou aktivitu ke kategorii nevinný. Kerry se ovšem z pohledu kategorizace nestaví do role politika, ale do role otce, jehož se osobně dotkly záběry mrtvých dětí bez jediné známky zranění. Událost nazývá takto: „As a father, I can't get the image out of my head of a man who held up his dead child, wailing while chaos swirled around him; the images of entire families dead in their beds without a drop of blood or even a visible wound; bodies contorting in spasms; human suffering that we can never ignore or forget.” (ř. 23–27)⁸². Zde figuruje standardizovaný relační pár rodič – dítě, respektive celý soubor kategorií v podobě rodiny, které slouží jako nositelé emocionálního náboje v kontextu útoku pokládaného za „zbabělý zločin“, za cynický považuje i pokus zločin zakrýt jej (ř. 42–43). Morální zvrhlost Asadova režimu je v jeho očích kontinuálně a konzistentně projevovaná během činu i po něm. Svě morální znepokojení vtělil i do extrémní formulace: „světově nejodpornější zbraně byly použity proti těm nejzranitelnějším.“ (ř. 65–66, vlastní překlad). Asada tedy kategorizuje jako krutého diktátora a civilisty jako nevinné oběti bez možnosti obrany. Adresáty svého projevu, všechny diváky videí z místa činu, považuje za jeho svědky: „And with our own eyes, we have all of us become witnesses.” (ř. 39–40). Tato kategorizace pomocí my prozrazuje, že opravdovost a bezprostřednost emocí slouží jako přesvědčivý důkaz, že útok se udál, označuje ho za zároveň „nepopiratelný a neomluvitelný“, a kdo by toto odmítal, má trhliny v integritě své morálky a svém svědomí, tedy vybočuje z normality (ř. 6–7). Vytváří tak soubor explicitní kategorie civilizovaný a implicitní kategorie necivilizovaný svět. Civilizovaný svět chápe jako morálně vyspělý na rozdíl od světa necivilizovaného, protože použití těchto zbraní tímto způsobem odmítá. Říká: „This is about the large-scale, indiscriminate use of weapons that the civilized world long ago decided must never be used at all – a conviction shared even by countries that agree on little else. There is a clear reason that the world has banned entirely the use of chemical

---

⁸² „Jako otec nemohu dostat z hlavy obraz muže zvedajícího mrtvé dítě a nařkajícího, mezitímco se rozpoutal chaos, obrazy celé mrtvé rodiny ve svých postelích bez kapky krve nebo viditelné rány, těla zkroucená v křeči, lidskou bytost trpící tak, že to nemůžeme nikdy ignorovat nebo zapomenout.“ (Vlastní překlad)

weapons.” (ř. 9–12)⁸³. Asadův režim považuje v důsledku toho za nedůvěryhodný (ř. 57–58), což implikuje vysoké podezření ze spáchání zločinu.

Asad hned v počátku rozhovoru z téhož dne odmítá kontextualizaci vnitřního konfliktu v Sýrii ze strany novináře jako konvenční války mezi dvěma zneprátenými stranami (ř. 4–5), nechápe ho ani jako lidovou revoluci, ale jako čirý terorismus. Říká: „It is now crystal clear to everybody that what is happening in Syria is not a popular revolution pushing for political reform, but targeted terrorism aimed at destroying the Syrian state.“ (ř. 129 – 131)⁸⁴. Tímto odporuje Obamově obecné interpretaci z prvního rozhovoru, kdy o situaci v Sýrii Obama mluvil jako situaci ve státě, kde proběhla neúspěšná politická revoluce v arabských zemích, chce, aby každá země byla v tomto smyslu posuzována jako unikátní případ (ř. 126 –127). Popírá vinu svého režimu na útoku (zpochybňuje tvrzení, že území, kde byly útoky provedeny, je pod kontrolou rebelů) (ř. 90–94) a nesouhlasí s logickou posloupností dějů, které svou reakcí prezentovala americká administrativa, tedy protestuje proti obviňování bez dodání důkazů a dodatečnému hledání důkazů. Říká: „The statements by the American administration, the West and other countries, were made with disdain and blatant disrespect of their own public opinion; there isn't a body in the world, let alone a superpower, that makes an accusation and then goes about collecting evidence to prove its point. The American administration made the accusation on Wednesday and two days later announced that they would start to collect the evidence – what evidence is it going to gather from afar?!” (ř. 85–90)⁸⁵. Tímto reaguje na poslední oficiální Kerryho projev, nikoliv na Obamovo vystoupení v CNN. Asad buduje opoziční kategorie zcela odlišně, přestože do pozice obětí staví také nevinné civilisty, ale za pachatele nepovažuje armádu a policejní složky, jak naznačuje Kerry, naopak je líčí jako jejich ochránce, ale teroristy proudící do země ze zahraničí. Říká: „We are fighting terrorists infiltrating particular regions, towns or peripheral city areas. They wreak havoc, vandalize, destroy infrastructure and kill innocent civilians simply because they

---

⁸³ „Jedná se o rozsáhlé a nerozlišující použití zbraní, které jak civilizovaný svět rozhodl již před dlouhou dobou, nesmí být nikdy použity – přesvědčení sdílené dokonce i zeměmi, které se sotva shodnou na něčem jiném. Má svůj jasný důvod, proč tento svět zcela zakázal použití chemických zbraní.“ (Vlastní překlad)

⁸⁴ „Teď je všem zcela jasné, že to, co se děje v Sýrii, není lidová revoluce usilující o politickou reformu, ale cílený terorismus zaměřený na zničení syrského státu.“ (Vlastní překlad)

⁸⁵ „Stanoviska americké administrativy, Západu a ostatních zemí, byly utvořeny s opovržením a očividnou neúctou k jejich vlastnímu veřejnému mínění. Není orgán moci ve světě, natož supermocnost, která nejprve učiní obvinění a pak se teprve vypořádává se sběrem důkazů, aby dokázala svá tvrzení. Americká administrativa učinila obvinění ve středu a dva dny poté oznámila, že budou sbírat důkazy – jaké důkazy se chystá shromáždit z povzdálí?!“ (Vlastní překlad)

denounce them. The army mobilizes into these areas with the security forces and law enforcement agencies to eradicate the terrorists, those who survive relocate to other areas. Therefore, the essence of our action is striking terrorism.” (ř. 5–9)⁸⁶. Za jádro této skupiny považuje extrémistické islamistické bojovníky (ř. 14–15), kteří jsou ideologicky i finančně napojeni na Saudskou Arábii (ř. 42–44) a podporování Izraelem (ř. 52–54). Jako nepřímé pachatele označuje i Spojené státy, které podle něj tyto teroristické skupiny v 80. letech sestavily, aby bojovaly proti Sovětskému svazu v Afghánistánu (ř. 55–59). Tímto krystalizuje jeho kategorizace viníků – od teroristů jako přímých vykonavatelů útoků až po státy přímo podporující jejich činnost (Izrael, Turecko, Saudská Arábie, Katar) a státy souhrmně označené jako Západ, které nepřímo přispěly k rozšíření terorismu v regionu (Spojené státy, Velká Británie a Francie). Kategorizování příslušností k zemi ale nevidí absolutně, protože rozlišuje mezi politickými představiteli těchto zemí a obyčejným lidem, který chápe jako nevinný (de facto tedy kategorizuje paralelně s druhou stranou konfliktu, která viní také pouze Asadův režim, nikoliv nevinné civilisty utlačované Asadovým režimem) (ř. 76). Asad se vymezuje proti loutkovým vůdcům instalovaným Západem a označuje za nezávislý stát (jeho nezávislost chápe jako svou krajní mez) sloužící svému lidu (ř. 80), jehož napadení by mělo vliv na stabilitu celého Blízkého Východu, činí ho tedy také klíčovým státem v regionu (ř. 105–106), podobně jako Obama mluví o výjimečnosti Spojených států v celosvětovém měřítku. Asad také upozorňuje na účelové užívání kategorie teroristé a terorismus v rétorice západních politiků (podobné činy v Čečensku a v Afghánistánu nazývají jinak) (ř. 73–74). Říká: „From another perspective, these politicians should know that terrorism is not a winning card you play when it suits you and keep it in your pocket when it doesn't. Terrorism is like a scorpion; it can unexpectedly sting you at any time.“ (ř. 70–73)⁸⁷. Státníkům přikládá podobné kategoriální predikáty jako Obama úřadu prezidenta (řízení se zájmy lidu a poučenost historickými tradicemi) a kvůli absenci těchto predikátů nepovažuje mnoho západních politiků za státníky, ale pouze za politiky (ř. 63). Asad také upozorňuje na spřízněnost Syřanů s Rusy na základě sdílené zkušenosti s terorismem i s vměšováním se do

---

⁸⁶ „Bojujeme s teroristy infiltrujícími určité regiony, města a periferie měst. Dělají spoušť, ničí infrastrukturu a zabíjí nevinné civilisty, jen proto, že je odsuzují. Armáda mobilizuje v těchto oblastech spolu s bezpečnostními silami a policejními orgány, aby vymýtila teroristy. Přeživší teroristi se přesunují do dalších oblastí. Proto podstatou našeho jednání je udeřit rychle proti terorismu.“ (Vlastní překlad)

⁸⁷ „Z jiného pohledu, tyto politici by měli vědět, že terorismus není vítěznou kartou, s kterou hrají, když se jim hodí a nechají ve své kapse, pokud ne. Terorismus je jako štír, může vás neočekávaně přepadnout kdykoliv.“ (Vlastní překlad)

vnitřních věcí, chápe tedy občany Sýrie a Ruska za kategorie jednoho souboru spojenců. Rusové podle něj stejně jako Syřané odmítli „příběh o dobrých a špatných teroristech“ (ř. 245–254, vlastní překlad), tedy z jeho pohledu nekonzistentní kategorizaci teroristických činů ze strany Spojených států. Co se týče strukturované bezprostřednosti, tak Asad chápe současnou geopolitickou situaci jako méně nápadně pokračující studenou válku (ř. 158). Tato paralela mu pomáhá budovat dva antagonistické tábory jako zdroje dvou interpretací skutečnosti. Další historický zdroj významů tvoří v Asadově vidění vietnamská válka, symbol neúspěšné vojenské intervence Spojených států v zahraničí (ř. 66).

Při rozhovoru s prezidentem Obamou dva dny poté v televizní stanici PBS novinář téma zajímavě kontextualizuje, když dává Sýrii ovládanou vnitřním konfliktem do kontrastu s mírovým pochodem ve Washingtonu. Vytváří tím představu mírumilovné země v kontrastu se zemí bojů a nesnášenlivostí. Moderátor říká: „Mr. President, you’ve just come from making a speech at, celebrating a nonviolent event, the March on Washington, Martin Luther King’s speech 50 years ago. We’re going to get to that in just a moment. But first, we want to ask you about a place where there’s been too much violence: Syria.” (5–8)⁸⁸. Poprvé také Obama explicitně zmiňuje syrskou vládu jako strůjce útoku (č. 36–37) a také mluví o porušení konkrétní mezinárodní normy, tzv. Ženevských protokolů (ř. 100–101). Proces popisuje ve fázi vyjednávání se spojenci i mezinárodním společenstvím (ř. 38–41) a deklaruje otevřenost souboru kategorií států podílejících se na politické obnově Sýrie po konfliktu (je ochoten dokonce spolupracovat i s Asadovým hlavním spojencem Ruskem) (ř. 52). Obama dává v rozhovoru najevo, že se stále nerozhodl ohledně vhodné reakce na útok (ř. 11), zvažovanou vojenskou akci chápe jako varování, které má Asadův režim upozornit na překročení únosné meze dané mezinárodními normami o používání chemických zbraní i hranic slušnosti, čímž spojuje obě dříve jmenované perspektivy pohledu na útok ze strany amerických představitelů. Porušení mezinárodní normy může také podle Obamy vést k tomu, že zbraně se mohou dostat do rukou teroristů (ř. 30). Obama kategorizuje Asada jako masového vraha, diktátora, který zabíjí vlastní lidi po tisících (ř. 14), potlačuje nevinné protestující (ř. 74), zabíjí ženy a děti nerozlišujícím způsobem (ř. 54). Obama říká: „...we send a shot across the bow saying, stop doing this, that can have a

---

⁸⁸ „Pane prezidente, právě jste se vrátil z pronášení projevu oslavujícího nenásilnou událost Pochod na Washington, projev Martina Luthera Kinga před 50 lety. Dostaneme se k této události za chvíli. Ale nejprve se vás chceme zeptat na místo, kde se odehrává tolik násilí, na Sýrii.“ (Vlastní překlad)

positive impact on our national security over the long term and may have a positive impact in the sense that chemical weapons are not used again on innocent civilians.” (ř. 105–108)⁸⁹. Přidává se ale další hledisko, kterým je nahlíženo na chemický útok jako na narušení amerických národních zájmů. Obama říká: „...we want the Assad regime to understand that by using chemical weapons on a large scale against your own people – against women, against infants, against children, that you are not only breaking international norms and standards of decency, but you’re also creating a situation where U. S. national interests are affected, and that needs to stop.” (ř. 53–57)⁹⁰. Porušení mezinárodních norem se také dotýká bezpečnosti amerických spojenců v regionu, mezi něž Obama počítá Izrael, Jordánsko a Turecko (ř. 27–28).

30. srpna pronáší Obama zásadní projev, v němž sděluje, že jeho administrativa má k dispozici důkazy, že za chemickým útokem stojí Asadova armáda. Projev byl pronesen současně s vydáním veřejných důkazních materiálů o provedení útoků americkou administrativou, které podle něj naznačují s „vysokou pravděpodobností, že Asadův režim provedl útok“ (ř. 3–4, vlastní překlad), a závazáním se k poskytnutí tajných briefingů ohledně situace v Sýrii (ř. 26–28), čímž reaguje na Asadovu připomínku o nedostatku důkazů, z nichž vyvozují důsledky. Zároveň informaci o vydání informací intertextuálně propojuje s Kerryho projevem o obrazových materiálech pořízených po útoku (ř. 5). Obama ale stále neučinil rozhodnutí a nadále vše konzultuje se svým týmem, armádou, Kongresem, spojenci a všemi zainteresovanými stranami (ř. 15 – 16). Konzultování s širokým okruhem zdrojů a učinění kvalifikovaného rozhodnutí považuje tedy za kategoriálně vázané aktivity ke kategorii prezident v kontextu této vypjaté situace. Zároveň mluví o neschopnosti Rady bezpečnosti OSN v tomto případě rozhodně jednat, což považuje za její selhání v ochraně mezinárodních norem (ř. 54–55), tedy nenaplnění jejích kompetencí v rámci kategorie. V tomto projevu Obama dále prospektivně projektuje, jak by mohl vypadat vojenský útok na Sýrii, čímž předjímá výhrady vůči němu (ř. 16–21). Požaduje pouze omezenou a úzce zaměřenou vojenskou akci (ř. 19), kterou líčí jako zcela odlišnou od vojenských akcí, v nichž byly Spojené státy zaangažovány za Bushovy administrativy. Cílem útoku by bylo podle Obamy upozornit Asadův režim, že norma má svou vážnost

---

⁸⁹ „...posíláme tím varovný výstřel říkající ‚přestaňte to dělat‘, který může mít pozitivní dopad na naši národní bezpečnost na dlouhou dobu a může mít pozitivní dopad v tom smyslu, že chemické zbraně nebudou znovu použity na nevinné civilisty. (Vlastní překlad)

⁹⁰ „chceme, aby Asadův režim pochopil, že užitím chemických zbraní ve velkém rozsahu na vlastních lidech, proti ženám, proti nemluvňatům, proto dětem, nejen porušujete mezinárodní normy a standardy slušnosti, ale také vytváří situace, v nichž jsou ohroženy zájmy Spojených států.“ (Vlastní překlad)

a není ji možné porušovat (ř. 61–62). Tuto interpretaci ještě posiluje tím, že říká, že jí uznává „98 nebo 99 procent lidstva“ (ř. 60, vlastní překlad). Konzistentně se svým předchozím vystoupením tak řadí naprostou většinu světa mezi civilizovaný svět, čímž jednak líčí případ Sýrie jako výjimku, jednak maximálně rozšiřuje kategorii potencionálních spojenců v akci proti Asadovi. Obama líčí tento druh útoku jako zkoušku pro svět (ř. 6). Z výše řečeného vyplývá, že velmi vysoké procento států se svým podpisem deklarace dalo najevo, že norma o použití chemických zbraní by měla být dodržována, ale nikdo nechce provést vojenskou akci, která by zabránila jejímu porušování v budoucnu, uskutečnit: „And, frankly, you know, part of the challenge that we end up with here is that a lot of people think something should be done, but nobody wants to do it.” (ř. 69–71)⁹¹. Přestože Obama by preferoval mnohostrannou akci (ř. 75), postupné rozrušování norem, které by bylo začátkem jejich obcházení (ř. 71–74), je v jeho očích natolik význačné, že se to dotýká národních zájmů Spojených států (ř. 77–78), takže je v jeho kompetencích jako světového vůdce tuto akci podniknout bez souhlasu OSN (ř.80–82), tedy člen kategorie světový vůdce je v krajních situacích spojen s tímto kategoriálním predikátem. Obama říká: „But what I also believe is that part of our obligation as a leader in the world is making sure that when you have a regime that is willing to use weapons that are prohibited by international norms on their own people - including children - that they're held to account.” (ř. 85–88)⁹². Tímto si Obama připravuje politickou půdu pro potencionální zásah. Zároveň chápe, že Američané jako vyčerpání válkou (ř. 85), což tvoří poněkud vědomý vnitřní nesoulad mezi jeho kategorizací prezidenta jako někoho, kdo slouží lidu a lidem, který si nepřeje válku.

V týž den se k tématu vyjádřil také ministr zahraničí Kerry v rozhovoru pro televizní stanici PBS. V rozhovoru Kerry zmiňuje riziko nicnedělání, které projektuje jako hrozbu těm, kdo nechtějí podpořit útok, a jako nebezpečí ztráty důvěryhodnosti Spojených států před mezinárodním společenství (ř. 36–37). Specifikoval čísla obětí, které uvádí administrativou vydaná zpráva (ř. 6–7). Opět ve svém popisu pracuje se souborem kategorií rodina, událost nazývá v těchto intencích hororem: „Instead of being tucked safely in their beds at home, we saw rows of children lying side by side,

---

⁹¹ „A upřímně, jak víte, částí výzvy, s kterou to tu zde zakončíme, je, že hodně lidí si myslí, že něco by mělo být učiněno, ale nikdo to nechce udělat.“ (Vlastní překlad)

⁹² „Ale čemu také věřím je, že část naší povinnosti jako světových vůdců je ujistit se, že když se objeví režim, který je ochoten použít zbraně, které jsou zakázány mezinárodními normami, na vlastní lidi, včetně dětí, tak je za to hnán k odpovědnosti.“ (Vlastní překlad)

sprawled on a hospital floor, all of them dead from Assad's gas, and surrounded by parents and grandparents who had suffered the same fate. This is the indiscriminate, inconceivable horror of chemical weapons.” (ř. 22–25)⁹³. Jako příčinu nezasažení Rady bezpečnosti OSN vidí ruský obstrukcionismus (ř. 29). Kerry (ř. 11–13) mluví o válce v Iráku stejně jako Asad (ř. 116), oba ji ale zmiňují s odlišnými záměry, zatímco Kerry ji připomíná jako chybu republikánské administrativy spočívající v nepodloženém obvinění z držení zbraní hromadného ničení, kterému se Obamova administrativa v tomto případě jistě vyvaruje, Asad používá tuto historickou událost jako důkaz vykonstruovanosti obvinění americké administrativy obecně. Více prostoru ale Kerry v pořadu tvořeném mozaikou výroků různých sociálních aktérů nedostal. Pořad totiž nejvíce ze všech předchozích mediálních vystoupení propojuje jednotlivé repliky sociálních aktérů, a v nejčistší podobě tak prezentuje příklad mediální dialogické sítě, protože Kerry je sice přítomen ve studiu, ale jeho repliky se prolínají s předtočenými replikami reportérů, úryvky z prohlášení i ukázkami z Obamova projevu. Podíl masmediálních pracovníků na podobě obsahu je zde mnohem větší než při pouhém zprostředkování projevů státních představitelů nebo při kladení otázek v rozhovoru, kde je politikům poskytnut dostatečný prostor k vyjádření. Příspěvek se snaží obsáhnout jednak klíčové dění dne ve Washingtonu, ale zároveň díky vstupu reportéra přímo ze Sýrie s ním propojuje i část kontextu ze Sýrie. První reportér uvádí takto scénu ve Washingtonu: „Back in Washington, members of Congress briefed last night by White House officials indicated they were also divided over whether to use military force.” (ř. 60 – 61)⁹⁴, druhý reportér vstupuje takto do prostředí v Sýrii: „Today, all day, the smoke and noise of explosions in Damascus, Syria's army shelling suburbs, ready, too, for retaliation.” (ř. 86–87)⁹⁵. Pořad propojuje hlasy světových představitelů, představitelů obou hlavních zemí v konfliktu, vyšetřovatelů OSN i místních obyvatel, jako by si zprostředkované hlasy navzájem odpovídaly. Jejich jednání je chápáno jako koherentní sled akcí.

---

⁹³ „Místo toho, aby spali bezpečně doma ve svých postelích, viděli jsme řady dětí ležících vedle sebe poskládaných na nemocniční podlaze, všechny z nich zabité Asadovým plynem a obklopené rodiči a prarodiči, které potkal stejný osud. To je nerozlišující nepředstavitelná hrůza chemických zbraní. To je to, co Asad udělal svým vlastním lidem.“ (Vlastní překlad)

⁹⁴ „Zpátky ve Washingtonu, kde členové Kongresu informovaní minulou noc představiteli Bílého domu naznačili, že nejsou také jednotní v tom, zda použít vojenskou sílu.“ (Vlastní překlad)

⁹⁵ „Dnes celý den kouř a hluk explozí v Damašku, syrská armáda bombardující předměstí, připravena opět na odplatu.“ (Vlastní překlad)

6.3.2 Druhá část mediální dialogické sítě – předání rozhodnutí reprezentantům lidu, uvítání odložení útoku

Prezident Obama pronesl v předposlední srpnový den projev ke Kongresu Spojených států, protože se rozhodl, že přeneše své rozhodování na Kongres, který nechá o pověření k provedení útoku hlasovat. Obama se tak částečně vzdává své jedinečné rozhodovací pravomoci, kategoriálního predikátu ke kategorii vrchního velitele armády (ř. 28–29), přestože na začátku svého projevu deklaruje, že se rozhodl, že útok je třeba provést (ř. 15–16). Prohlašuje, že útok není časově omezený a lze ho provést kdykoliv, jakmile dá armádě rozkaz, k němuž je připraven (ř. 22–24). Přehodnocení kategorie spočívá v tom, že už se nepovažuje pouze za prezidenta, který slouží zájmům svého lidu (což prohlásil v předchozích vystoupeních), ale za prezidenta nejstarší světové konstituční demokracie, jejíž síla netkví pouze ve vojenské síle, ale „v síle vlády lidu, lidmi a pro lidi“ (ř. 26–28, vlastní překlad). Lid tedy staví do pozice klíčové kategorie v učinění rozhodnutí tím, že dává možnost rozhodnout o provedení útoku jeho reprezentanty v Kongresu. Kromě pravomoci tím ovšem přenáší zejména odpovědnost za provedení útoku na tuto kategorii, respektive rozšiřuje kategorii odpovědných za rozhodnutí o útoku na americké občany: „And all of us should be accountable as we move forward, and that can only be accomplished with a vote.” (ř. 35–36).⁹⁶ Naopak jako neodpovědné v rozhodování, i když je to v jejich pravomoci, považuje jak vyšetřovatele OSN, tak Radu bezpečnosti OSN, které z této kategorie vylučuje, respektive chápe to tak, že se svým přístupem k řešení této situace se z kategorie vyloučili sami (ř. 36–39). V souvislosti s tímto krokem připomíná neúspěšné hlasování o rezoluci s podobným cílem, které se odehrálo ve Velké Británii (ř. 39–42), což opět ukazuje na vnitřní protikladnost Obamova kategorizování. Svůj krok ale hodnotí jako „dobrou věc pro demokracii“ (ř. 47, vlastní překlad), která se díky tomu stane silnější a jednání vlády efektivnější (ř. 44–45). Útok označuje zároveň pomocí extrémní formulace jako „nejhorší útok chemickými zbraněmi ve 21. století“ (ř. 2, vlastní překlad) i jako „útok na lidskou důstojnost“ (ř. 9–10, vlastní překlad), čímž opět propojuje porušení obou řádu, o nichž jsem psala již výše. Vysílá apel na členy Kongresu, že je třeba potrestat diktátora. Tím, že plánovanou vojenskou akci nazývá reakcí na zabití stovky dětí (ř. 53–54), staví do role ochránců obecných morálních hodnot a mezinárodního pořádku kongresmany (ř. 54–57). Oba kategoriální predikáty

⁹⁶ „A všichni bychom měli být odpovědní za to, jak budeme jednat, a toho může být dosaženo pouze hlasováním.“ (Vlastní překlad)

Obama spojuje s nejobecnější kategorií my, říká: „If we won't enforce accountability in the face of this heinous act, what does it say about our resolve to stand up to others who flout fundamental international rules? (...) We cannot raise our children in a world where we will not follow through on the things we say, the accords we sign, the values that define us.” (ř. 57–59, 61–62)⁹⁷. Apel je tedy zaměřen jak na členy Kongresu, na obě strany, demokraty i republikány (ř. 84–85), tak na ostatní země patřící do kategorie civilizovaný svět, Obama tak usiluje o získání spojenců, jak mezi reprezentanty svého lidu, tak mezi ostatními národy. Říká: „So just as I will take this case to Congress, I will also deliver this message to the world. While the U.N. investigation has some time to report on its findings, we will insist that an atrocity committed with chemical weapons is not simply investigated, it must be confronted.” (ř. 62–65)⁹⁸. Zároveň vyjadřuje podporu syrskému lidu prostřednictvím tlaku na Asadův režim, garance spolupráce s opozicí i humanitární pomoci pro uprchlíky, útok tak klade do širšího kontextu snahy osvobodit Blízký Východ od diktátorství, které chápe jako protiklad demokracie (ř. 74–77), kde se uplatňuje standardní relační pár prezident a lid. Varovné zaútočení, potrestání za porušení mezinárodních a morálních pravidel, nechápe jako jediné kategoriálně vázané aktivity ke kategorii demokracie (ř. 74–77). Spojené státy vidí ale jako výjimečného člena souboru kategorií demokratické země, který by měl více než jakýkoliv jiný usilovat o naplnění těchto aktivit. Obama říká: „But we are the United States of America, and we cannot and must not turn a blind eye to what happened in Damascus. Out of the ashes of world war, we built an international order and enforced the rules that gave it meaning. And we did so because we believe that the right of individuals to live in peace and dignity depends on the responsibilities of nations. We aren't perfect, but this nation more than any other has been willing to meet those responsibilities.” (ř. 77–82)⁹⁹. Vyzývá tedy k jednotě celý národ, bez ohledu na stranické rozdíly (ř. 94–95).

---

⁹⁷ „Pokud nebudeme prosazovat zodpovědnost v reakci na tento ohavný čin, co to říká o našem odhodlání obstat před ostatními, kteří opovrhují základními mezinárodními pravidly? (...) Nemůžeme vychovávat naše děti ve světě, kde se nebude dodržovat to, co říkáme, nebudou dodržovat dohody, které jsme podepsali a hodnoty, které nás definují.“ (Vlastní překlad)

⁹⁸ „Spolu s tím, jak předám tento případ Kongresu, tak také doručím vzkaz světu. Mezitímco vyšetřování Spojených národů má čas informovat o svých zjištěních, budeme trvat na tom, že zvěrstvo spáchané chemickými zbraněmi nestačí jen vyšetřit, musí mu být čeleno.“ (Vlastní překlad)

⁹⁹ „Ale jsme Spojené státy americké a nemůžeme a nesmíme přimhouřit oko nad tím, co se stalo v Damašku. Z popela světové války jsme postavili mezinárodní pořádek a prosadili pravidla, která tomu dala smysl. A udělali jsme to proto, že jsme věřili, že práva jednotlivců žít v míru a důstojnosti závisí na zodpovědnosti národů. Nejsme dokonalí, ale tento národ by měl být víc než jakýkoliv jiný ochotný naplňovat tyto závazky.“ (Vlastní překlad)

Asad poskytl listu Le Figaro rozhovor 2. září. Opět v něm zpochybňuje posloupnost sekvencí při obviňování, přičemž očekává, že Američané nejprve zveřejní důkaz a teprve na základě důkazů učiní obvinění (ř. 4–6), čímž nezpochybňuje pouze sekvenční posloupnost akcí, ale také americký výklad kategorie důkaz. Za nelogické také považuje předpoklady, že by jeho armáda útok spáchala, už proto, že se jí daří vyhrávat nad teroristy při použití konvenčních zbraní (ř. 9–13). Podle něj jsou jejich obvinění založená na „neopodstatněných tvrzeních utvořenými teroristy a náhodnými obrázky a videozáznamy vyvěšenými na Internet“ (ř. 25–27, vlastní překlad). Údajně odposlechnutá konverzace mezi syrskými vrchními činiteli je podle něj výmysl, protože pokud by něco dokazovala, Američané by je již dávno zveřejnili, Asad tvrdí, že bude diskutovat o ověřených pravdách, nikoliv o těchto spekulacích (ř. 31–32), čímž zpochybňuje samotný argumentační základ americké diplomacie, který je založen i na řadě utajených informací poskytnutých jen reprezentantům lidu v Kongresu. Na druhou stranu Asad odmítá říci, zda má Sýrie zásoby chemických zbraní, považuje to za vnitřní záležitost Sýrie (ř. 40). Obamu Asad nechápe za člena kategorie silný vůdce, ale za člena kategorie slabý vůdce, protože podlehl vnitřnímu tlaku a pohrozil vojenskou akcí, aniž by vyčkal na výsledky vyšetřování OSN (ř. 49–50). Asad říká: „From my perspective, power lies in your ability to prevent wars not in igniting them.“ (ř. 44–45)¹⁰⁰ Jeho kategorizace je tedy zcela protikladná tomu, jak sám sebe kategorizuje Obama, jako rozvážného prezidenta. Zatímco Obama připomínal válku v Iráku a Afghánistánu proto, aby zdůraznil, že útok na Sýrii rozhodně nebude patřit do kategorie válka s otevřeným koncem a válka za účasti pozemních vojsk, Asad používá historické významy v podobě zmínky těchto válek za účelem upozornění na to, co tyto konflikty přinesly Američanům (ř. 55–56). Asad tedy pracuje se souborem kategorií, válkami v zahraničí, do nichž Američané dobrovolně vstoupili. Nejde o soubor kategorií, který by se doplňoval s Obamovou představou, ale o soubor kategorií, do něhož by bylo možné zahrnout i kategorii představenou Obamou. Paradoxně tedy Asad Obamovi nijak neodporuje, protože se nezabývá odlišením kategorií v rámci souboru, ale souborem jako takovým, tedy následky těchto válek a jejich přínosy pro Američany. Asad si spojuje s nejnovějšími americkými prezidenty kategoriálně vázanou aktivitu šíření válek (ř. 60–61). Apeluje na Kongres Spojených států, který má rozhodovat dle vůle lidu, aby zvážil, zda následky konfliktů, rozšíření terorismu a nestabilita na Blízkém Východě,

---

¹⁰⁰ „Z mého pohledu síla spočívá ve vaší schopnosti předcházet válkám, nikoliv v tom je rozpoutávat.“
(Vlastní překlad)

jsou v zájmu amerického lidu (ř. 58–60). Obama se věnuje tomu, jaké následky by mělo nicnedělání, mluví i o varování jako cíli akce, ale opomíjí zcela následky akce samotné na Blízkém Východě (ř. 66– 67). Asad naopak modeluje popis této situace ze svého lokálního kontextu, Blízký Východ přirovnává k sudu výbušnin na dosah ohni, říká: „Once the barrel explodes, everyone loses control; nobody can determine the outcome, however what is certain is the spread of chaos, wars and extremism in all its forms everywhere.” (ř. 70–72)¹⁰¹ Asad dále mluví o svém spojenci Rusku, které dle jeho slov nebrání jeho jako osobu, ale právě stabilitu regionu, která by mohla být útokem Spojených států snadno narušena (ř. 97–100). Kontrastivně ke zmínce o důvěře, kterou chová Asad ke svému spojenci, se vyjadřuje o tom, že Spojeným státům nelze důvěřovat, projektuje soubor kategorií zemí, které mohou důvěřovat tomu, že Spojené státy proti nim nezaútočí, jako soubor kategorií bez členu (ř. 105–107). Upřesňuje, že teroristé (členové kategorie nepřátelé syrského státu), proti nimž jeho režim bojuje, spolupracují z 80 – 90 % procent s teroristickou organizací Al-Káida. Tím de facto zprostředkovává historický význam z války proti terorismu, protože proti nim Spojené státy bojovali a bojují v Afghánistánu a Iráku, čímž dosahuje paradoxu, že Američané by měli útokem podpořit své někdejší nepřátelé, čímž upozorňuje na účelný přesun v kategoriích nepřátelé mezi jednotlivými konflikty (ř. 116–117). Opět zdůrazňuje odlišné kategorizování teroristů a terorismu, než používá on, což spočívá v tom, že podobné činy jsou podle něj chybně kategorizovány jako vázané k této kategorii, jiné jako nikoliv (ř. 168). Výsledkem této americké kategorizace, kterou nazývá kategorizací „dvojích standardů“ je skutečnost, že přestože Američané bojovali roky proti teroristické organizaci Al-Káida, teď by ji svým útokem na Sýrii podle Asada v podstatě podpořili (ř. 163–164). Asad také zdůrazňuje, že je připraven k jednání s opozicí, čímž dává najevo svou vůli konflikt vyřešit, proto relativizuje kategorii nepřítel (ř. 129–130). Protože se jedná rozhovor pro francouzský deník Le Figaro, vyjadřuje se Asad k Francouzům jako ke spojencům Spojených států. V souboru kategorií představující jednotlivé západní země, které se připojili k Američanům, vytváří Asad zřetelnou hierarchii, modeluje ho jako poziční. Západní země chápe v zahraniční politice jako závislé na Spojených státech (ř. 158–159). Svou zemi v kontrastu s touto kategorizací chápe jako nezávislou. Stejným způsobem také upozorňuje na porušení spojení

---

¹⁰¹ „Jakmile sud jednou exploduje, všichni ztrácí kontrolu, nikdo nedokáže určit výsledek, nicméně jisté je, že dojde k rozšíření chaosu, válek a extremismu ve všech jeho formách a všude.“ (Vlastní překlad)

kategorie reprezentanti lidu s kategoriálně vázanou aktivitou služby lidu, protože francouzská vláda dle jeho slov slouží administrativě Spojených států, nikoliv svému lidu (ř. 160–161). Asad je tedy vyzývá, aby se vrátili k principům Francouzské revoluce (ř. 172–173). Asad zároveň ospravedlňuje svůj postup proti teroristům v Sýrii tím, že připomíná, že západní země proti teroristům také vždy rázně zakročí (ř. 221–226). Pozoruhodné je, že Asad volá po racionalitě a etice, tedy stejně jako Obama usiluje o zachování morálního a mezinárodního právního řádu v diplomatickém spojení národů (ř. 182–183). Svoji kandidaturu na prezidentský post v dalším volebním období podmiňuje vůlí lidu, což implikuje kategorii syrský lid, která je kategoriálně vázaná s aktivitou volba prezidenta (ř. 185–186). Tím Asad chce demonstrovat, že jeho režim lze označit jako demokratický, nikoliv diktátorský. To dokládá i přístupem k patriotismu, v němž má kategorie syrský prezident a syrský lid stejné povinnosti a závazky, je nositelem totožných kategoriálních predikátů ke své zemi, a stejně jako Obama mluví o jednotě národa (shodně s Obamou ho konstruuje pod obecnou kategorií my), mluví o něm jako o souboru, kam společně patří kategorie prezident i lid. Asad říká: „When it becomes a matter of patriotism, we will all fight to defend our country – whether we are citizens or the president, it is not about the individual but rather about the whole nation.” (ř. 196–198)¹⁰². Asad také zpochybňuje kategorizaci Západu, která označuje Asada jako bojujícího proti Západu i proti vlastnímu lidu, říká: „...if I was alone, how could I conceivably be leading the country? This is illogical. I can continue to lead because of the strength of public support and the strength of the Syrian state.” (ř. 230–232).¹⁰³ Staví tedy soubory kategorií, respektive členské kategorizační prostředky takto: Ve standardizovaném relačním páru kategorií prezident a lid, prezident slouží lidu a lid ho po jeho demokratickém zvolení v jeho funkci podporuje. Podporou státu je podpora tohoto standardizovaného relačního páru jako celku. Na reportérovu otázku, zda přizná, že také dělá chyby, Asad prohlásí, že je členem kategorie lidská bytost a pracující člověk a s těmito kategoriemi je vázána aktivita dělat chyby (ř. 202–203). Tím, že kategorizoval svou osobu tímto způsobem, vytvořil tak vnitřní protiklad k exkluzivním kompetencím a člensky vázaným aktivitám, které jsou spojeny s dalšími kategoriemi, jejichž je členem, zejména s kategorií prezident a vrchní velitel armády.

---

¹⁰² „Pokud se to stane věcí patriotismu, budeme všichni bojovat, abychom ubránili naši zemi, nezáleží, zda se jedná o obyčejného občana nebo prezidenta, to není o jednotlivcích, ale o celém národě.“ (Vlastní překlad)

¹⁰³ „...pokud bych byl sám, jak bych mohl vůbec vést zemi? To je nelogické. Mohu pokračovat ve vedení kvůli síle veřejné podpory a síle syrského státu.“ (Vlastní překlad)

V další části se Asad opět přímo vyjadřuje ke své osobě jako ke členu kategorie lid i jako ke členu kategorie prezident. Asad říká: „I belong to the Syrian people; I defend their interests and independence and will not succumb to external pressure.” (ř. 251–253)¹⁰⁴. Jednak tímto rozbíjí představu výjimečnost sebe jako prezidenta a staví se na úroveň ostatních Syřanů a zejména tím zdůrazňuje, že s nimi sdílí národní mentalitu (opět tedy vynáší na povrch obecnější kategorii národ), protože někteří si údajně mysleli, že díky studiu na Západě bude ochotnější přijmout západní mentalitu (ř. 253–256).

Obama ve svém dalším projevu, který se odehrál bezprostředně před zasedáním Kongresu, tři dny po prvním projevu v Kongresu, opakuje řadu argumentů, proč hlasovat pro varovný útok. Projev je celkově zaměřen více na domácí publikum, vyzdvihuje to, k čemu došel až na konci předchozího projevu – jednotu národa (ř. 10–12), a na členy Kongresu, apel na zahraničí spojence už tak silně nezaznívá. Obama upozorňuje na narušení národních zájmů země a ohrožení spojenců Spojených států v regionu (ř. 17–19). Cílem je také upozornit na odlišnost této akce od války v Iráku a Afghánistánu. Obama říká: „So the key point that I want to emphasize to the American people: The military plan that has been developed by the joint chiefs and that I believe is appropriate is proportional. It is limited. It does not involve boots on the ground. This is not Iraq and this is not Afghanistan.” (ř. 24–27)¹⁰⁵. Znovu také zdůrazňuje, že akce není ojedinělým jednáním, ale zapadá do delší a dlouhodobější strategie v boji proti diktátorskému režimu prezidenta Asada (ř. 36–39). Snaží se tedy, aby o vojenském útoku nebylo rozhodováno jako o ojedinělém, ale o jako o jednom z dobře promyšlených kroků, jak Syřany vysvobodit z Asadova područí.

V rozhovoru s prezidentem Obamou pro Fox News o šest dní později se reportér Obamy explicitně ptá na to, čemu ve svých projevech zatím nevěnoval pozornost – následkům útoku (ř. 4–5). Obama chápe následky jako odvetnou akci proti Američanům (ř. 6), kdežto Asad ji vztahuje k situaci v regionu a jeho stabilitě. Schopnosti Asadovy armády provést odvetnou akci považuje Obama za minimální v porovnání ke schopnostem americké armády (ř. 9), respektive kategorie americká armáda disponuje zcela jinými, mnohem většími, schopnostmi v rámci kategoriálních predikátů

---

¹⁰⁴ „Patřím k syrskému lidu, bráním jeho zájmy a nezávislost a nepodlehnu vnějšímu tlaku.“ (Vlastní překlad)

¹⁰⁵ „Takže klíčový bod, který chci zdůraznit americkému lidu: Vojenský plán, který byl vytvořen spoluveliteli a který, jak věřím, je vhodný a přiměřený, je omezený. Nezahrnuje pozemní jednotky. Toto není Irák, ani Afghánistán.“ (Vlastní překlad)

než kategorie syrská armáda. Kategorie syrská armáda naopak disponuje mnohem větší schopnostmi vojenské síly než opozice, než čtyři sta plynem zabitých dětí (ř. 6–8), tedy její schopnosti jsou významné v rámci kategorie syrský národ, nikoliv v mezinárodním měřítku. Spojenci Sýrie sice podle Obamy disponují schopnostmi odvetný útok provést, ale podle Obamy jim scházejí motivace, protože uznávají, že Asad překročil chemických útokem mez mezinárodního práva (ř. 9–10). Tedy kategoriím se srovnatelnými predikáty, jaké má kategorie americká armáda, chybí motivace své schopnosti využít. Moderátor připomíná, že Rusové chtějí donutit Asadův režim, aby umístil chemické zbraně pod mezinárodní dohled (ř. 24–25). Obama se k tomu vyjadřuje tak, že to považuje za výsledek věrohodné hrozby útoku, kterou na režim vyvinul (ř. 30–31), respektive předpovídá sekvenční posloupnost akcí hrozba – ústupek. V zápětí se ho tedy moderátor ptá, zda bude následovat další sekvenční krok v podobě odložení hlasování o útoku v Kongresu (ř. 27). Obama říká, že proces pouze zpomalil, protože není jisté, zda se sekvenční posloupnost, kterou projektoval (jedná se pouze o potencionální sekvenci akcí) uskuteční, zda je možné považovat prohlášení o odevzdání zbraní za věrohodné (ř. 33–35). Obama tedy počítá se dvěma sekvenčními posloupnostmi, preferuje diplomatickou cestu představující výše načrtnutou sekvenční posloupnost, tu je možné z jeho strany pokládat za preferenční organizaci akcí, ale nevylučuje ani vojenskou cestu v podobě presekvence hrozby útoku a sekvence útoku, přičemž v této organizaci není poskytnut prostor syrské straně, aby na tuto hrozbu zareagovala. Zpomalení projednávání případného vojenského útoku ospravedlňuje Obama tím, že považuje útok za reakci na něco, co není přímým ohrožením pro americký lid (ř. 43), respektive nepovažuje za okamžitou potřebu na první část párové sekvence reagovat. Jako další důvod zpomalení tohoto procesu uvádí to, že americký lid není o útoku přesvědčen (ř. 64), čímž připomíná naplnění členského kategoriálního prostředku prezidenta sloužícího zájmům svého lidu.

V tentýž den poskytl Asad americké televizní stanici CBS rozhovor, v němž reaguje na to, co řekl Obama v několika posledních rozhovorech a projevech. Reportér rozhovor kontextualizoval tím, že připomíná, že se rozhovor odehrává v důležitý okamžik, kdy Kongres Spojených států rozhoduje, zda Obamovi potvrdí vojenský zásah v Sýrii (ř. 1–4). Zcela symetricky opačně k Obamově tvrzení, Asad prohlašuje, že Spojené státy „nedodržují mezinárodní právo a pošlapávají Chartu Spojených národů“ (ř. 5–6, vlastní překlad) a lze od nich očekávat jen to nejhorší spojené s „nerozumným útokem a hloupou válkou“ (ř. 12, vlastní překlad). V tomto tedy spatřuje porušení

ustavené mezinárodní normy, ke kterému z pohledu Američanů došlo již samotným útokem. Nikdo nedokáže podle něj odhadnout následky útoku (ř. 14–15), ve stejném duchu hovoří také o odvetné akci, kterou považuje v intencích následků za nepřímou v podobě nestability v regionu. Diskutovat o následcích útoku je podle jeho mínění důležitější, než mluvit o útoku samotném, protože následky mohou být ničivější než útok samotný (ř. 26–29). Zatímco Obama mluví o útoku jako o způsobu, který může sloužit jako varování Asadovu režimu, ale o jeho následcích v regionu se vůbec nezmiňuje, Asad naopak útok jako varování nechápe, považuje ho za čistou agresi, která pouze rozdmýchá nestabilitu v regionu. Navíc Asad označuje útok za přímou podporu místních odnoží teroristické skupiny Al-Káida Jahbat al-Nusra a Islámský stát v Iráku a Sýrii (ř. 32–34), čímž nepřímo upozorňuje na to, že se jedná o stejnou organizaci, která uspořádala útoky z 11. září, a tak zpochybňuje logiku Obamových kroků v širším kontextu americké zahraniční politiky. Svou vládu popisuje jako odpůrce všech zbraní hromadného ničení, přičemž v perspektivě strukturované bezprostřednosti připomíná iniciativu z roku 2003, kdy jeho vláda navrhla OSN, aby celý Blízký Východ byl zbaven zbraní hromadného ničení (ř. 40–42), načež reportér vztahuje tuto iniciativu k jiné Obamou často připomínané události, podpisu Úmluvy o chemických zbraních (ř. 43). Nepodepsání Úmluvy Asad podmiňuje tím, že nepřátelský Izrael má chemické zbraně v držení (ř. 46–47), takže je nucen chránit svou zemi, své lidi proti vnějšímu nebezpečí (opět argumentuje zmíněným standardizovaným relačním párem). Asad používá v rozhovoru často tzv. tautologie, především v případech, kdy popisuje morální rozměr skutečnosti, například říká: „They [nukleární a chemické zbraně hromadného ničení (pozn. K. T.)] are the same, but at the end, killing is killing. Massacring is massacring.“ (ř. 54)¹⁰⁶ Tyto výpovědi říkají velmi málo o sémantice jednotlivých slov, protože odkazují samy na sebe, na podstatu významu, který není v kontextu specifikován. Z jejich užití vyplývá, že Asad předpokládá, že význam těchto slov je zřejmý. Reportér říká, že „svět je přesvědčen, že Sýrie drží chemické zbraně“ (ř. 71, vlastní překlad). Asad se ale v reakci na to ujišťuje, jaký je podle reportéra význam slova svět a s jeho odpovědí se dozvídá, že odpovídá tomu, co Obama nazývá civilizovaným světem (ř. 71–74), světem uznávajícím zákaz použití chemických zbraní. Prohlášení amerických médií o existenci a rozsahu zásob chemických zbraní držných

---

¹⁰⁶ „[Nukleární a chemické zbraně hromadného ničení (pozn. K. T.)] jsou stejné, zabíjení je nakonec zabíjení. Masakrování je masakrování. Někdy můžete zabít desítky tisíc nebo stovky tisíc lidí s velmi primitivní výzbrojí.“ (Vlastní překlad)

Sýrii považuje za nedůvěryhodné a dokládá to historickou zkušeností s podobným prohlášením jako záminkou pro zahájení války v Iráku, které Asad nazývá velkou lží (ř. 98), tehdejší prohlášení se totiž později ukázalo jako nepodložené (ř. 68–70). S událostí spojuje přímo ministra zahraničí Kerryho, který poskytl dle jeho tvrzení v tomto případě falešný důkaz (ř. 100). O útoku chemickými zbraněmi v Ghútě mluví jako údajném, protože podle něho stále není dostupný dostatek důkazů, aby bylo možné prohlásit, co se opravdu odehrálo (ř. 79–80), proto je ochoten s reportérem mluvit pouze o „faktech, nikoliv o virtuálních záležitostech“ (ř. 126, vlastní překlad). To, co představitelé Spojených států podle něj vydávají za nezvratné důkazy, jsou podle něho pouze jejich přesvědčení, čímž upozorňuje na z jeho pohledu nesprávnou kategorizaci těchto názorů jako důkazů, říká: „No, he [ministr zahraničí Kerry (pozn. K. T.)] presented his confidence and his convictions. It's not about confidence, it's about evidence“ (ř. 96–97)¹⁰⁷. Když se reportér Asada dotáže na lítost nad smrtí Syřanů otrávených jedovatým plynem, Asad opět odpovídá tautologií: „Dead is dead, killing is killing, crime is crime. When you feel pain, you feel pain about their family, about the loss that you have in your country, whether one person was killed or a hundred or a thousand. It's a loss, it's a crime, it's a moral issue.“ (ř. 107–109)¹⁰⁸. Asad ale nepovažuje událost za výjimečnou, protože Sýrie podle něho zažívá nerozlišující zabíjení dennodenně (ř. 114–115, 119). Na rozdíl od Obamy, který na událost nahlíží jako na výjimečné zabití velkého počtu civilistů nerozlišujícím způsobem, Asad se na událost dívá v kontextu občanské války, která přináší každodenní daň v podobě civilních obětí. Asad popírá i obvinění Obamy, že bránili v přístupu do zasažených oblastí vyšetřovatelům OSN, naopak říká, že vyšetřovatele do Sýrie pozval a že přišli v den, kdy údajně mělo dojít k útokům (ř. 135–138). Zpochybňuje logičnost americké verze události, tvrdí, že jejich výklad nedrží pohromadě (ř. 140). Z použití chemikálií na vojáky syrské armády obviňuje buď rebely, nebo teroristy, nebo třetí stranu (ř. 149). Vyvrací i americký argument, že rebelové nemají technické možnosti útok provést (ř. 154–160). Usouvztažňuje událost s útokem na syrské město Aleppo, kde podle něj útočili právě rebelové (ř. 161), navíc tvrdí, že existuje video z YouTube, kde útočníci testují zbraně před použitím na civilistech na zvířeti (ř. 161 – 163). Zajímavé je, že odkazuje na

---

¹⁰⁷ „Ne, on [ministr zahraničí Kerry (pozn. K. T.)] představil své přesvědčení a svůj názor. Nejde ovšem o názor, ale o důkaz.“ (Vlastní překlad)

¹⁰⁸ „Mrtvý je mrtvý, zabíjení je zabíjení, zločin je zločin. Pokud cítíte bolest, cítíte bolest ke své rodině, kvůli ztrátě, kterou jste utrpěli ve vaší zemi, ať je zabita jedna osoba, stovky nebo tisíce. Je to ztráta, je to zločin, je to otázka morálky.“ (Vlastní překlad)

videozáznamy, které, jak předtím prohlásil, když se vyjadřoval k tomu, jaké důkazy mají k dispozici Spojené státy, nejsou podle něho důkazem, který je ověřitelný. Nicméně upozornil opět na to, že ta strana, která učiní obvinění, by měla být povinna uvést důkazy svých tvrzení (ř. 167–169), respektive uznává jen sekvenční posloupnost opatření důkazů – obvinění, odmítá opačnou posloupnost těchto akcí. O tom, zda jeho armáda má v držení chemické zbraně ale stále odmítá diskutovat (ř. 199–202, 205–206). Reportér říká, že použití chemických zbraní překračuje únosnou mez (ř. 208). Doplňující otázkou se opět Asad dozvídá, že tuto únosnou mez stanovil svět (ř. 211 – 212), dle západního výkladu je opět myšlen svět civilizovaný. Asad ale říká, že ten, kdo stanovil únosnou mez, je přímo prezident Obama, který má jako prezident Spojených států pravomoc stanovovat meze pouze pro svou zemi (ř. 213 – 214), respektive otázkou zde je, jaké jsou v tomto směru jeho kompetence jako člena této kategorie. Za únosnou mez ze svého pohledu považuje národní suverenitu (ř. 214–215). Aby zdůraznil relativnost pojmu únosná mez pro Spojené státy, připomíná některé historické případy (např. použití bílého fosforu Izraelem v Gaze), kdy byly použity chemické zbraně a Spojené státy to za překročení únosné meze nepovažovaly (ř. 215–216). Následky útoku nevztahuje na svou osobu, ale na celou zemi, na celý národ (ř. 229–230). Dále reportér rozebírá motivace, které mohly Asada přivést k použití chemických zbraní, zoufalost i strašení hrozivými zbraněmi ale Asad odmítá jako nelogické v případě, že jeho armáda dělá pokroky (ř. 235–240). Asad upřednostňuje slovo pokroky a považuje použití slova vyhrávání za nevhodné, protože naznačuje, že jsou s vymýcení terorismu v zemi hotovi (ř. 246–247). Plán na vyřešení konfliktu podle Asada obnáší především zastavení přílivu teroristů ze zahraničí, následné zahájení dialogu o budoucnosti Sýrie a sestavení prozatímní vlády (ř. 270–276). Předpokladem k politickému vyjednávání je ale podle Asada to, aby rebelové složili zbraně, na což reportér reaguje tak, že rebelové nemohou složit výzbroj, pokud ji nesloží sama armáda (ř. 280–284). Asad ale dodává, že výzbroj armády je legální, na rozdíl od výzbroje rebelů (ř. 288–289), čímž upozorňuje na to, že držení a používání zbraní je v kompetenci členů kategorie voják armády, nikoliv rebel. Co se týče hlasování o útoku v Kongresu, připomíná Asad opět, že reprezentanti lidu slouží lidu, takže by nesouhlas lidu s válkou měl být brán v potaz, zejména pokud není opřen o dostatečné důkazy (které by měly být prezentovány reprezentantům lidu) a jeho provedením bude podpořena organizace, která spáchala útoky z 11. září (ř. 294–310). Asad také projevuje své zklamání z Obamovy administrativy, která není z jeho pohledu příliš odlišná od té Bushovy (ř. 304 – 306). Na otázku, co by Američané měli očekávat,

že přijde po útocích, odpověděl Asad: „You should expect everything. Not necessarily through the government, the governments are not the only player in this region. You have different parties, different factions, you have different ideologies; you have everything in this region now.” (ř. 354–356)¹⁰⁹. Toto vyjádření ale odmítá blíže vysvětlit, protože se nepovažuje za věštce (ř. 361), tedy nechápe sebe jako člena kategorie, v jehož kompetenci by bylo předpovídání budoucnosti. Neočekávané útoky z 11. září chápe jako porušení pravidla, jak obchodovat s teroristy (ř. 365–368), tedy na rozdíl od výkladu událostí Bushovou administrativou, která v podstatě mluvila pouze v přítomném čase a nepřipouštěla, že útoky by mohly být důsledkem nějakého jednání v minulosti, Asad útoky považuje za následky amerického jednání. Reportér také uvádí, že podle jeho údajů asi 80 % lidí bojujících proti Asadovu režimu nejsou teroristé, jsou to Syřané (ř. 383–384). Asad se ale brání tím, že nezáleží na národnosti rebelů, ale na ideologii, která je spojena s teroristickou organizací Al-Káida (ř. 389). Boj chápe jako nerovný, protože se neodehrává mezi armádami dvou zemí (členy kategorie armáda), ale mezi armádou a teroristy (dvěma různými kategoriemi) (ř. 484–487). Asad odmítá interpretovat občanskou válku v Sýrii jako náboženskou válku (ř. 406) i jako konflikt mezi sunnity a šíity (ř. 441–442), nepřipouští také, že se jedná o boj obyvatel proti jeho rodině, která patří k sektě alavitů (ř. 461–465). Asad také pochybuje, že by v jeho zemi pokračovalo tzv. arabské jaro, protože pokud by neměl veřejnou podporu, nemohl by ve funkci prezidenta v době krize tak dlouho setrvávat a jeho armáda tak dlouho odolávat přílivu teroristů (ř. 452–455), vnější podpora dle jeho mínění nikdy nemůže nahradit podporu vnitřní (ř. 576). Sám se nepovažuje za superhrdinu (ř. 465) a jeho armádu tvoří lidé, nikoliv roboti (ř. 467), respektive základ vidí v tom, že brání svůj vlastní lid jako demokratický vůdce s lidskými vlastnostmi, neutlačuje ho jako nelidský diktátor. Své setrvání ve funkci chápe jako povinnost sloužit lidu, pokud by ji opustil bez uvedení relevantního důvodu, dopustil by se velezrady (ř. 527–531), přestože někteří zahraniční představitelé mu odstoupení nabízeli (ř. 549–551). Válku nepovažuje za válku osobní, ale za válku své země, říká: „Yeah, but it’s not about me, again, this fight is not my fight, it’s not the fight of the government; it’s the fight of the country, of the Syrian people. That’s how we look at it. It’s not about me.” (ř. 553–555)¹¹⁰. Válku tedy Asad

---

¹⁰⁹ „Měli byste očekávat vše. Ne nutně prostřednictvím vlády, vlády nejsou jediným hráčem v tomto regionu. Máme různé strany, různé frakce, vy máte různé ideologie, máte teď vše v regionu. (Vlastní překlad)

¹¹⁰ „Ano, ale nejde o mě, opět tento boj není můj boj, to není boj vlády, to je boj země, syrského lidu. Tak na to pohlížíme. Nejde o mě.“ (Vlastní překlad)

popisuje jako konflikt jeho národa s teroristy, nikoliv jako válku o udržení svého režimu. Prodlužování občanské války je podle něj způsobeno vnějším zásahem Spojených států a petrodolarových států (ř. 410–412). Tvrdí, že ti, co na začátku občanské války protestovali proti jeho vládě, bojují teď na jeho straně (ř. 599–604), mluví tedy o přesunutí členů ze kategorie bojovník proti režimu ke kategorii bojovník s režimem. Asad tvrdí, že jeho režimu se dostává jednak materiální spolupráce od některých spojenců, jednak politické podpory, mezi těmito dvěma věcmi ale vidí rozdíl a připomíná, že je nelze směřovat (ř. 430–432), protože spolupráce na základě dohod je záležitostí každé země bez závislosti na období nepokojů (ř. 438–440). Tvrdí, že Američané (mluví o nich v rámci kategorie oni) jsou tak neúspěšní ve válkách, které vedou, protože tyto války se zakládají na špatných informacích (ř. 515–516), protože nedostatečně znají místní kontext situace, jako svou výhodu při kategorizaci tedy pokládá znalost lokálního kontextu, Asad říká: „So, whether they believe or not, this is not reality. I have to be very clear and very honest. I'm not asking them to believe if they don't want to believe. This is reality, I'm telling you the reality from our country. We live here, we know what is happening, and they have to listen to people here. They cannot listen only to their media or to their research centers. They don't live here; no one lives here but us. So, this is reality. If they want to believe, that's good, that will help them understand the region and be more successful in their policies.” (ř. 516–522).¹¹¹ Reportér srovnává Asada a jeho otce, jehož armáda provedla v roce 1982 masakr členů Muslimského bratrstva ve městě Hamá, reportér se dotazuje, zda krutost zdědil po svém otci (ř. 584–586). Asad mu odpovídá, že krutost není vlastností jeho povahy, ale inherentní vlastností války, že mírná válka je protimluv a opět používá tautologii. Říká: „I don't know what you mean by ruthlessly, I've never heard of soft war. Have you heard about soft war? There's no soft war. War is war. Any war is ruthless.” (587–588).¹¹² Jeho otec ho dle jeho slov ovlivnil v tom, jak být nezávislý, bojovat s terorismem a bránit svou zemi a lid (ř. 607–608). Reportér říká, že při svém vstupu do funkce byl Asad vnímán jako naděje, symbol reformy v zemi, tato naděje ale pominula (ř. 609–610). Asad opět připomíná, že reportér se na problematiku dívá očima

---

¹¹¹ „Takže ať už tomu věří, či ne, toto není skutečnost. Musím se vyjádřit velmi jasně a velmi čestně. Nežádám je, aby věřili něčemu, čemu nechtějí věřit. Toto je skutečnost. Říkám vám o skutečnosti z naší země. Žijeme zde, víme, co se děje, a musíme naslouchat lidem zde. Nemohou naslouchat jen svým médiím nebo výzkumným centrům. Nežijí zde, nikdo jiný než my tu nežijí. Takže to je skutečnost. Pokud chtějí věřit, je to dobře, pomůže jim to porozumět regionu a být úspěšnějším ve své politice.“ (Vlastní překlad)

¹¹² „Nevím, co myslíte tím krutě, nikdy jsem neslyšel o mírné válce. Slyšel jste o mírné válce? Neexistuje žádná mírná válka. Válka je válka. Každá válka je krutá.“ (Vlastní překlad)

Západu, který ho takto označoval, pro něj je ale relevantní pouze to, jak ho označuje syrský lid (ř. 614–618). Reportér tvrdí, že v současnosti je na Západě kategorizován jako řezník, je srovnáván s nejhoršími světovými diktátory (ř. 619–621). Asad se ujímá kategorizace řezník a vysvětluje, že se jedná o západní náhled na jeho osobu, která může být viděna ve zcela jiném světle ze syrského lokálního kontextu. Říká: „First of all, when you have a doctor who cut the leg to prevent the patient from the gangrene if you have to, we don't call butcher; you call him a doctor, and thank you for saving the lives.” (ř. 622–624)¹¹³. Asad se tedy v roli prezidenta kategorizuje jako lékař, který zbavuje svůj lid nemoci, která ničí tělo pacienta, jehož život se lékař snaží zachránit i za cenu toho, že o některé části těla nemocný přijde. Asad je vystudovaný lékař, a tento obraz je tedy víc než jen metaforou. V závěrečné části rozhovoru se diskuze věnuje rozlišení teroristů od opozice. Reportér Asada obviňuje z toho, že nepřiznává, že by v jeho státě existovala proti němu opozice (ř. 633–634). To Asad nepřipouští a uznává, že opozice ve státě existuje (ř. 635–637). Opozice je podle Asada politické hnutí, které usiluje o politické reformy, nikoliv o bezhlavé zabíjení civilistů jako teroristé (ř. 639–640). Z jeho pohledu nesprávnou kategorizaci „dvojích standardů“ demonstruje na západním světě, který by musel opozicí nazvat rebely řádící v posledních letech v Londýně a útočníky z 11. září (ř. 639–648). Asad říká: „Why should you use a term in the United States and England and maybe other countries and use another term in Syria? This is a double standard that we don't accept.” (ř. 648–650)¹¹⁴. Teroristé v jeho zemi žijí zaostalým způsobem, nedovolují dívkám navštěvovat školy, mužům, aby se oholili, a přikazují ženám, aby se zahalovaly od hlavy k patě (ř. 653–656). Stejnou charakteristiku teroristů po 11. září prosazoval také G. W. Bush.

Tentýž den poskytuje rozhovor americké televizní stanici NBC také prezident Obama. Obama reaguje na to, že syrský ministr zahraničí oznámil, že Sýrie zvaží zpřístupnění mezinárodní inspekce na svůj chemický arzenál (ř. 1–3). Obama to hodnotí sice s rezervou (zhodnocením předchozích zkušeností s popíráním toho, že mají zásoby chemických zbraní a dosavadní délky vyjednávání, ř. 10–12), ale zároveň jako potencionálně dobrý vývoj (ř. 4–6) a zopakuje svou preferenci diplomatického řešení (ř. 8–9). Toto zvažování přistoupení k Úmluvě ze strany Sýrie Obama chápe jako důsledek

---

¹¹³ „Tak zaprvé, když máte doktora, který usekne nohu pacientovi, aby ji ubránil od gangrény, pokud bude muset, nenazýváme ho řezníkem, nazýváte ho doktorem a děkujete mu za záchranu životů.“ (Vlastní překlad)

¹¹⁴ „Proč bychom měli používat jeden výraz ve Spojených státech a Anglii a možná v dalších zemích a jiný výraz v Sýrii? Toto jsou dvojí standardy, které nepřijímáme.“ (Vlastní překlad)

americké hrozby útoku podpořené zapojením řady dalších států, jak již řekl dříve (ř. 14–16). Reportérka se snaží odkazem na omezenost útoků upozornit na neočekávatelné následky, o kterých mluvil Asad, ale Obama chápe následky jako odvetu. Díky vynikajícím schopnostem americké armády vyřeší vojenská akce problém bez jeho další eskalace (ř. 27–28). Obama také reaguje na popud reportérky na Asadovo prohlášení, že Američané mají po útoku očekávat vše, spojené reportérkou s prohlášením některých kongresmanů, kteří upozorňují na to, že Obama nemá připravený plán na období po útoku (ř. 34–36). Obama reaguje tím, co již v předchozích rozhovorech řekl, mluví o tom, jaké schopnosti a motivace má Sýrie a její Spojenci provést odvetný útok, který považuje za nepravděpodobný (ř. 37–48). Dále se rozhovor stáčí okolo tématu, jak bude vypadat samotná americká vojenská akce. Její označení ministrem zahraničí Kerrym jako účelné a zároveň omezené totiž reportér považuje za téměř významový protiklad (ř. 49–50). Obama útoky popisuje jako úměrné americké armádě jako největší armádě světa (ř. 55–57) a opět mluví o úměrnosti útoků ve vztahu k Sýrii, o nichž již mluvil u předešlé příležitosti. Zákaz používání chemických zbraní, který má útok posílit, chápe jako ochranu domácích civilistů, amerických vojáků na světových bojištích a případně civilistů po celém světě, jichž by se mohl chemický útok dotknout v budoucnosti (ř. 62–67), rozšiřuje tedy kategorii potencionálních obětí a zasažených chemického útoku na maximum. Přestože Kerry se od prvního svého projevu kategorizoval v morálních intencích jako otec sledující pohnutě utrpení dětí, Obama tuto kategorizaci nikdy neupřednostňoval, morální perspektivu pohledu na útok nepřijímá, ani když se na ni reportér přímo nedotáže: „When you saw those videos, and I assume you have, can you tell me your reaction to them not just as a president, but as a father?“ (ř. 68–69)¹¹⁵ Obama v odpovědi od líčení události z pohledu otce ustupuje, jako klíčové pro ochranu lidských práv hodnotí prosazování mezinárodní normy zakazující použití chemických zbraní (ř. 76–82). Reportérka se ho ptá, zda bude jednat i bez souhlasu Kongresu (ř. 89–91), respektive předjímá sekvenční vývoj. Obama ale říká, že se ještě nerozhodl, přestože věří, že dát rozkaz k útoku je pouze v jeho kompetencích, vzhledem k tomu, že nejde o přímou hrozbu pro Spojené státy a většina Američanů útok neschvaluje, stále svoje kroky promýšlí (ř. 92–95, 100–102). Uznává, že veřejnost silně nesouhlasí s provedením útoku, a aby ještě posílil své pochopení pro zájmy lidu, představuje jako někoho, kdo nesouhlasí s útokem (jako členku kategorie národ), svou ženu (ř. 96–97).

---

¹¹⁵ „Když jste viděl ty videa, a předpokládám, že ano, můžete mi říci Vaší reakci na ně, ne jako prezident, ale jako otec?“ (Vlastní překlad)

Ve svém projevu k veřejnosti 10. září Obama připomíná i to, co předcházelo útoku v Sýrii. Mluví o „sérii poklidných protestů proti represivnímu režimu Bašára Asada“, které se změnilly v „brutální civilní válku“ (ř. 2–3, vlastní překlad). Poté bilancuje počet zabitých a uprchlých Syřanů (ř. 3–4). 21. srpen, datum chemického útoku v Ghútě, považuje Obama za radikální změnu (ř. 8–9), která konflikt z domácí záležitosti změnila na událost mezinárodní pozornosti, respektive z kategorie událost domácího významu se přesunula do kategorie událost mezinárodního významu. Důvodem změny podle něj bylo použití chemických zbraní, Obama říká: „On that terrible night, the world saw in gruesome detail the terrible nature of chemical weapons, and why the overwhelming majority of humanity has declared them off-limits – a crime against humanity, and a violation of the laws of war.” (ř. 12–15)¹¹⁶. Z hlediska strukturované bezprostřednosti klade Obama tuto událost v sekvenční posloupnosti za půl století budovaným mezinárodním zákazem použití chemických zbraní, které zabíjely jedovatým plynem v první a druhé světové válce i americké vojáky. Říká: „In World War I, American GIs were among the many thousands killed by deadly gas in the trenches of Europe. In World War II, the Nazis used gas to inflict the horror of the Holocaust.” (ř. 15–17)¹¹⁷ Tato historická paralela, která usouvztažňuje dva největší konflikty novodobých dějin s chemickým útokem v Ghútě, má upozornit jednak na nerozlišující charakter použití zbraní, jednak na významnost útoku vůbec. Zmínit je ale třeba nejen to, co v tomto smyslu zmíněno bylo, ale i to, co zde úmyslně absentuje, například, že nerozlišující charakter chemických zbraní není spojován s americkým shovením první atomové bomby na Hirošimu a Nagasaki. Zákaz chemických zbraní chápe Obama jako výsledek, na němž civilizovaný svět spolupracoval a také se k jeho dodržování smluvně zavázal (ř. 18–19). Na toto historické zakotvení události již přímo navazuje rekapitulace dění zachyceného po útoku. Důkazy, že se útok odehrál, což považuje Obama za nezpochybnitelné, vystupují také jako důkazy pro to, že útok spáchal Asadův režim. Obama říká: „No one disputes that chemical weapons were used in Syria. The world saw thousands of videos, cell phone pictures, and social media accounts from the attack, and humanitarian organizations told stories of hospitals packed with people who had symptoms of poison gas. Moreover, we know the Assad

---

¹¹⁶ „Tuto strašnou noc svět viděl do hrůzného detailu odpornou podstatu chemických zbraní, a proč to drtivá většina lidstva prohlásila za překračující nejzazší hranici – za zločin proti lidskosti a porušení válečných práv.“ (Vlastní překlad)

¹¹⁷ „V první světové válce byli američtí vojínové mezi mnoha tisíci zabitými smrtícím plynem v evropských zákopech. V druhé světové válce nacisté použili plyn k vytvoření hrůzy holocaustu.“ (Vlastní překlad)

regime was responsible.” (ř. 22–26)¹¹⁸. Obama kategorizuje Asada jako diktátora, jehož kategoriálně vázanou aktivitou je páchat zvěrstva, nerozlišující útoky chemickými zbraněmi (ř. 34–35). Pokud bude civilizovaný svět podle Obamy tuto kategorizaci přehlížet, a tím pádem i tolerovat, odvracet od zvěrstev svůj zrak, pak tím dopustí, že útoky chemickými zbraněmi (i jinými zbraněmi hromadného ničení) bude praktikovat stále více diktátorů a chemické zbraně se budou moci rozšířit i mezi teroristy (ř. 40–43). Účelem amerického vojenského útoku na Sýrii by bylo dát najevo, že tato kategorizace nebude tolerována a technicky bude diktátorský režim oslaben chemický útok vůbec provést (ř. 51–53). Obama vysvětluje přenesení rozhodnutí o útoku na Kongres. Poslední roky totiž pociťuje přílišné uzurpování rozhodovací moci prezidentem jako vrchním velitelem armády a vytlačení reprezentantů lidu z podílu na těchto rozhodnutích (ř. 58–61). Obama tedy tímto deklaruje, že obě kategorie jsou členskými kategoriálními predikáty vázány sloužit lidu, ale v posledních letech měla příležitost se v tomto uplatnit pouze jedna kategorie. Obama zdůrazňuje, že obě kategorie jsou v rámci zahraniční politiky součástí souboru jeden národ a obě jsou součástí demokratického uspořádání jednoho státu. Obama také protikladně k Asadově kategorizaci, považuje sebe za člena kategorie prezident, který ukončuje války, nikoliv za člena kategorie prezident, který války rozpoutává (ř. 62–64). Obama reaguje na námitku, že svým útokem podpoří extrémisty bojující proti Asadovi, mimo jiné i členy Al-Káidy, ale naopak neprovedení útoku považuje za impuls pro tuto teroristickou organizaci k uplatnění své vzrůstající síly v stále chaotičtější situaci v Sýrii (ř. 90–91). Obama říká, že mnoho lidí mu psalo v dopisech, že Spojené státy by neměly být policistou světa (ř. 95–96). Jedná se o velmi zajímavou kategorizaci, v níž jsou kategorizovány Spojené státy vzhledem ke své zahraniční politice (ř. 97–98). Obama tuto kategorizaci zcela neodmítá, ale považuje ji za kategorizaci spojenou s krajní mezinárodněpolitickou situací a uvádí, že primárně prosazuje diplomatickou cestu a sankce, čímž nepřímou říká, že v kompetencích policisty je vždy třeba zasahovat silově a že tuto variantu chápe jako krajní v případě, že mírové metody vyjednávání selžou (ř. 117–119). Někdy podle něho totiž nejsou nevojenské způsoby prosazování pořádku, například rezoluce a veřejné odsouzení činů, dostačující (ř. 127–128). Neodvracet zrak od toho, co páchají diktátoři, chápe Obama za národní povinnost (ř. 129–131), i když je

---

¹¹⁸ „Nikdo nezpochybňuje, že chemické zbraně byly v Sýrii použity. Svět viděl tisíce videí, fotek z mobilních telefonů a popisů na sociálních médiích z útoku, pracovníci humanitárních organizací vyprávěli příběhy o nemocnicích přeplněných lidmi, kteří měli příznaky otravy plynem. Navíc víme, že Asadův režim byl za to zodpovědný.“ (Vlastní překlad)

nad možnostmi Spojených států vyřešit svým zásahem každý spor na světě (ř. 136–137), staví tak zemi do role ochránce globální bezpečnosti. Říká: „My fellow Americans, for nearly seven decades, the United States has been the anchor of global security. This has meant doing more than forging international agreements – it has meant enforcing them.” (ř. 120–122)¹¹⁹. Obama oslovuje Američany jako přátele, pod tímto oslovením je zjevná snaha po sjednocení rozporů mezi obyvatelstvem, potažmo jeho reprezentanty v Kongresu. Obama říká: “And so, to my friends on the right, I ask you to reconcile your commitment to America’s military might with a failure to act when a cause is so plainly just. To my friends on the left, I ask you to reconcile your belief in freedom and dignity for all people with those images of children writhing in pain, and going still on a cold hospital floor.” (ř. 123–127)¹²⁰. Citací prezidenta Roosevelta, který za druhé světové války usiloval o zrušení amerického izolacionismu, Obama dává najevo, že Spojené státy nemohou stát mimo světové dění a nezasahovat do něj (ř. 131–134). Spojené státy označuje za výjimečnou zemi, která nikdy nedovolí ztratit ze zřetele základní pravdu (ř. 139–141), čímž odkazuje na dříve řečené, na ochranu mezinárodních norem a norem lidskosti.

11. září poskytl prezident Obama rozhovor zpravodajské televizi CBS News, v němž stále připomíná, že není jisté, zda návrh Sýrie na předání chemických zbraní pod mezinárodní inspekci, bude uskutečněn a že dříve, než budou podniknuty další kroky (ř. 19–21), nechce představovat další postup, protože to považuje za předčasné (ř. 37), ale připouští, že by Spojené státy podnikly útok, pokud by ze strany Sýrie nebyl zaznamenán žádný posun v této věci (ř. 40–41). Předání a zničení chemických zbraní vlastněných Sýrií by podle Obamy mohlo znamenat první krok v řešení základního problému občanské války v Sýrii, říká: „. But this may be a first step in what potentially could be an end to terrible bloodshed, and millions of refugees throughout the region – that is of deep concern to us and our allies.” (ř. 32–34)¹²¹. Reportér zprostředkovává Asadovo vyjádření k následkům útoku z rozhovoru se CBS, kdy podle reportéra Asad prohlásil, že Spojené státy mají očekávat neočekávatelné a později, že podobně

---

¹¹⁹ „Mí milí Američané, po skoro sedm desetiletí Spojené státy představují oporu globální bezpečnosti. To znamená více než jen vytváření mezinárodních dohod – to znamená prosazovat je.“ (Vlastní překlad)

¹²⁰ „A tak mí přátelé napravo, vyzývám vás, abyste sladili svůj závazek k americké vojenské moci s neúspěchem jednat, když důvod je tak zjevně správný. Mí přátelé nalevo, vyzývám vás, abyste sladili svou víru ve svobodu a důstojnost pro všechny s těmi obrázky dětí svěřejících se v bolesti a utichajících na studené nemocniční podlaze.“ (Vlastní překlad)

¹²¹ „Ale může to být prvním krokem v tom, co by mohlo být potenciálně koncem hrozného krveprolití a miliónů uprchlíků v celém regionu, to je v našem nejhlubším zájmu a zájmu našich spojenců.“ (Vlastní překlad)

neočekávatelné byly i útoky z 11. září (ř. 56–59). Obama prohlašuje, že chápe toto vyjádření jako hrozbu, která ovšem v jeho očích není věrohodná, co se týče jejího uskutečnění (ř. 60–61). Připouští ale, že potenciálně zranitelní mohou být k odvetným akcím zástupci Spojených států v regionu (ř. 67–68). Reportér dál zprostředkovává Asadův názor, že důkazy byly sice popsány, ale nebyly Američanům přímo ukázány (ř. 72–74). Obama odmítá, že by jeho administrativa nechtěla důkazy Američanům ukázat, neutajené důkazy zpřístupnila veřejnosti a utajené zástupcům lidu v Kongresu (ř. 75–76). Problém ale nevidí v tom, že by byl k dispozici nedostatek důkazů, věří, že nikdo nemůže popírat, že útok byl proveden a že způsob, kterým byl proveden, naznačuje, že za ním stojí Asadova armáda, ale problémem, který označuje za naléhavý, je, jak mezinárodní komunita na tyto důkazy odpoví (ř. 85–88). Obama se tedy v této části rozchází s Asadem v tom, že považuje fázi získávání a ověřování důkazů za ukončenou, kdežto Asad nikoliv, proto Asad rozporuje logičnost Obamova postupu, který podle něj obvinil jeho režim ze spáchání útoků dříve, než byly dostupné důkazy z místa činu. Obama také přiznává, že důvod, proč přenesl jednání o chystané vojenské akci na Kongres, bylo, že chtěl umožnit delší rozvažování nad tématem na vnitrostátní i mezinárodní úrovni (ř. 89–90). Zároveň doufá, že přesvědčí kongresmany i lid k tomu, že útok je lepší než nicnedělání, říká: „Then hopefully people will recognize why I think this is so important. And that we should all be haunted by those images of those children that were killed. But more importantly, we should understand that when we start saying it's okay to, or at least that there's no response to the gassing of children, that's the kind of slippery slope that leads eventually to these chemical weapons being used more broadly around the world. That's not the kind of world that we want to leave to our children.” (ř. 102–107)¹²²

6.3.3 Třetí část mediální dialogické sítě – přistoupení k Úmluvě o chemických zbraních, prověření slibu

13. září poskytl prezident Asad rozhovor americké televizní stanici Rossiya 24 a tiskové agentuře SANA. Hned zpočátku rozhovoru je tematizováno jeho rozhodnutí, že

---

¹²² „Pak doufám lidé uznají, proč si myslím, že je to důležité. A že bychom měli být všichni pronásledováni těmi obrázky těch dětí, které byly zabity. Ale co je ještě důležitější, že bychom měli pochopit, že když to začneme schvalovat, nebo pokud to budeme ignorovat, že se zplynovávají děti, ocitneme se na šikmé ploše, která povede eventuálně k tomu, že tyto chemické zbraně budou používány po celém světě. To není druh světa, který chceme zanechat svým dětem.“ (Vlastní překlad)

se Sýrie připojí k Úmluvě o zákazu chemických zbraní. Asad toto rozhodnutí nepokládá za překotné, jak ho označuje reportér, ale za vyústění dlouhodobé snahy (kterou zahájila v roce 2003 jeho již zmíněná iniciativa), aby se Blízký východ zbavil zbraní hromadného ničení (ř. 3–8), respektive nechápe tento krok jako odpověď na bezprostřední ohrožení připravovanou vojenskou akcí Spojených států, ale jako odpověď na dlouhodobou nestabilitu v regionu, přičemž po americkém útoku akutně hrozí, že tato situace eskaluje, říká: „We believe that a war on Syria shall be destructive to the region and embroil it in a quagmire of instability for decades or generations to come.“ (ř. 11–13)¹²³. Za důležitou Asad také považuje ruskou roli, která přispěla k uskutečnění tohoto kroku (ř. 13–18). Americké chápání této akce jako druhé části sekvenčního páru po jejich hrozbě označuje za součást americké propagandy, která spočívá ve vlastní kategorizaci Spojených států jako vítězů (ř. 22–23), vysvětluje, že ve skutečnosti je toto rozhodnutí založeno na přesvědčení Syřanů a vychází z důležité role Ruska v této iniciativě (ř. 24). Poté Asad popisuje, jak vypadá plán přístupu k úmluvě (ř. 33–40), nicméně nechápe proces jako jednostranný, ale jako závislý na tom, zda Spojené státy ustoupí od své politiky založené na výhrůžkách a přestanou podporovat teroristy (ř. 40–44). Další otázka reportéra směřuje na Izrael jako zemi, která sice podepsala Úmluvu, ale neratifikovala ji (ř. 54–55). Asad tvrdí, že v tomto směru prosazuje stále to samé – aby se všechny země na Blízkém Východě, včetně Izraele, zbavily zbraní hromadného ničení v zájmu stability regionu (ř. 56–61). Dále Asad říká, že bylo prokázáno, že útoky v Aleppu z března 2013 provedli teroristé, dalším úkolem je podle něho zjistit, kdo jim zbraně dodal, aby tyto země mohly být hnány k odpovědnosti za útok (ř. 66–78). Na rozdíl od Obamy tedy chce hnát k odpovědnosti podporovatele teroristů v regionu. V současnosti se podle Asada teroristé snaží vyvolat provokacemi americkou vojenskou akci, aby se stal region ještě méně stabilním a zranitelným vůči jejich ničení a sabotážím (ř. 125–129). Asad tvrdí, že teroristé nesloží zbraně ani těm, kteří jim je poskytli (ř. 88–90). Z podpory teroristů viní Asad Západ, říká: „All countries claim that they do not cooperate with terrorists, yet we know for certain that the West provides them with logistical support, claiming that it is a non-lethal military support or humanitarian aid.“ (ř. 81–84)¹²⁴. Opět Asad odmítá i

---

¹²³ „Věříme, že válka v Sýrii bude destruktivní k regionu a zatáhne ho do začarovaného kruhu nestability na dlouhé desetileté nebo na nadcházející generace.“ (Vlastní překlad)

¹²⁴ „Všechny země tvrdí, že nespolupracují s teroristy, zatím víme, že určitě Západ jim poskytuje logistickou podporu a zároveň tvrdí, že to není smrtonosná vojenská podpora, nebo že je to humanitární pomoc.“ (Vlastní překlad)

podezření, že chemické zbraně byly použity bez jeho vědomí, považuje to opět za součást americké propagandy a spojuje to s „velkou lží“ ospravedlňující válku v Iráku (ř. 95). Na závěr Asad shrnuje svůj názor na poskytnutí důkazů o tom, že jeho režim spáchal útok ze strany Spojených států: “They failed to produce any evidence, not to Congress or the media; hence they did not present any proof to their own people or even to Russia with whom they are currently holding talks or any other country for that matter. (...) The rhetoric used was unconvincing which placed this American administration in a difficult position domestically. They were less skillful than Bush’s administration that could convince part of the world of their lies. This administration could not even persuade its own allies of its lies. Therefore these allegations bear no value; they are unrealistic and uncredible.” (ř. 108–110, 114–118)¹²⁵.

V tentýž den byl Obama pozván do pořadu This Week televizní stanice ABC. V rozhovoru s reportérem řekl, že Spojené státy jsou po dvou týdnech v lepší pozici, než v jaké byly, předtím než Sýrie začala zvažovat připojení k Úmluvě o chemických zbraních (ř. 7). Hlavním cílem hrozby ze strany Spojených států podle Obamy bylo ujistit se, že událost, která se odehrála 21. srpna v Ghútě, se již znovu neodehraje (ř. 9–15). Obama se vyjadřuje o syrské reakci na prvotní americké zděšení po útoku, říká: „This event happens, and the initial response is the Syrians act as if they don’t know anything about it. At that point, they’re not even acknowledging that they’ve got chemical weapons.” (ř. 15–17)¹²⁶. Obama tvrdí, že přestože Spojené státy nemají žádnou záruku, že k procesu přístupu k Úmluvě ze strany Sýrie a postupnému zbavení jejich chemických zbraní opravdu dojde, jedná se o obdivuhodný posun během několika týdnů (ř. 25–27). Obama mluví o základním konfliktu v Sýrii, který podle něj vznikl díky Asadovým odpovědím na mírové protesty (ř. 28–29), uvádí také, že tento konflikt si doposud vyžádal na 100 000 mrtvých a šest miliónů uprchlíků (ř. 30), zároveň dodává, že do tohoto konfliktu Spojené státy vstoupit nechtějí (ř. 30–31), pouze uvažují o tom, že by iniciovaly politickou dohodu, která by pomohla konflikt vyřešit (ř. 39–40) takovým způsobem, aby všechny strany byly spokojené (ř. 68–70). Obama mluví o potřebě spolupráce mezi ním a ruským prezidentem Putinem (ř. 56–57), který má podle

---

¹²⁵ „Selhali při vytváření jakéhokoliv důkazu určeného nejen Kongresu a médiím, ale nepředstavili žádný důkaz ani svým vlastním lidem, ani Rusku, s kterým v současnosti vedou rozhovory, ostatně jako jakékoliv jiné zemi. (...) Použití této rétoriky bylo nepřesvědčivé, což dostalo americkou vládu do složitě vnitrostátní pozice. Byli méně zruční než Bushova administrativa, která mohla část světa přesvědčit o svých lžích. Tato administrativa by nemohla přesvědčit ani své vlastní spojence o svých lžích. Proto tato nepodložená obvinění nemají žádnou hodnotu, jsou nerealistické a nedůvěryhodné.“ (Vlastní překlad)

¹²⁶ „Tato událost se stala a prvotní odpověď byla taková, že se Sýřané se chovali, jako kdyby o tom nic nevěděli. V tomto momentě dokonce neuznali ani, že mají chemické zbraně.“ (Vlastní překlad)

něj stejný zájem na předcházení chaosu v regionu a vymýcení terorismu (ř. 65–66), a oceňuje jeho zapojení do řešení konfliktu (ř. 76). Obama se ovšem domnívá, že situace v Sýrii se nemůže změnit, pokud Asad zůstane u moci (ř. 66–67). Zároveň ale považuje odstranění chemických zbraní za nejdůležitější úkol, protože se dotýká amerických národních zájmů (ř. 101–102). Dodává, že co se týče Íránu, závody v nukleárním zbrojení představují mnohem závažnější problém pro Spojené státy než to, že Sýrie má v držení chemické zbraně (ř. 129–131). Domnívá se ale, že po tom, co Asadův režim spáchal, bude obtížné, aby znovu získal důvěru svých lidí, říká: „And it is hard to envision how Mr. Assad regains any kind of legitimacy after he’s gassed, or his military has gassed, innocent civilians and children.” (ř. 107–109)¹²⁷. Jednání s Putinem na jednu stranu chápe jako tradiční kontakt mezi vrcholnými představiteli těchto mocností od dob studené války, říká: „And I think that that’s always been the experience of– U.S. presidents when we’re interacting with – first, Soviet leaders, and now Russian leaders.” (ř. 84–86)¹²⁸, na druhou stranu upozorňuje, že dnes již není studená válka (ř. 91–92), že poměry jsou v mnohém nové, což je v přímém rozporu s Asadovým pohledem na věc z předchozích rozhovorů. Na závěr se Obama ještě vyjadřuje ke své domácí kritice, které se dle jeho mínění dotýká hlavně jeho politického stylu, nikoliv správností politických kroků, což považuje za zásadní (ř. 161–168).

V rozhovoru poskytnutém televizi Fox News 18. září Asad vysvětluje, proč se rozhodl přistoupit k Úmluvě o chemických zbraních, která zahrnuje zákaz užití, výroby, distribuce, skladování chemických zbraní a příkaz k jejich zničení (ř. 9–11). Neobtížnější fází podle něho bude zničení zbraní, které je finančně velmi náročné a zatěžuje životní prostředí (ř. 69–70, 77–78). Asad ale se ale domnívá, že celý proces jde zvládnout v navrženém časovém rámci (ř. 134–136), protože reportér připomíná, že proces trávající roky může v této situaci působit jako hra či úskok (ř. 146). Reportér říká, že prezident Obama a ministr Kerry řekli, že Asad ohledně držení chemických zbraní opakovaně lže (ř. 24–25) a to, že Sýrie má zásoby chemických zbraní přiznal až v rozhovoru s ruskou televizí Rossiya 24 (ř. 26–27). Asad odmítá, že by někdy lhal, pouze přiznává, že záležitost byla do okamžiku přistoupení země k Úmluvě chápána jako utajená syrská záležitost, k níž se on ani další vysocí syrští představitelé nevyjadřovali, takže považuje prohlášení Spojených států za lživé (ř. 30–31). Reportér

---

¹²⁷ „A je těžké si představit, jak pan Asad znovuzíská nějakou legitimitu, poté co zplynoval, nebo jeho armáda zplynovala, nevinné civilisty a děti.“ (Vlastní překlad)

¹²⁸ „A já myslím, že to bylo vždy zvykem amerických prezidentů, když jsme jednali nejprve se sovětskými lídry a teď s ruskými lídry.“ (Vlastní překlad)

připomíná, že mezi představiteli Západu je patrné podezření, zda se nejedná pouze o zdržovací taktiku (ř. 39–40). Asad toto nařčení opět odmítá, protože říká, že se smlouvou země zaváže k plnění určitého mechanismu a že ho plnit bude (ř. 44–47). Svoji důvěryhodnost zakládá na důvěře syrského lidu, nikoliv na důvěře ze strany západních politiků (ř. 49–50). Reportér se dotazuje Asada, zda je jeho rozhodnutí připojit se k Úmluvě závislé na hrozbě vojenského útoku Spojených a projednávání kapitoly sedm Rezoluce OSN, která má umožnit vojensky zasáhnout, pokud nějaká země neplní požadavky (ř. 113–116, 118–119), Asad považuje tuto interpretaci za nedorozumění, říká: „There’s a misunderstanding that we agreed upon this agreement because of the American threat. Actually, if you go back before the G20, before the proposal of this Russian initiative, the American threat wasn’t about handing over the chemical arsenal; it was about attacking Syria in order not to use the arsenal again. So, it’s not about the threat. Syria never obeyed any threat. Actually, we responded to the Russian initiative and to our needs and to our conviction.” (ř. 120–124)¹²⁹. Dalším tématem rozhovoru je zpráva vydaná OSN o útocích, na niž podle reportéra Asad čekal jako na zdroj věrohodných důkazů (ř. 157–159). Zpráva potvrzuje, že při útoku byl použit plyn sarin ve vysoké kvalitě a vysokém množství (ř. 204, 219–220), což je Západem považováno za důkaz, že útok provedl Asad, Asad naopak tvrdí, že stejný plyn byl použit teroristy v březnu v Aleppu (ř. 176–179) a jedná se o velmi jednoduchý plyn, který si může každý lehce vytvořit (ř. 217–218), nebo ho mohou teroristům dodat některé s nimi spolupracující státy (ř. 221–223). Také typy raket a celkově použitá technika podle amerických expertů dokazuje, že útok provedl Asadův režim (ř. 204–207). Navíc vypočítaná trajektorie odpovídá podle zprávy místům, která jsou kontrolována Asadovou armádou (ř. 207–211). Asad ale reaguje, že zpráva poskytuje pouze informace, nikoliv důkazy, proto je třeba výsledky diskutovat přímo s vyšetřovateli OSN, kteří těmito důkazy disponují (ř. 168). Rusové mají například podle něj zcela opačné důkazy (ř. 235–240), jedná se tedy o to, kdo je členem kategorie viník útoků, kategorie obětí není zpochybňována. Asad považuje za nelogické, že by vláda zabíjela své lidi a vojáky chemickým útokem (ř. 238–240) a následným bombardování rezidenčních oblastí infiltrovaných teroristy (ř. 312–313). Asad považuje

---

¹²⁹ „To je nedorozumění, že jsme souhlasili s touto dohodou kvůli americké hrozbě. Ve skutečnosti, když se vrátíte před G20, před návrhem této ruské iniciativy, americká hrozba nebyla o předání chemického arzenálu, byla o zaútočení Sýrie za účelem opětovného použití arzenálu. Takže nejde o hrozbu. Sýrie nikdy neposlouchala nějaké hrozby. Ve skutečnosti jsme odpověděli na ruskou iniciativu, naše potřeby a přesvědčení.“ (Vlastní překlad)

za objektivní důkazy ty, které sebrali vyšetřovatelé na místě (ř. 164–165), nikoliv nepotvrzená videa, která mohou být zfalšována (ř. 197–199). Asad se také vyjadřuje k ohrožení Sýrie jako sekulárního státu, které je podle něj způsobeno náporom fanatismu a extremismu, říká: Secular state means to deal with its citizen regardless of their religion, sect and ethnicity, because Syria is a melting pot. We have tens of different cultures in Syria. If we don't have a secular state that reflects this secular society, Syria will disintegrate.” (ř. 264–266)¹³⁰. Neuznává ale kategorizaci konfliktu jako občanské války, protože ta začíná uvnitř společnosti a má pevné sektářské, geografické a sociální hranice, válku nazývá novým druhem války (ř. 270–274). Na rozdíl od předchozích rozhovorů ale tentokrát Asad nemluví o konkrétních zemích, které poskytují finanční dary teroristům, ale pouze o tom, že se jedná o individuální dary od lidí se stejnou ideologií (ř. 297–300). Oběti v řadách civilistů, které jsou Asadovu režimu vyčítány, chápe jakou součást války, které se nelze vyhnout, říká: „When we go to defend them, you say you are killing your own people! You don't, but in every war, you have casualties. This is war. You don't have clean war, you don't have soft war, and you don't have good war.” (ř. 323–325)¹³¹. Asad opět vysvětluje reportérovi rozdíly mezi opozicí a teroristy, říká, že opozice má svou politickou vizi, svůj vlastní program, je to hnutí utvořené zezdola, opozice podle něj nedrží zbraně, nezabíjí lidi a neničí vše okolo sebe (ř. 333–336). Asad také zaručuje, že je připraven jednat s opozicí o novém politickém uspořádání (ř. 348–349), amnestii představitelům opozice podle něj není třeba nabízet, protože oponováním jeho režimu se nedopustili žádného zločinu (ř. 352), opozici tedy Asad chápe jako kategorii, v kompetenci jejichž členů je demokraticky oponovat vládě, na rozdíl od teroristů, jejichž kompetencí je ničit a zabíjet bez konkrétních politických vizí a cílů a pouze využívat chaosu k šíření ideologie fanatismu a extremismu. Tyto ideologie považuje Asad za největší hrozby, které ohrožují i myšlení mladých Syřanů i celé společnosti v budoucnosti (ř. 632–634, 637–640). Asad navíc dodává, že nabídl každému militantovi možnost složit zbraně a vrátit se do normálního života, jak k tomu nabádal papež František (ř. 379–381). Reportér říká, zda se Asad nemusel v roli politika vzdát Hippokratovy přísahy, že nikomu svým konáním neublíží, kterou skládají všichni lékaři (ř. 385–386). Asad říká:

---

¹³⁰ „Sekulární stát znamená nakládání se svými občanstvím s ohledem na své náboženství, příslušnost k sektě a etnicitě, protože Sýrie je tavící kotlík. Máme desítky různých kultur v Sýrii. Když nemáte sekulární stát, který odráží tuto sekulární společnost, Sýrie se rozpadne.“ (Vlastní překlad)

¹³¹ „Když půjdeme bránit své lidi, říkáte, že zabíjíme své vlastní lidi! Nezabíjíme, ale v každé válce máme oběti. Toto je válka. Neexistuje čistá, mírná a dobrá válka.“ (Vlastní překlad)

„A doctor deals with one patient while the politician should with the public, with millions or tens of millions and so on. So, the question is whether your decision should help the life of the Syrians or not in such a situation. (...) It is better that you take the decision that could help everyone, but sometimes, in certain circumstances, in difficult circumstances, you cannot, so you have to take the less harmful decision.” (ř. 391–393, 400–402)¹³². Paralela mezi kompetencemi členů a aktivitami vázanými ke kategoriím lékaře a politika je z tohoto citátu zjevná. Reportér také znovu otevírá téma, jak se změnil pohled západních politiků na Asada, říká: „At the end, it’s not about the term, it’s about the content. It doesn’t matter what they say, whether he is dictator or reformer. Today, you have propaganda.” (ř. 415–416)¹³³. Asad opět trvá na tom, že jediným, na čem záleží, je, jak ho nazývají Syřané (ř. 413–414). Reformu Asad nepovažuje za povolání jedné osoby, ale za sociální proces, který záleží na mnoha faktorech, mimo jiné i na situaci v zemi (ř. 420–425), demokracii Asad nechápe jako cíl, ale jako proces neustále vytvářený společností (ř. 427–433). Reportér naznačuje, že Asad rozpoutal konflikt, aby donutil lidi, kteří dříve prosazovali své požadavky, postavit se za jeho vládu (ř. 469–472). Asad tento pohled odmítá a tvrdí, že všechny jejich požadavky přijal (ř. 476–484). Bombardovány jsou podle něho oblasti, které opustili civilisté, maximálně zůstalo několik, které teroristům posloužili jako živé štíty (ř. 496–501). Reportér Asada obvinil ze snižování významu úmrtí tím, že říká, že jejich počet je menší, než reportéři uvádí (ř. 536–537), a že je hodně pohřešovaných (ř. 508). Za důležitější než čísla obětí války Asad považuje lidskou tragédii, která se v Sýrii odehrává, tedy zdůrazňuje paralelně ke Kerryho náhledu morální perspektivu konfliktu, říká: You’re talking about the number as a spread sheet, without knowing that they have family, this is tragedy. We live with these people. This is a human tragedy. It’s not about numbers; it’s about every family in Syria lost dear ones, including my family. We lost members of family. We lost friends and that’s why we’re fighting terrorism. So, should we allow the terrorists to continue without fighting them, this number, if it’s close to the real number, will be so many folds, will be millions, not hundreds of

---

¹³² „Je to stále dobročinná práce, ať děláte cokoliv, to samé platí pro politiky, ale ve větším rozsahu. Lékař se zabývá jedním pacientem, zatímco politik by se měl zabývat veřejností, milióny nebo desítkami miliónů lidí a tak dále. Takže otázka zní, zda vaše rozhodnutí by mělo pomoci životu Syřanů, nebo ne, v takovéto situaci. (...) Je lepší, když uděláte rozhodnutí, které by mohlo pomoci všem, ale někdy za určitých okolností, za složitých okolností, nemůžete, takže musíte učinit méně škodlivé rozhodnutí.“ (Vlastní překlad)

¹³³ „Nakonec nejde o výraz, ale o obsah. Nezáleží na tom, co říkají, že jsem diktátor nebo reformátor. Dnes máme propagandu.“ (Vlastní překlad)

thousands.” (ř. 512–517)¹³⁴. Asad se s reportérem pře o poměr členů opozice a teroristů, reportér chápe tento poměr vyrovnanější, Asad považuje členy opozice bojující proti němu za menšinu (ř. 523–524), což odráží podstatu jejich sporu, Spojené státy vidí konflikt primárně jako Asadův boj s opozicí, Asad jako boj vlády s terorismem v zemi. Asad nespatřuje žádné spojení mezi vnitřním konfliktem v Sýrii a mezi připojením Sýrie k Úmluvě (ř. 548–551). Na opakující se otázku, zda by odstoupil pro usnadnění vyřešení vnitřního konfliktu, odpovídá: „Only the American administration, their allies in Europe, and some of their puppets in the Arab world repeat these words, whether the President should leave, what the Syrian people should do what kind of government; only this bloc interferes in the matters of a sovereign country.” (ř. 582–585)¹³⁵. Na to, zda Úmluva představuje příležitost, jak obnovit vztahy se Spojenými státy, Asad odpovídá: “We always like to have good relations with every country in the world and first of all the United States because it is the greatest country in the world. That is normal and self-evident. But that does not mean to say and to go in the direction that the United States wants us to go in. We have our interest, we have civilization and we have our will.” (ř. 602–606)¹³⁶. Z obou citátů vyplývá, že nezávislost Sýrie je pro Asada prioritou, tedy že demokratický stát se řídí vůli svých lidí, nikoliv vnějšími tlaky. Také reportérova otázka, zda bude nová ústava Sýrie garantovat více svobody, naznačuje, že dosavadní ústava dostatek svobod negarantuje, čemuž Asad oponuje s tím, že garantuje, ale vždy záleží na náplni svobody, nikoliv na jejím formálním garantování (ř. 608–614).

---

¹³⁴ „Mluvíte o počtu jako o statistikách, bez toho abyste si uvědomoval, že mají rodinu, to je tragédie. Žijeme s těmito lidmi. To je lidská tragédie. Nejde o čísla, jde o každou rodinu v Sýrii, která ztratila své milované, včetně mé rodiny. Ztratili jsme členy rodiny. Ztratili jsme přátele, a proto bojujeme proti terorismu. Takže kdybychom měli dovolit teroristům pokračovat bez boje s nimi, toto číslo, pokud je blízké reálnému číslu, bude mnohonásobně větší, budou to milióny, ne stovky tisíc.“ (Vlastní překlad)

¹³⁵ „Jen americká vláda, jejich spojenci v Evropě a některé jejich loutky v arabském světě opakují tyto slova, že by měl prezident odejít, co by měl syrský lid dělat, jaký druh vlády by měl mít, jen tento blok se vměšuje do záležitostí suverénní země.“ (Vlastní překlad)

¹³⁶ „Vždy rádi udržujeme dobré vztahy s každou zemí ve světě a především se Spojenými státy, protože je to největší země na světě. To je normální a evidentní. Ale neznamená to, že půjdeme ve směru, v jakém Spojené státy chtějí, abychom šli. Máme své zájmy, máme svou civilizaci a máme svou vůli.“ (Vlastní překlad)

6.3.4 Shrnutí výsledků analýzy

V závěru bych chtěla shrnout nejdůležitější výsledky analýzy. Shrnutí rozdělím do třech částí, nejprve se budu zabývat sekvenčními aspekty interakce, poté kategorizačními aspekty interakce a na závěr se budu věnovat krátce i strukturované bezprostřednosti.

Důležité vyjednávání sekvenční posloupnosti akcí se týkalo obvinění Asadova režimu ze spáchání útoku. Asad upozornil na to, že čelní představitelé Spojených států učinili obvinění ještě před dokončením vyšetřování OSN. Zde je zřejmé, že zpochybnění sekvenčního řazení se úzce prolíná s odlišnou kategorizací důkazů (tyto dva aspekty interakce je obtížné oddělovat). Zatímco Američané považují své zčásti veřejnosti utajená zjištění za dostačující důkazy toho, že Asad spáchal útok, Asad pokládá za jediné objektivní důkazy ty, které jsou vytvořené na základě analýzy vzorků z místa činu pořízené vyšetřovateli OSN. Obama projektuje dvě možné sekvenční posloupnosti – diplomatickou a vojenskou cestu řešení konfliktu. Dříve jmenovanou chápe jako preferenční sekvenční organizaci. Asad považuje vojenskou cestu za neadekvátní, protože je namířena proti syrské armádě a syrským civilistům, nikoliv proti teroristům jako viníkům, preferuje taktéž diplomatickou cestu. Obama interpretuje přistoupení Sýrie k Úmluvě o chemických zbraních jako ústupek, který je důsledkem hrozby vojenské akce ze strany Spojených států na Sýrii, tedy druhou částí sekvenčního páru, Asad tuto posloupnost odmítá a na událost nahlíží v širším měřítku celkové situace na Blízkém Východě jako na ochranu před extremismem v regionu. Také následky vojenského útoku oba posuzují skrze svůj lokální kontext, Obama o nich přemýšlí jako o možnostech odvety Spojeným státům, Asad jako o šíření chaosu v regionu.

Z hlediska kategorizace hraje v analyzovaném výseku mediální dialogické sítě ústřední roli standardní relační pár prezident – lid, který reflektují oba prezidenti, každý ovšem jiným způsobem. Obama se staví do role rozvážného prezidenta, který ačkoliv si je vědom toho, co je v zájmu amerického lidu, přenáší své rozhodnutí na reprezentanty lidu v Kongresu, aby posílil demokratický závazek vůči lidu. Zároveň si je ale vědom toho, že lid vyčerpaný desetiletími války nepodporuje vojenskou akci, čímž je uvědoměle budována vnitřní protikladnost během kategorizování, která je zajímavá zejména v porovnání s Bushovou jednoznačnou kategorizací. Asad také považuje za své ústřední poslání sloužit syrskému lidu, nenechat se ovlivnit vnějšími tlaky a chránit ho před útoky teroristů. Obama ovšem naopak pokládá jeho roli za porušení tohoto

standardního relačního páru prostřednictvím kategorie diktátor, Asad spatřuje v Obamovi agresora, který se vměšuje do záležitostí cizí země. Kategorizování sebe samých ze strany představitelů Spojených států není jednotné, Kerry se staví do velmi persvazivní morální role otce, kterého se osobně dotýká umírání plynem otrávených dětí a Spojené státy kategorizuje jako ochránce lidských práv na celém světě, Obama v této krajní situaci kategorizuje Spojené státy jako policistu světa a ochránce mezinárodních práv a globální bezpečnosti. Spojené státy spatřují rozpor v Asadově poslání lékaře a zároveň v jeho kategorizaci Západem jako vraha nevinných civilistů, Asad naopak vidí mezi kategorií lékaře a politika naprostý soulad, protože členové obou kategorií mají v kompetenci usilovat o záchranu života jednotlivce a národa i za cenu nutných ztrát. Obě strany konfliktu vytvářejí soubory kategorií svých spojenců a nepřátel, které za účely své argumentace otevírají pro další kategorie a uzavírají před jinými. Kerry i Obama podobně jako Bush v dialogu s Bin Ládinem užívají kategorie civilizovaný svět¹³⁷ (která stojí v standardním relačním páru s implicitní kategorií necivilizovaný svět), kterou opírá o respekt k mezinárodní normě zakazující použití chemických zbraní, maximálně otevírá členství, aby nalákal potencionální spojence k vojenskému zásahu a přesvědčil veřejnost. Za účelem kategorizování spojenců a nepřátel jsou také používány nejobecnějších kategorie my a vy (podobně jako v dialogu Bushe a Bin Ládina, viz Leudar, Marsland, Nekvapil 2004a). Kategorizace teroristů a terorismu Západem je v kontextu chemického útoku složitější, Asad několikrát poukazuje na nekonzistentnost v jeho kategorizaci. Odlišení kategorie teroristé a opozice je ale v tomto dialogu klíčové, představitelé Spojených států staví svou argumentaci na tom, že útok je součástí režimního potlačování lidové revoluce, Asad tvrdí, že opozice na jeho straně bojuje proti teroristům ze zahraničí.

Strukturovaná bezprostřednost se projevuje jako důležitý činitel například při odůvodnění vojenského útoku, zkušenost s nepravdivým obviněním, že irácký režim drží zbraně hromadného ničení, je v očích amerických představitelů chápána jako odstrašující příklad a důvod, proč existenci zbraní důkladně ověřit z mnoha zdrojů, pro Asada je tato událost příkladem, že Američané nepotřebují ověřovat důkazy, než uskuteční zahraniční intervenci. Stejně jako slouží kategorizace civilizovaného světa Západu k modelování antagonistických táborů, využívá Asad odkaz na studenou válku,

---

¹³⁷ „Nevertheless, the implicit or tacit presence of the **uncivilized world* in the NWO discourse may explain why so many Americans are convinced that their nation, and by extension the West, are involved in a ‘clash of civilizations’” (Collet 2009, 471)

která dle jeho mínění pokračuje v méně nápadné formě nadále. Obama, který je připraven demonstrovat svou ochotu jednat s Putinem jako se spojencem Sýrie o diplomatickém řešení krize, odmítá, že přetrvává inherentní vlastnost studené války – soutěživost mezi bloky. Když Obama s Kerrym mluví o překročení únosné meze, mluví o budování mezinárodních norem proti použití chemických zbraní jako o reakci na jejich zneužití v 1. a 2. světové válce. Asad v této souvislosti upozorňuje, že Spojené státy při stanovování únosné meze účelově přehlížejí případy, kdy tyto zbraně použily samy, nebo kdy je použili jejich spojenci. Asad dosahuje kýženého efektu při spojování syrských teroristických organizací s ideologií Al-Káidy, jejíž význam je neodmyslitelně spjat s obdobím války proti terorismu. Obama nepoužívá tento Bushův termín válka s terorismem a zmiňuje každé tažení za účelem vymýcení představitel této teroristické organizace samostatně (Hodges 2011, 157). Obama nechápe vojenský útok na Sýrii jako podporu ideologii, o níž mluví Asad, ale obecně jako nástroj potlačování extremismu v regionu.

Závěr

Touto diplomovou prací jsem ukázala, že etnometodologie nabízí tradičním mediálním studiím zajímavou perspektivu výzkumu. Dialogičnost jednání umožňuje nahlížet na diskurz masmédií jako na prostředí vyznačující se unikátním druhem sociální interakce v podobě mediálních dialogických sítí. Tento pojem se jeví jako velmi užitečný zejména při analýze interkulturní komunikace v rámci globálního masmediálního diskurzu, kde dochází k střetu dvou kulturně podmíněných pohledů na realitu.

V analytické části této diplomové práce jsem se zaměřila na to, jakým způsobem se sekvenčnost, členská kategorizace a strukturovaná bezprostřednost podílejí na procesu formování významů a interpretací reality. Toto vyjednávání lze zachytit pouze popisem stále se měnících konstelací členských kategorií a realizací sekvenčního pořádku. Z hledání dokonalého jazyka se proto stává nekončící procesem stejně jako Garfinkelova dokumentární metoda.

Kulturní a politické hodnoty jsou předměty pragmatické specifikace a respecifikace ze strany sociálních aktérů, kteří koordinují vytváření paralelních, často symetrických, protikladných a zároveň navzájem spjatých členských kategorizačních prostředků, a tak mobilizují své preferované verze identit, akcí a jejich výsledků dle svých potřeb a cílů v rámci kolaborativní práce na konstruování reality.

Interkulturní konflikt, který je součástí mezinárodní politiky, je možné chápat jako soupeření sociálních aktérů prostřednictvím odlišných lokálních významů za účelem ovládnutí určitého způsobu reprezentace sloužícího k legitimizaci a delegitimizaci konkrétního užití politické moci.¹³⁸ Racionální motivace k použití určitých členských kategorizačních prostředků, sekvenčního řazení a strukturované bezprostřednosti také slouží jako nástroj morální a politické degradace oponenta. Politika rekontextualizace má vliv na naše sociální a kulturní porozumění světu, protože, jak říká Chang a Mehan (2006), jsou tímto způsobem horizontálně uspořádané významy přeměňovány ve vertikální hierarchii, čímž jsou přenášeny z ideologické roviny do roviny neideologické, roviny common sense.

---

¹³⁸ „Dějiny ukázaly, že političtí činitelé často usilují o to, aby přesvědčili obyvatelstvo o specifickém významu určitých událostí, aby dosáhli legitimnosti a moci. Prostřednictvím mediálních rozhovorů, politických projevů nebo parlamentních debat vykonávají zvolení veřejní činitelé různé *mluvní akty legitimace a delegitimace*.“ (Chang, Mehan 2006)

Konflikt, který probíhal v analyzovaném úseku mediální dialogické sítě, vyústil v dílčí diplomatické řešení, což dokazuje, že konflikt je možné bojovat, vyhrávat a prohrávat pouze na sémantické rovině diplomacie¹³⁹.

Summary

In this diploma thesis I demonstrated that ethnomethodology brings to the traditional media studies inspiring perspective of research. The dialogical character of social interaction allows approaching to mass media discourse as to milieu represented by a unique kind of social interaction, media dialogical networks. This term seems to be very useful especially regarding analysis of intercultural communication within global mass media discourse, where two culture-dependent viewpoints clash.

In the analytical part of this diploma thesis I focused on ways, how are sequential aspect, categorization and structured immediacy involved in the process of meaning formation and reality interpretation. Their negotiation can be detected only by describing constantly changing constellations of categories and realizations of sequential ordering. The searching for a perfect language is therefore predetermined to be a never-ending process just like Garfinkel's documentary method.

Culture and political values are subjects of pragmatic specification and respecification by social participants. They coordinate formation of parallel, often symmetric, opposite and simultaneously mutually bound membership categorization devices, and thus they mobilize their preferred versions of identities, actions and their results according to their needs and goals in collaboration on reality construction.

It is possible to conceptualize this intercultural conflict within international politics as a competition of social participants armed with different local meanings for taking a control over particular representation to legitimate and deligitimate application of particular use of political power. Rational motivations to use particular membership categorization device, sequential ordering and structured immediacy application constitute also a tool of moral and political degradation of opponent. Politics of recontextualisation has an influence on our social and culture understanding of everyday reality, because horizontal ordered meanings in action are transformed in a vertical

---

¹³⁹Stahn (2013) mluví v tomto případě o specifické rétorice intervence.

hierarchy of meaning, and thus they are taken from ideological sphere of meaning to sphere of common sense, as Chang and Mehan claimed (2006).

The conflict in the analyzed part of the media dialogical network, led to partial diplomatic solution, which is a proof, that it is possible to fight, win and lose only on semantic level of diplomacy.

Použitá literatura

ABDALLAH, S. (2008) Online Chatting in Beirut: Sites of Occasioned Identity Construction. *Ethnographic Studies*, 10, 3–22.

AGGER, G. (1999) Intertextuality Revisited: Dialogues and Negotiations in Media Studies. *Canadian Aesthetic Journal*, 4, 62–71.

ANDROUTSOPOULOS, A. (2011) From Variation to Heteroglossia in the Study of Computer-Mediated Discourse. In THURLOW, C. – MROCZEK, K. (eds) *Digital Discourse: Language in the New Media*. New York: Oxford University Press.

ANTAKI, CH. – WIDDICOMBE (1998), S. *Identity as an Achievement and as a Tool*. In ANTAKI, CH. – WIDDICOMBE, S. (eds) *Identities in Talk*. London: Sage Publication, 1–14.

ARCHAKIS, A. – TSAKONA, V. (2010) ‘The wolf wakes up inside them, grows werewolf hair and reverses their bullying’: The representation of parliamentary discourse in Greek newspapers. *Journal of Pragmatics*, 42, 912–923.

BACHTIN, M. (1973) *Problémy poetiky románu*. Bratislava: Slovenský spisovateľ.

BACHTIN, M. (1981) *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Austin: University of Texas Press.

BARNET, B. (2000) Hypertext and Association: Space, Time and Hypomnesis. *Convergence*, 6, 76–100.

BELL, A. – GARRETT, P. (eds) (1998) *Approaches to Media Discourse*. Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing.

BERGER, P. – LUCKMANN, T. (1966) *The Social Construction of Reality. A treatise in the sociology of knowledge*. New York: Doubleday.

BHATIA, A. (2007) Religion metaphor in the discourse of illusion: George W. Bush and Osama Bin Laden. *World Englishes*, 26, 507–524.

BJELIĆ, D. I. (1999) ‚Frenching‘ the ‚Real‘ and Praxeological Therapy: An Ethnomethodological Clarification of the New French Theory of Media. In JALBERT, P. L. (ed.) *Media Studies: Ethnomethodological Approaches*. Lanham, New York, Oxford: University Press of America, International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis, 231–257.

BJELIĆ, D. I. (2007) Edited Identities and Geopolitics of Global Media. *Ethnographic Studies*, 9, 6–18.

BOLTER, J. D. – GRUSIN, R. (2000) *Remediation. Understanding New Media*. Cambridge: The MIT Press.

- BONKOVÁ, J. (2002) Etnometodológia rušivého experimentu. *Biograf*, 28. Dostupné na www: <<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=2803>> [cit. 25. 3. 2014].
- BRIGGS, CH. – BAUMAN, R. (1992) Genre, Intertextuality and Social Power. *Journal of Linguistic Anthropology*, 2, 131–172.
- BROTH, M. (2008) The ‘Listening Shot’ as a Collaborative Practice for Categorizing Studio Participants in Live TV-Production. *Ethnographic Studies*, 10, 69–88.
- BRUNS, A. (2006) *Producers: Towards a Broader Framework for User-Led Content Creation*. Dostupné na www: <[http://snurb.info/files/Producers%20\(Creativity%20and%20Cognition%202007\).pdf](http://snurb.info/files/Producers%20(Creativity%20and%20Cognition%202007).pdf)> [cit. 1. 9. 2013].
- BUCHOLTZ, M. – HALL, K. (2004) Language and identity. In DURANTI, A. (ed.) *A Companion to Linguistic Anthropology*. Malden: Blackwell, 369–394.
- CARPENTIER, N. – DE CLEEN, B. (2007) Bringing discourse theory into media studies. *Journal of Language & Politics*, 6, 262–293.
- CASTELLS, M. (2005) *The Network Society: From Knowledge to Policy*. In CASTELLS, M. – CARDOSO, G. (eds) *The Network Society: From Knowledge to Policy*. Dostupné na www: <http://www.umass.edu/digitalcenter/research/pdfs/JF_NetworkSociety.pdf> [cit. 16. 3. 2014].
- COLLET, T. (2009) Civilization and civilized in post-9/11 US presidential speeches. *Discourse Society*, 20, 455–475.
- COLLINGWOOD, R. G. (1998) *An Essay on Metaphysics*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- DERRIDA, J. (1988) *Limited Inc.: abc*. Evanston: Northwestern University Press.
- DUNMIRE, P. L. (2009) ‘9/11 changed everything’: an intertextual analysis of the Bush Doctrine. *Discourse Society*, 20, 195–222.
- DUPRET, B. – FERRIÉ, J. N. (2007) Three Arab Channels and Their ‘Self-Presentation’ (al-Jazeera, al-Manar, al-Hurra). *Ethnographic Studies*, 9, 63–80.
- DUPRET, B. – NEKVAPIL, J. – LEUDAR, I. – FERRIÉ, J. N. (2007) Introduction. *Ethnographic Studies*, 9, 1–5.
- DUPRET, B. – FERRIÉ, J. N. (2008) Legislating at the shopfloor level: Background knowledge and relevant context of parliamentary debates. *Journal of Pragmatics*, 40, 960–978.
- DUPRET, B. – KLAUS, E. – FERRIÉ, J. N. (2009) Scandal and Dialogical Network: What does Morality Do to Politics? About the Islamic Headscarf within the Egyptian Parliament. In FITZGERALD, R. – HOUSLEY, W. (eds.) *Media, Policy and Interaction*. Farnham: Ashgate Publishing Group, 161–184.

- DE LANDA, M. (1997) *A Thousand Years of Nonlinear History*. New York: Zone Books.
- DELEUZE, G. – GUATTARI, F. (2010) *Tisíc plošin*. Praha: Herrmann & synové.
- VAN DIJK, T. (1985a) Introduction: Discourse analysis in (mass) communication research. In VAN DIJK, T. (ed.) *Discourse and Communication. New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*. Berlin, New York: De Gruyter, 69–93.
- VAN DIJK, T. (1985b) Introduction: Dialogue as discourse and interaction. In VAN DIJK, T. (ed.) *Discourse and Communication. New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*. Berlin, New York: De Gruyter, 1–11.
- ECO, U. (2001) *Hledání dokonalého jazyka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- EGLIN, P. – HESTER, S. (1999) Moral Order and Montreal Massacre: A Story of Membership Categorization Analysis. In JALBERT, P. L. (ed.) *Media Studies: Ethnomethodological Approaches*. Lanham, New York, Oxford: University Press of America, International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis, 195–230.
- ERICKSON, M. (2012) Network as a Metaphor. *International Journal of Criminology and Sociological Theory*, roč. 5, 912–921.
- FAIRCLOUGH, N. (1995) *Media discourse*. London: Oxford University Press.
- FITZGERALD, R. – HOUSLEY, W. (2009) (eds.) *Media, Policy and Interaction*. Farnham: Ashgate Publishing Group.
- FITZGERALD, R. (2012) Membership categorization analysis: Wild and promiscuous or simply the joy of Sacks? *Discourse Studies*, 14, 305–311.
- FITZGERALD, R. (2012) Categories, norms and inferences: Generating entertainment in a daytime talk show. *Discourse, Context & Media*, 1, 151–159.
- FRANCIS, D. – HESTER, S. (2004) *An Invitation to Ethnomethodology. Language, Society and Interaction*. London, Thousand Oaks, New Dehli: Sage Publications.
- GARDNER, R. (2012) Enriching CA through MCA? Stokoe's MCA keys. *Discourse Studies*, 14, 313–319.
- GARFINKEL, H. (1967) *Studies in Ethnomethodology*. Malden, MA: Polity Press, Blackwell Publishing.
- GARFINKEL, H. (1986) Remarks on Ethnomethodology. In GUMPERZ, J. J. – HYMES, D. (eds) *Directions in Sociolinguistics*. New York, Oxford: Basil Blackwell, 301–324.
- GARFINKEL, H. (2002) *Ethnomethodology's Program: Working Out Durkheim's Aphorism*. Lahman, MD: Rowman & Littlefield.

- GOFFMAN, E. (1974) *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York: Harper & Lee.
- GOFFMAN, E. (1983) Interaction Order. *American Sociological Review*, 48, 1–17.
- GUMPERZ, J. (1982) *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HAUSER, E. (2011) Generalization: A Practice of Situated Categorization in Talk. *Human Studies*, 34, 183–198.
- HERMIDA, A. – LEWIS, S. C. – ZAMITH, R. (2012) *Sourcing the Arab Spring: A Case Study of Andy Carvin's Sources During the Tunisian and Egyptian Revolutions*. Dostupné na www: <<http://journalistsresource.org/wp-content/uploads/2013/01/Hermida.pdf>> [cit. 23. 3. 2013].
- HERITAGE, J. (1984) *Garfinkel and Ethnomethodology*. Cambridge: Polity Press.
- HESTER, S. (2002) Bringing it all Back Home: Selecting Topic, Category and Location in TV News Programmes. In HESTER, S. – HOUSLEY, W. (eds.) *Language, Interaction and National Identity. Studies in the social organization of national identity in talk-in-interaction*. Burlington: Ashgate, 16–37.
- HESTER, S. – EGLIN, P. (1997) *Culture in Action: Studies in Membership Categorization Analysis*. University Press of America.
- HESTER, S. – FITZGERALD, R. (1999) Category, Predicate and Contrast: Some Organizational Features in a Radio Talk Show. In JALBERT, P. L. (ed.) *Media Studies: Ethnomethodological Approaches*. Lanham, New York, Oxford: University Press of America, International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis, 171–193.
- HESTER, S. – HOUSLEY, W. (2002a) (eds.) *Language, Interaction and National Identity. Studies in the social organization of national identity in talk-in-interaction*. Burlington: Ashgate,
- HESTER, S. – HOUSLEY, W. (2002b) Ethnomethodology and National Identity. In HESTER, S. – HOUSLEY, W. (eds.) *Language, Interaction and National Identity. Studies in the social organization of national identity in talk-in-interaction*. Burlington: Ashgate, 1–15.
- HODGES, A. (2011) *The 'War on Terror' Narrative*. New York: Oxford University Press.
- HOUSLEY, W. (2002) Moral Discrepancies and 'Fudging the Issue' in a Radio News Interview. *Sociology*, 36, 5–21.
- HOUSLEY, W. – FITZGERALD, R. (2002) The Reconsidered Model of Membership Categorization Analysis. *Qualitative Research*, 2, 59–83.

- HOUSLEY, W. – FITZGERALD, R. (2009) Membership categorization, culture and norms in action. *Discourse Society*, 20, 345–362.
- HUTCHBY, I. – WOOFFITT, R. (2002) *Conversation analysis. Principles, practices and applications*. Oxford, Cambridge, Malden: Polity.
- HUTCHBY, I. (2006) *Media Talk: Conversation Analysis and the Study of Broadcasting*. New York: Open University Press.
- CHADWICK (2011) The Political Information Cycle in a Hybrid News System: the British Prime Minister and the „Bullygate“ Affair. *International Journal of Press and Politics*, 16, 3–29.
- CHANG, G. C. – MEHAN, H. B. (2006) Diskurz vedený nábožensky: Bushova vláda o válce s terorismem a alternativní diskurzy. *Biograf*, 40–41, Dostupné na [www: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=4003>](http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=4003) [cit. 14. 4. 2014].
- IGANI, M. (2011) *Megatextuality: Re-enunciating media intertextuality in the age of global media discourse*. Dostupné na [www: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/mediaWorkingPapers/pdf/EWP14.pdf>](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/mediaWorkingPapers/pdf/EWP14.pdf) [cit. 19. 3. 2014].
- IRVINE, J. (1989) When Talk Isn't Cheap. *American Ethnologists*, 16, 248–267.
- JALBERT, P. L. (ed.) (1999a) *Media Studies: Ethnomethodological Approaches*. Lanham, New York, Oxford: University Press of America, International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis.
- JALBERT, P. L. (1999b) Critique and Analysis in Media Studies: Media Criticism as Practical Action. In JALBERT, P. L. (ed.) *Media Studies: Ethnomethodological Approaches*. Lanham, New York, Oxford: University Press of America, International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis, 31–51.
- JAYYUSI, L. (1991) *The equivocal text and the objective world: an ethnomethodological analysis of news report*. Dostupné na [www: <http://wwwmcc.murdoch.edu.au/ReadingRoom/5.1/Jayyusi.html>](http://wwwmcc.murdoch.edu.au/ReadingRoom/5.1/Jayyusi.html) [25. 8. 2013].
- JAYYUSI, L. (2007a) Internationalizing media studies: A view from the Arab world. *Global Media and Communication*, roč. 7, 251–255.
- JAYYUSI, L. (2007b) Betweenig Saying and Showing: Making and Contesting Truth Claims in Media. *Ethnographic Studies*, 9, 19–43.
- JENKINS, H. (2008) *Convergence Culture. Where Old Media and New Media Collide*. New York: New York University Press.
- KILBY, L. – HOROWITZ, A. D. (2013) Opening up terrorism talk: The sequential and categorial production of discursive power within the call openings of a talk radio broadcast. *Discourse Society*, 24, 725–742.

- DE KOK, B. Ch. (2008) The role of context in conversation analysis: Reviving an interest in ethno-methods. *Journal of Pragmatics*, 40, 886–903.
- KONOPÁSEK, Z. (ed.) (1999) *Otevřená minulost: autobiografická sociologie státního socialismu*. Praha: Karolinum.
- KONOPÁSEK, Z. (2005): Nesnáze s etnometodologií. *Biograf*, 38. Dostupné na [www: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=3806>](http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=3806), [cit. 11. 3. 2014].
- KRAIDY, M. (2006) Hypermedia and governance in Saudi Arabia. *First Monday*, 11. Dostupné na WWW: [<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/1610/1525>](http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/1610/1525) [cit. 14. 4. 2014].
- KRAUS (2008) *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Karolinum.
- KRISTEVA, J. (1999) *Slovo, dialog, román. Texty o sémiotice*. Praha: Sofis & Pastelka.
- LEUDAR, I. – MARSLAND, V. – NEKVAPIL, J. (2004a) On membership categorization ‘us’, ‘them’ and ‘doing violence’ in political discourse. *Discourse and Society*, 15, 243–266.
- LEUDAR, I. – NEKVAPIL, J. (2004b) Media Dialogical Networks and Political Argumentation. *Journal of Language and Politics*, 3, 247–266.
- LEUDAR, I. – NEKVAPIL, J. (2007) Islam and the war on terror: A week in the life of a dialogical network. *Ethnographic Studies*, 9, 44–62.
- LEUDAR, I. – SHARROCK, W. – HAYES, J. – TRUCKLE, S. (2007) Psychotherapy as „structured immediacy“. *Journal of Pragmatics*, 40, 863–885.
- LEUDAR, I. (2009) What can R. G. Collingwood do for psychology today? *Ethnographic Studies*, 11, 39–60.
- LÉVY, P. (2001) Collective Intelligence. In TREND, D. (ed.) *Reading Digital Culture*. Malden: Blackwell, 253–258.
- LIDDICOAT, J. (2007) *An Introduction to Conversation Analysis*. New York, London: Continuum.
- LINCOLN, B. (2003) *Holy Terrors: Thinking about Religion after September 11*. Chicago, London: University of Chicago Press.
- LINSTEAD, S. (2006) Ethnomethodology and sociology: an introduction. *The Sociological Review*, 54, 399–404.
- LYNCH, M. – BOGEN, D. (1999) *The Struggle between Testimony and Evidence at the Iran-Contra Hearings*. In JALBERT, P. L. *Media studies: Ethnomethodological Approaches*. Lanham, New York, Oxford: University Press of America, 53–76.

- LYNCH, M. (2009) Ethnomethodology and History: Documents and the Production of History. *Ethnographic Studies*, 11, 87–106.
- MANOVICH, L. (2001) *The Language of New Media*. Cambridge, London: The MIT Press.
- MARR, L. – FRANCIS, D. – RANDALL, D. (1999) ‚The Soccer Game‘ as Journalistic Work: Managing the Production of Stories about a Football Club. In JALBERT, P. L. (ed.) *Media Studies: Ethnomethodological Approaches*. Lanham, New York, Oxford: University Press of America, International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis, 111–133.
- MEAD, H. (1934) *Mind, Self and Society. From the Standpoint of Social Behaviorist*. Chichago: Chicago University Press.
- MEINHOF, U. H. – SMITH, J. (eds) (2000) *Intertextuality and the Media: From Genre to Everyday Life*. Manchester: Manchester University Press.
- MEYROWITZ, J. (2006) *Všude a nikde. Vliv elektronických médií na sociální chování*. Praha: Karolinum.
- MCQUAIL, D. (2009) *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál.
- NEKVAPIL, J. (2002) Paul L. Jalbert (ed.): Media Studies: Ethnomethodological Approaches. *Sociologický časopis*, 38, 514–517.
- NEKVAPIL, J. (2010) Úvodem k monotematickému číslu „Etnometodologické inspirace“. *Sociologický časopis*, 46, 49–501.
- NEKVAPIL, J. – LEUDAR, I. (2002a) Sekvenční struktury v mediálních dialogických sítích. *Sociologický časopis*, 38, 483–499.
- NEKVAPIL, J. – LEUDAR, I. (2003a) Dialogische Netzwerke und politische Argumentation im Mediendiskurs. In GRUBER, H – MENZ, F. – PANAGL, O. (eds) *Sprache und politischer Wandel*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 213–232.
- NEKVAPIL, J. – LEUDAR, I. (2006a) Sequencing in Dialogical Networks. *Ethnographic Studies*, 8, 30–43.
- NEKVAPIL, J. – LEUDAR, I. (2006b) Presentace událostí 11. 9. 2001: Bush, bin Ládin a jiní v interakci. *Sociologický časopis*, 42, 353–377.
- NEKVAPIL, J. – LEUDAR, I. (2010) Znovu k 11. 9. 2001: Jak se „dělá historie“ v politickém diskursu. *Sociologický časopis*, 46, 619–642.
- NEKVAPIL, J. – LEUDAR, I. (2011) Practical historians and adversaries: 9/11 revisited. *Discourse and Society*, 22, 66–85.
- ONG, W. J. (2006) *Technologizace slova*. Praha: Karolinum.

- OTT, B. – WALTER, C. (2000) Intertextuality: Interpretative Practice and Textual Strategy. *Critical Studies in Media Communication*, 17, 429–446.
- PETRUSEK, M. (2006) Prohraný zápas s andělem etnometodologie. *Biograf*, 39. Dostupné na www: <<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=3903>> [cit. 25. 3. 2014].
- PROVÁZKOVÁ, K. (2009) *Mediální dialogické sítě před rokem 1989*. Diplomová práce. Vedoucí práce doc. PhDr. Jiří Nekvapil, Csc., Univerzita Karlova: Filozofická fakulta.
- RAUTAJOKI, H. (2012) Membership categorization as a tool for moral casting TV discussion: The dramaturgical consequentiality of guest introductions. *Discourse Studies*, 14, 243–260.
- SACKS, H. (1972a) An Initial Investigation of the Usability of Conversational Data for Doing Sociology. In: SUDNOW, D. (ed.) *Studies in Social Interaction*. New York: The Free Press, 31–74.
- SACKS, H. (1972b) *On the analyzability of stories by children*. In: GUMPERZ, J. – HYMES, D. (eds.) *Directions in Sociolinguistics*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 325–345.
- SACKS, H. – SCHEGLOFF, E. – JEFFERSON, G. (1974) A Simplest Systematics for the Organisation of Turn-taking for Conversation. *Language*, 50, 696–735.
- SACKS, H. (1989) *Lecture Twelve. Sequencing: Utterances, Jokes and Questions*. *Human Studies*, 12, 351–361.
- SACKS, H. (1992) *Lectures on Conversation*. Cambridge: Blackwell.
- SAKR, N. (2013) Social Media, Television Talk Shows and Political Change in Egypt. *Television New Media*, 14, 322–337.
- SANDSTORM, K. L. – FINE, G. A. – MARTIN, D. M. (2001) Symbolic Interactionism at the End of Century. In RITZER, G. – SMART, B. (eds) *Handbook of Social Theory*. London: Sage publications.
- SANIGOVÁ, E. (2008) Etnometodologie Harolda Garfinkela. In ŠUBRT, J. (ed.) *Soudová sociologie II (Teorie sociálního jednání a sociální struktury)*. Praha: Karolinum, 62–75.
- SCHEGLOFF, E. A. (2007a) A tutorial on membership categorization. *Journal of Pragmatics*, 39, 462–482.
- SCHEGLOFF, E. A. (2007b) Categories in action: person-reference and membership categorization. *Discourse Studies*, 9, 433–461.
- SHARROCK, W. – COLEMAN, W. (1999) Seeking and Finding Society in Text. In JALBERT, P. L. (ed.) *Media Studies: Ethnomethodological Approaches*. Lanham, New

York, Oxford: University Press of America, International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis, 1–30.

SOLIN, A. (2004) Intertextuality as mediation: On the analysis of intertextual relations in public discourse. *Text*, 24, 267–296.

SPITULNIK, D. (1996) The Social Circulation of Media Discourse and the Mediation of Communities. *Journal of Linguistic Anthropology*, 6, 161–187.

STAHN, C. (2013) Syria and Semantics of Intervention, Aggression and Punishment. *Journal of International Criminal Justice*, 11, 955–977.

STETSON, J. (1999) Victim, Offender and Witness in the Employment of News Stories. In JALBERT, P. L. (ed.) *Media Studies: Ethnomethodological Approaches*. Lanham, New York, Oxford: University Press of America, International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis, 77–110.

STOKOE, E. (2012a) Moving forward with membership categorization analysis: Methods of systematic analysis. *Discourse Studies*, 14, 277–303.

STOKOE, E. (2012b) Categorical semantics. *Discourse Studies*, 14, 345–354.

ŠMÍDOVÁ MATOUŠKOVÁ, O. (2008) „Čekejte, až zavolám...“: Jak se konstituuje instituce nájmu slov. *Biograf*, 45. Dostupné na [www: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=4502>](http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=4502) [cit. 16. 3. 2014].

TEN HAVE, P. (2003) Predstava člena je jadrom veci. O úlohe členského vedenia v etnometodologickom výskume. *Biograf*, 32. Dostupné na [www: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=3201>](http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=3201)[cit. 25. 3. 2014].

TEN HAVE, P. (2004) *Understanding Qualitative Research and Ethnomethodology*. London, Thousand Oaks, New Dehli: Sage Publications.

TEN HAVE, P. (2012) *Doing Conversation Analysis. A Practical Guide*. Los Angeles, New Dehli, Singapore, Washington D. C.: Sage Publications.

THOMPSON, J. B. (2004) *Média a modernita*. Praha: Karolinum.

VYGOTSKY, L. S. (1987) *Thinking and Speech*. In RIEBER, R. W. – CARTON, A. S.(eds) *The Collected Works of L. S. Vygotsky*. New York: Plenum Press, 39–285.

WOOFFITT, R. (2010) *Conversation Analysis and Discourse Analysis. A Comparative and Critical Introduction*. Thousand Oaks, New Dehli, Singapore: Sage Publications.

ZAPPAVIGNA, M. (2011) Ambient affiliation: A linguistic perspective on Twitter. *New Media Society*, 13, 788–806.

ZIMMERMANN, D. H. (1998) *Identity, Context and Interaction*. In ANTAKI, CH. – WIDDICOMBE, S. (eds) *Identities in Talk*. London: Sage Publication, 87–106.